

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2021-07-09
Stockholm

Mål nr
M 8897-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-06-27 i mål nr M 2432-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
2. Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund
3. Älvräddarnas Samorganisation

Motparter

1. Kilafors Kraftverk AB

Ombud: W.J.

2. Bollnäs kommun

Ombud: Advokat C.B.O.

3. Kammarkollegiet

4. Hanebo-Segersta Fiskevårdsområdesförening

Dok.Id 1658036

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

5. Hanebo Framtid

6. B.K.

7. S.K.

8. J.S.

9. K.S.

10. J-O.N.

11. K.E.

SAKEN

Ansökan om lagligförklaring och tillstånd till bortledande av vatten till Kilåns kraftverk, m.m. i Bollnäs kommun i Gävleborgs län

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på följande sätt.

1. Tillståndet ska förenas med följande nya villkor:

- 9. En fungerande fiskväg för uppströmsvandring i form av en slitsränna ska anläggas för att möjliggöra fiskpassage förbi kraftverket. Slitsrännan ska utformas så att kräftpassage förhindras. Den slutgiltiga utformningen av

slitsrännan ska bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten. Fiskvägen ska vara i drift senast vid arbetstidens utgång och för framtiden svarar bolaget för fiskvägens funktion och underhåll.

2. Villkor 7 ska ha följande lydelse:

- 7. Ett vattenflöde på minst 400 l/s (minimitappning) ska alltid släppas förbi dammen varav minst 350 l/s ska släppas i fiskvägen och minst 50 l/s i flyktvägen. Om tillrinningen är mindre än 400 l/s ska hela tillrinningen undantaget 50 l/s som ska släppas i flyktvägen släppas genom fiskvägen. Bolaget, tillsammans med tillsynsmyndigheten, får vid behov årstidsanpassa tappningen i fiskvägen.

3. Under rubriken Övriga frågor ska punkten 3 ha följande lydelse:

- 3. I denna dom tillståndsgivna arbeten ska vara utförda inom fem år från det att domen vunnit laga kraft.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva följande kompletterande villkor:

- En fungerande fiskväg för uppströmsvandring i form av en slitsränna ska anläggas för att möjliggöra fiskpassage förbi kraftverket. Slitsrännan ska utformas så att kräftpassage förhindras. Den slutgiltiga utformningen av slitsrännan ska bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten. Fiskvägen ska vara i drift senast vid arbetstidens utgång och för framtiden svarar bolaget för fiskvägens funktion och underhåll.

Länsstyrelsen har vidare yrkat att villkor 7 ska ändras och ges följande lydelse:

- Ett vattenflöde på minst 400 l/s (minimitappning) ska alltid släppas förbi dammen varav minst 350 l/s ska släppas i fiskvägen och minst 50 l/s i flyktvägen. Om tillrinningen är mindre än 400 l/s ska hela tillrinningen undantaget 50 l/s som ska släppas i flyktvägen släppas genom fiskvägen. Sökande, tillsammans med tillsynsmyndigheten, får vid behov årstidsanpassa tappningen i fiskvägen.

Slutligen har länsstyrelsen yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa arbetstiden till tre år efter lagakraftvunnen dom.

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) och **Älvräddarnas Samorganisation** (Älvräddarna) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med undanröjande respektive upphävande av mark- och miljödomstolens dom, ska avslå Kilafors Kraftverk AB:s ansökan.

Kammarkollegiet har anslutit sig till de yrkanden som framställts av Älvräddarna.

Bollnäs kommun har anslutit sig till vad som yrkats av länsstyrelsen.

Kilafors Kraftverk AB (Kilafors KAB) har motsatt sig ändringsyrkandena.

Hanebo-Segersta Fiskevårdsområdesförening har motsatt sig ändringsyrkandena.

Hanebo Framtid, B.K., S.K., J.S., K.S., J-O.N. och K.E. har var och en för sig
motsatt sig yrkad fiskväg.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har i huvudsak anfört följande:

Länsstyrelsen

Kilåns kraftverk med tillhörande damm är det första vandringshindret i Kilån och det ligger endast ca 150 meter uppströms sjön Bergviken och Ljusnan. Genom att inte inrätta en fiskväg för uppströmsvandring omöjliggörs fiskvandring och ett ekologiskt utbyte mellan Kilån och Bergviken och i förlängningen även med älven Ljusnan. Det står i strid med gällande miljökvalitetsnorm för Kilån.

Länsstyrelsen anser att vattenmyndighetens yttrande ger tydligt stöd för länsstyrelsens yrkande om att en fiskväg för uppströmsvandring ska inrättas vid Kilåns kraftverk.

Länsstyrelsens anser att det inte finns anledning att betvivla uppgifterna om förekomst av flodkräftor i Kilån. Det finns också anledning att tro att signalkräftor i dag förekommer i Bergviken. Den av länsstyrelsen yrkade fiskpassagelösningen i form av en slitsränna kan lätt försees med flera snedställda trösklar vid inloppet till respektive bassäng så att signalkräftan inte kan passera.

I fråga om arbetstiden är uppförandet av en fiskväg, enligt länsstyrelsens ändringsyrkande, och en flyktväg viktiga miljöåtgärder som bör utföras så snart som möjligt. I sin tillsyn av dammsäkerhet har länsstyrelsen påtalat för bolaget att det finns betydande brister i dammen och omfattande erosionsskador på bl.a. pelare, skibord och stötbotten. Länsstyrelsen har accepterat att bolaget får avvakta utgången av denna tillståndsprövning innan det åtgärdar dessa skador. Länsstyrelsen anser emellertid att

skadorna ska åtgärdas omgående efter det att domen vunnit laga kraft. Det är inte acceptabelt med en arbetstid om sju år efter lagakraftvunnen dom för dessa åtgärder. Istället är det skäligt med en arbetsperiod om tre år för att utföra reparationsåtgärderna samt anlägga en fiskväg och en flyktväg.

Sportfiskarna

Underlaget avseende förekomsten av signalkräfta är bristfälligt. Det enda som går att utläsa av ansökningshandlingarna gällande förekomsten av signalkräfta i vattensystemet är att det finns flodkräfta i Kilån och signalkräfta i Bergviken. Bolaget gör gällande att en fiskväg riskerar att sprida kräftpest till flodkräftan uppströms Kilafors kraftverk. Det underlag som bolaget presenterat styrker inte detta påstående. Tvärtom talar allt för att dammar i vattendrag inte hindrar spridning av kräftpest. Om dammar hade varit ett hinder för signalkräftans spridning hade det inte funnits några signalkräfter i Sverige. Att skapa fri vandringsväg för fisk enligt bästa tillgängliga teknik och samtidigt skydda flodkräftan innebär ingen motsättning. Sportfiskarna delar den uppfattningen, men anser att det inte finns förutsättningar för att fastställa nödvändiga villkor om fiskväg utifrån det underlag som presenterats i detta mål. Med hänsyn till att det är sökanden som bär bevisbördan ska bristen på tillräcklig utredning falla tillbaka med denne och ansökan avslås, då fiskväg är ett krav för att tillstånd ska kunna ges. Om inte annat ska åtminstone en fiskväg, för att uppnå fastställda MKN, anläggas för att tillstånd ska kunna beviljas. Kostnader för en fiskväg samt anpassning för att hindra signalkräfta att vandra upp är okända. Kostnaderna måste uppskattas för att kunna göra en tillförlitlig båtnadsbedömning.

Älvräddarna

Sökanden har klargjort att man avseende båtnadskalkylen inte inkluderat någon kostnad för det drift- och underhållsarbete som för närvarande utförs genom eget arbete. Det framgår inte heller vilka intäkter, kostnader, fördelar samt skador och olägenheter som mark- och miljödomstolen lagt till grund och vägt in i sin bedömning.

Vidare grundas domstolens avgörande på ett bristfälligt underlag avseende förekomsten av signalkräfta. Varken bolaget eller länsstyrelsen har genomfört nödvändiga utredningar av hur en fiskväg kan anläggas eller utformas. I ett ansökningsmål ankommer det på den sökande att utreda och tillhandahålla det underlag som behövs för prövningen. I det fall sökanden brister i detta ska bristen falla tillbaka på sökanden. Därför ska bolagets ansökan avslås.

Kammarkollegiet har pekat på vikten av att miljökvalitetsnormerna klaras samt framhållit att det inte finns stöd för att låta skyddet mot invasiva arter gå före ramdirektivet för vatten. Den beviljade arbetstiden är enligt kollegiet orimligt väl tilltagen.

Bollnäs kommun

Vattenmyndighetens bedömning klargör att det inte kan betvivlas att det ska finnas både en uppströms och en nedströms fiskpassagelösning vid Kilåns kraftverk. Detta är en nödvändig miljöanpassning av den verksamhet man vill bedriva. Det är dock inte utrett i målet vilken typ av fiskpassage som bör utföras vid Kilåns kraftverk. Vid valet av passagelösning måste hänsyn tas till vad som utgör bästa teknik och till de kulturvärden som föreligger. Bollnäs kommun anser att denna fråga inte utretts eller tillräckligt belysts i målet. Länsstyrelsen redovisar slitsränna, som ett alternativ, men det finns inga utredningar, som tydliggör vilka alternativ som föreligger. Bollnäs kommun har uppfattningen att den mest naturliga fiskpassagelösningen är den bästa för ekosystemet. Kommunen hävdar att denna uppfattning stöds av såväl forskning som erfarenhet. Konkreta exempel ger stöd för samma uppfattning. Ett sådant exempel är Mörrumsån, där samarbete har skett med bland annat Karlstads Universitet. De näst bästa lösningarna - vilket också bland annat visats i Mörrumsån - är s.k. självreglerande inlöp. Någon sådan lösning har inte utretts i området. Det har inte heller utretts om det är möjligt att anlägga en kombination av olika fiskpassagelösningar. Det åligger sökanden att lägga fram olika förslag till en miljöanpassning av verksamheten med hänsyn tagen till kravet på användning av bästa möjliga teknik. Utgångspunkten måste vara att miljöpåverkan blir så liten som möjligt. Inga tvivel råder om verksamhetens betydande miljöpåverkan. Detta provas tidigt i ansökningsprocessen.

Bollnäs kommun vidhåller att arbetstiden ska vara högst 3 år och att minimi-
tappningen i fiskpassagelösningen ska uppgå till minst motsvarande MLQ,
mätt vid punkten för själva kraftverket och kraftverksdammens utlopp.

Kilafors KAB

Av VISS, Vatteninformationssystem Sverige, och åtgärdsprogrammet för Bottenhavets
vattendistrikt 2015–2021 framgår att det finns signalkräfter i sjön Bergviken. För att
eliminera hotet krävs det enligt vattenmyndigheten att signalkräften försvinner från
Bergviken. Om det inte är möjligt att utrota signalkräften föreslår vattenmyndigheten
att man anlägger någon typ av vandringshinder för att motverka att signalkräftornas
spridning till områden med flodkräfter.

Med den bristande kunskap som råder angående fiskens smittspridning av kräftpest
anser bolaget att en fiskväg för uppströmsvandring i detta fall kan leda till en för-
sämring av de biologiska kvalitetsfaktorerna. Att bibehålla vandringshindret bör inte
per automatik innebära att miljökvalitetsnormen inte kan uppnås. Vattenmyndighetens
klassificering bygger inte heller på några särskilda undersökningar av vattnet utan är
en generell expertbedömning.

Genom uppgifter från elfiskeregistret kan det konstateras att öring förekommer i
vattensystemen uppströms kraftverket men saknas i Bergviken. I övrigt är fiskesam-
hällena liknande såväl uppströms som nedströms vattenkraftverket. Bottenfaunan i den
aktuella vattenförekomsten har god status. Flugån som ligger uppströms Bofarasjön
har god ekologisk status. Därmed kan det antas att avsaknaden av en fiskväg förbi
kraftverket inte leder till någon negativ påverkan på de biologiska kvalitetsfaktorerna,
varken i Kilån eller uppströms. En fiskväg är inte heller avgörande för en viss arts
fortlevnad.

En damm kan utgöra en kväve- och fosforfälla vilket har en positiv effekt på t.ex.
havsmiljön. I uppdamningsområden uppstår också efter hand en sedimentbalans vilket
har till följd att organiskt material och sediment då transporteras vidare. Detta gäller

främst när utskoven öppnas. Genom turbinen sker det också en kontinuerlig transport av näringsämnen och övrigt material som kan passera intagsgallret.

Hanebo-Segersta Fiskevårdsområdesförening, Hanebo Framtid, B.K., S.K., J.S., K.S., J-O.N. och K.E. har var och en för sig bl.a. framhållit att en fiskväg för uppströms vandring skulle innebära för stora risker för flodkräftan.

REMISSYTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Havs- och vattenmyndigheten har sammanfattningsvis anfört följande:

Havs- och vattenmyndigheten anser att det i målet inte finns någon motsättning mellan skapandet av vandringsväg för fisk och skydd av flodkräfta, om vandringsvägen utformas så att den hindrar passage av kräftor.

Signalkräftan omfattas av EU:s förordning (nr 1143:2014) om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Det huvudsakliga motivet till att arten listats är att hindra spridningen av kräftpest som orsakar hög dödlighet hos de ursprungliga kräftbestånden i Europa däribland flodkräftan. Signalkräftan är bärare av kräftpesten.

Åtgärderna för att förhindra spridning ska vara proportionella i förhållande till risken och den skada spridningen kan åsamka. Havs- och vattenmyndigheten anser inte att det per automatik finns skäl att avstå fiskpassager utan anser att det i varje enskilt fall måste göras en avvägning mellan å ena sidan intresset av att skydda flodkräftan och å andra sidan intresset av fria vandringsvägar för fisk och annan vattenlevande fauna. Risken för vandring uppströms av signalkräfta kan i många fall hanteras genom utformning av passagen. Kräftpest kan spridas av fisk. Sammantaget bedöms dock risken för naturlig spridning av signalkräfta eller kräftpest som mycket liten i relation till den risk som består i att människor flyttar signalkräftor, vatten eller redskap som bär på kräftpestsporer till vatten som inte är smittat av kräftpest.

När det gäller vilka försiktighetsmått som bör krävas vid prövning av vattenkraft bör krav på fiskväg inte enbart baseras på möjligheten att nå miljökvalitetsnormen. I ett första steg ska göras en bedömning enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Havs- och vattenmyndigheten anser att en fungerande fiskpassage utgör bästa möjliga teknik vid en vattenkraftsanläggning.

Vattenmyndigheten för Bottenhavets vattendistrikt (vattenmyndigheten) har sammanfattningsvis anfört följande:

De hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna har en avgörande inverkan på den ekologiska statusen i Kilån. De visar på tillståndet för de livsmiljöer som det biologiska livet är beroende av. Kraftverket har en betydande påverkan på kvalitetsfaktorn konnektivitet som är klassificerad till den sämsta statusklassen, dålig. Den bristande konnektiviteten fragmentiserar vattendraget och hindrar fiskars och andra organismers förflyttningar i vattensystemet. Den hämmar även flödet av näringsämnen, sediment och organiskt material.

Av de biologiska kvalitetsfaktorerna är det *fisk* som svarar på hydromorfologisk påverkan i vattendrag. Vattenförekomstens status för fisk, där bl.a. öring ingår, är klassificerad till *måttlig* genom en expertbedömning i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25). En expertbedömning innebär att kända mätdata bedöms och vägs samman med kännedom om vattenförekomsten i ett helhetsperspektiv. Enstaka mätdata bör aldrig översättas direkt till en statusklassning utan en rimlighetsbedömning och kunskap om ekosystemet som helhet.

Vid en sammanvägning av all känd kunskap om den aktuella vattenförekomsten har den ekologiska funktionen i vattenförekomsten bedömts vara påverkad i så hög grad att den ekologiska statusen är sämre än god. Den sammanvägda ekologiska statusen har bedömts till måttlig.

En förbättrad konnektivitet, t.ex. genom en fiskpassage, är en förutsättning för att uppnå god ekologisk status i Kilån enligt gällande miljökvalitetsnorm. Både Havs- och

vattenmyndigheten och Länsstyrelsen Gävleborg har bedömt att en uppströms fiskväg kan anläggas och utformas så att kräftpassage uppåt i vattensystemet förhindras. Därför bedömer vattenmyndigheten att det inte finns någon motsättning mellan möjligheten att uppnå god vattenstatus och intresset av att skydda flodkräftan uppströms dammen. Förekomsten av flodkräfta har därför inte påverkat normsättningen (miljökvalitetsnormen) i det aktuella fallet och innebär inte heller att det finns anledning att ändra miljökvalitetsnormen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har lagligförklarat Kilåns kraftverk med tillhörande anläggningsdelar, bl.a. regleringsdamm, tubintag, tilloppstub, maskinstation och utloppskanal. Domstolen har också lämnat Kilafors KAB tillstånd att bl.a. leda en vattenmängd om maximalt 2,5 m³/s genom turbinen, att dämna till viss nivå och att avsänka dammen till viss nivå samt att genomföra visst renoveringsarbete i dammen. Som villkor för tillståndet har mark- och miljödomstolen bl.a. föreskrivet att bolaget ska anlägga en flyktväg för nedströmsvandring av fisk. Domstolen har med hänvisning till risken för spridning av kräftpest och annan påverkan på vattenmiljön ansett att Kilafors KAB inte bör förpliktas att anlägga en fiskväg för uppströmsvandring. Arbetstiden har domstolen bestämt till sju år från det att domen vunnit laga kraft.

Mark- och miljööverdomstolen gör liksom mark- och miljödomstolen bedömningen att det finns förutsättningar för att lagligförklara anläggningen för Kilafors kraftverk.

Länsstyrelsen har yrkat att tillståndet ska förenas med villkor om fiskväg för uppströmsvandring för att miljökvalitetsnormen för Kilån ska kunna uppfyllas.

Älvräddarna och Sportfiskarna har yrkat att Kilafors KAB:s ansökan ska avslås med hänvisning till bl.a. att utredningen är för bristfälligt avseende förekomst av kräftor och för att kunna förskriva villkor om fiskväg.

Mark- och miljööverdomstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen, tillsammans med övrig utredning, utgör ett tillräckligt underlag för prövningen och anser att frågan

om fiskväg för uppströmsvandring av fisk ska bedömas utifrån förutsättningen att det finns signalkräfter nedströms kraftverket och flodkräfter uppströms.

Av 2 kap. 3 § miljöbalken får det typiskt sett anses följa en skyldighet att vid dämmen för kraftverk anlägga passager för vandring i syfte att motverka miljöskador.

Bolaget har gjort gällande att en fiskväg för uppströms vandring i detta fall kan leda till en försämring av de biologiska kvalitetsfaktorerna genom spridning av kräftpest. Hanebo-Segersta Fiskevårdsområdesförening m.fl. har framhållit att en fiskväg skulle innebära för stora risker för flodkräftan.

Av ramdirektivet för vatten följer att en domstol inte får ge tillstånd till projekt som riskerar att orsaka en försämring av en ytvattenförekomsts status eller som äventyrar uppnåendet av god status för vattenförekomsten.

Enligt VISS, Vatteninformationssystem Sverige, är den aktuella vattenförekomsten Kilån (SE678929-154012) klassad till måttlig status baserad på en expertbedömning av den biologiska kvalitetsfaktorn fisk. Den bedömningen är i sin tur baserad på att kvalitetsfaktorn konnektivitet är klassad till dålig status pga. vandringshinder för fisk. Miljökvalitetsnormen för vattenförekomsten är god ekologisk status med vissa tidsundantag. Under möjliga åtgärder anges att god vandringsbarhet förbi den aktuella platsen behöver säkerställas och att det kan göras genom att till exempel anlägga väl fungerande faunapassager eller genom utrivning av hela eller delar av hindret. Mot den bakgrunden anser Mark- och miljööverdomstolen att ett tillstånd till den aktuella verksamheten utan villkor om fiskväg skulle riskera att äventyra uppnåendet av god status för vattenförekomsten och därmed inte vara förenligt med miljökvalitetsnormen för aktuell vattenförekomst.

Flodkräftan är klassad som akut hotad i Sverige. Den är upptagen i bilaga 5 till EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) vilket innebär att Sverige har ett nationellt ansvar för att förvalta beståndet av flodkräfta. Signalkräftan omfattas av EU:s förordning (nr 1143/2014) om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Det största hotet mot flodkräftan har angetts vara den svampsjuk-

dom, kräftpest, som sprids genom signalkräftan. Det kan även finnas risk för spridning på andra sätt, t.ex. via fisk.

Havs- och vattenmyndigheten har angett att det inte per automatik finns skäl att avstå fiskpassager och att det i varje enskilt fall måste göras en avvägning mellan å ena sidan intresset av att skydda flodkräftan och å andra sidan intresset av fria vandringsvägar för fisk och annan vattenlevande fauna. Risker för vandring uppströms av signalkräfta anges i många fall kunna hanteras genom utformning av passagen. Myndigheten bedömer sammantaget risken för naturlig spridning av signalkräfta eller kräftpest som mycket liten i relation till risker som beror på människors aktiviteter.

Enligt vattenmyndigheten finns det inte någon motsättning mellan möjligheten att uppnå god vattenstatus och intresset av att skydda flodkräftan uppströms den aktuella anläggningen eftersom en fiskväg kan utformas så att den hindrar passage av kräftor. Vattenmyndigheten har även anfört att förekomsten av flodkräfta inte innebär att det finns anledning att ändra miljö kvalitetsnormen i detta fall.

Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att förekomsten av flodkräfta uppströms den aktuella anläggningen inte innebär att det finns förutsättningar att frångå de krav som följer av 2 kap. 3 § miljöbalken och miljö kvalitetsnormerna för vatten i detta fall.

Ett tillstånd förutsätter således att ett villkor om fiskväg för uppströmsvandring föreskrivs. Fiskvägen bör utformas i enlighet med länsstyrelsens yrkande. Den närmare utformningen av slitsrännan bör bestämmas av bolaget i samråd med länsstyrelsen. Genom att tillståndet nu förenas med villkor om fiskväg för både nedströms- och uppströmsvandring behövs en ändring av villkoret om minimitappning (villkor 7). Bolaget har inte haft någon invändning mot länsstyrelsens yrkande i denna del och yrkandet bör bifallas.

Mark- och miljööverdomstolen anser att det inte föreligger skäl att frångå mark- och miljödomstolens bedömning att verksamheten uppfyller båtnadskravet enligt 11 kap. 6 § miljöbalken i dess lydelse före år 2019.

Sammanfattningsvis anser Mark- och miljööverdomstolen att den verksamhet som avses med ansökan kan tillåtas och att de yrkanden om avslag på ansökan som har framförts ska lämnas utan bifall. Tillståndet ska dock förenas med ett villkor om fiskväg för uppströmsvandring och till följd av detta ska även villkoret om minimi-tappning ändras, allt i enlighet med vad som framgår av domslutet. Dessutom bör arbetstiden lämpligen ändras till fem år från det att domen vunnit laga kraft.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2021-08-06

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs, Lars Olsson, referent, och Li Brismo samt f.d. tekniska rådet Dag Ygland (skiljaktig).

Föredragande har varit Ylva Svensson.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

SKILJAKTIG MENING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

F.d. tekniska rådet Dag Ygland är skiljaktig och anför följande.

Att flodkräftan i ArtDatabanken sedan 2010 är klassad som akut hotad innebär att den befinner sig på det sista steget innan nationellt utdöd. I södra Sverige är signalkräftan så utbredd att hoppet för flodkräftan i princip är ute. I Norrland är läget ett annat då signalkräftan endast långsamt sprider sig norrut. Insatser för att förhindra spridning av kräftpest har därför större möjligheter att bidra till att flodkräftan inte dör ut i ett område som det nu aktuella. Kräftpesten är mycket smittsam och ett fåtal sporer kan på kort tid ge upphov till en spridning som slår ut flodkräftan i ett helt sjösystem. När det gäller risken att svampsporer som orsakar kräftpest sprids med vandrande fisk via en fiskväg anser jag att risken inte är försumbar.

Uppströms Kilafors kraftverk finns ett relativt omfattande system av sjöar och vattendrag som är indelat i ett flertal vattenförekomster. Statusen för dessa vattenförekomster är i många fall måttlig men det finns även några som har god status trots de existerande vandringshindren. Vattenförekomsten vid Kilafors kraftverk (Kilån SE678929-154012) har måttlig status baserat på en expertbedömning av den biologiska kvalitetsfaktorn fisk.

Enligt närboende och den lokala fiskevårdsområdesföreningen finns det samma fiskarter i Kilåns vattensystem som i Bergviken samt stationära stammar av öring.

Avvägningen mellan fördelarna för fiskbeståndet i Kilån och riskerna för flodkräftan som en förbättrad konnektivitet kan ha är inte helt lätt att göra. Eftersom den nuvarande statusklassningen endast är baserad på en bedömning anser jag att försiktighetsprincipen i detta fall får falla ut till förmån för den hotade arten. Att flodkräftan har ett svagare skydd i lagstiftningen, genom att den inte omfattas av 4 § artskyddsförordningen, förändrar inte den saken. Att det även kan finnas andra risker för spridning av kräftpest påverkar inte heller bedömningen.

Jag anser således att det var rätt av mark- och miljödomstolen att inte förpliktiga sökanden att i nuläget anlägga en fiskväg. Ett latent villkor om fiskväg i avvaktan på att vattensystemet behandlas enligt den nationella planen för omprövning av vattenkraften hade varit att föredra. Ett bättre underlag för statusklassningen borde vid det laget finnas.

I övrigt instämmer jag med majoriteten.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-06-27
meddelad i
Östersund

Mål nr M 2432-17

SÖKANDE

Kilafors Kraftverk AB

Ombud: W.J.

SAKEN

Ansökan om lagligförklaring och tillstånd till ett bortledande av vatten fram till Kilåns kraftverk m.m. i Bollnäs kommun, Gävleborgs län

Anläggnings-ID: 73979

Avrinningsområde: 48 (Ljusnan)

Koordinater (SWEREF 99 TM): N 6788600 / E 584823

DOMSLUT

Lagligförklaring

Mark- och miljödomstolen förklarar, med stöd av 17 och 18 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, Kilåns kraftverk med tillhörande anläggningsdelar, bl.a. regleringsdamm, tubintag, tilloppstub, maskinstation och utloppskanal, vara av laglig beskaffenhet.

Tillstånd m.m.

Mark- och miljödomstolen lämnar Kilafors Kraftverk AB tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken

1. att bibehålla befintlig maskinutrustning och genom turbinen få leda en vattenmängd om maximalt 2,5 m³/s,
2. att med Kilåns kraftverk få dämna till +55,05 m eller den nivå som uppstår vid fullt öppna luckutskov och avsänka dammen för kraftverkets praktiska drift till +54,80 m,

Dok.Id 314161

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se www.ostersundstingsratt.domstol.se	063-15 06 90	måndag – fredag 08:00–16:00

3. att genomföra renoveringsarbeten i dammbyggnaden enligt närmare beskrivning i den tekniska beskrivningen,
4. Domstolen avslår övriga framställda yrkanden.

Villkor för tillståndet

1. Arbetena ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökande angett i ansökningshandlingarna och i övrigt uppgett och åtagit sig i målet.
2. Anläggningsarbeten ska så långt möjligt utföras i torrhet och i övrigt så att omfattningen av grumling minimeras.
3. Grumlande arbeten ska i huvudsak utföras under perioden 1 juli - 31 augusti.
4. Framför intaget ska ett lutande fingaller anläggas med mindre än 45 graders lutning mätt från horisontalplanet och med en fri öppning mellan gallerstavarna på högst 18 mm.
5. I anslutning till fingallret ska en flyktväg för nedströmsvandring av fisk anläggas. Flyktvägen ska utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökningshandlingarna samt vara i drift senast vid arbetstidens utgång.
6. För kontroll av vattenståndet uppströms dammen ska sökanden uppsätta en vattenståndsskala på vilken nivåerna +55,05 m (dämningsgräns) och +54,80 m (sänkningsgräns) ska vara markerade.
7. Ett vattenflöde på minst 400 l/s ska alltid släppas förbi dammen varav minst 50 l/s ska släppas i flyktvägen och minst 350 l/s ska släppas i luckutskov. Om tillrinningen är mindre än 400 l/s ska hela tillrinningen släppas förbi dammen i flyktväg och luckutskov.
8. Sökanden ska upprätta ett kontrollprogram som ska redovisas för tillsynsmyndigheten senast 3 månader efter laga kraftvunnen dom.

Övriga frågor

1. Mark- och miljödomstolen finner att den i ärendet inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.
2. A ska utgöra strömfallsfastighet.

3. I denna dom tillståndsgivna arbeten ska vara utförda inom sju år från det att domen vunnit laga kraft.
 4. Anspråk på grund av oförutsedd skada ska framställas senast inom fem år efter arbetstidens utgång.
 5. Den förlust som sökanden enligt 31 kap. 22 § miljöbalken är skyldig att underkasta sig utan ersättning, ska bestämmas till en tjugondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt tillståndet kan uttas vid kraftverket.
 6. Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften till 15 650 kr varav 15 000 kr redan har betalats.
 7. Mark- och miljödomstolen förpliktar Kilafors Kraftverk AB att utge ersättning för rättegångskostnader till
 - Kammarkollegiet med 4 800 kr,
 - Länsstyrelsen i Gävleborgs län med 48 000 kr,
 - Bollnäs kommun med 198 331 kr.På beloppen utgår ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag tills betalning sker.
-

INNEHÅLL	
NYA BESTÄMMELSER I MILJÖBALKEN	6
ANSÖKAN.....	6
Sökandens slutliga yrkanden	6
Villkor.....	7
Orientering	8
Vattenmål och domar	9
Prövningsförfarande.....	9
Utbyggnadsvitsord.....	10
Vattenhushållning	10
Beskrivning av befintliga anläggningsdelar	11
Planerade åtgärder	13
Mark för anläggningen, strömfallsfastighet m.m.	13
Miljöpåverkan	14
Fiske	14
Markskador	15
Tekniska skador.....	16
Erosion	16
Förorenad mark	16
Vattenkraftverk.....	16
Kulturmiljö.....	16
Miljöbalken 2 kap. Allmänna hänsynsregler m.m.	16
Miljöbalken 3 kap. 1 §	18
Miljöbalken 5 kap. Miljökvalitetsnormer	18
Miljöbalken 11 kap. 6 §	18
Miljöbalken 16 kap. 7 §	18
Markintrång.....	19
Miljöbalken 22 kap. 25 §	19
Miljöbalken 24 kap. 13 §	19
Miljöbalken 31 kap. 22 §	19
Lag om särskilda bestämmelser om vattenverksamhet 6 kap. 2 och 7 §§	19
Sakägarförteckning	19
Avgift för prövning av vattenverksamheten	20
KOMPLETTERING AV ANSÖKAN.....	20
Tidplan för reparation av damm	20
Minimitappning.....	20
Intagsgaller, flyktväg och nedströmsvandring.....	21
Nollalternativet.....	22
Intäkt med inräknad minimitappning	23
Förekomst av flodkräfta	23
Bästa möjliga teknik för fiskvandring	24
Höjdsystem RH 00.....	25
INKOMNA YTTRANDE OMGÅNG 1	25

Kammarkollegiet	25
Länsstyrelsen i Gävleborgs län.....	26
Bollnäs kommun.....	31
Hanebo Framtid.....	35
R.E., K.S., J.S., B.K., S.K., R.L.....	36
C.S. och P.S.....	36
SÖKANDENS BEMÖTANDE OMGÅNG 1.....	36
Kammarkollegiet	36
Länsstyrelsen.....	43
Bollnäs kommun.....	46
INKOMNA YTTRANDE OMGÅNG 2.....	51
Kammarkollegiet	51
Länsstyrelsen i Gävleborgs län.....	53
Bollnäs kommun.....	54
SÖKANDENS BEMÖTANDE OMGÅNG 2.....	59
Kammarkollegiet	59
Länsstyrelsen.....	62
Bollnäs kommun.....	65
INKOMNA YTTRANDE OMGÅNG 3.....	70
Kammarkollegiet	70
Länsstyrelsen i Gävleborgs län.....	74
Bollnäs kommun.....	75
Hanebo-Segersta fvof.....	77
SÖKANDENS BEMÖTANDE OMGÅNG 3.....	79
Tilläggsyrkande.....	79
Kammarkollegiet	79
Länsstyrelsen i Gävleborgs län.....	85
Bollnäs kommun.....	88
Hanebo-Segersta fvof.....	91
INKOMNA YTTRANDE OMGÅNG 4.....	91
Kammarkollegiet	91
Länsstyrelsen i Gävleborgs län.....	93
Bollnäs kommun.....	94
Hanebo Framtid.....	96
R.L.	96
SÖKANDENS BEMÖTANDE OMGÅNG 4.....	97
Kammarkollegiet	97
Länsstyrelsen.....	100
Bollnäs kommun.....	101
DOMSKÄL	102

NYA BESTÄMMELSER I MILJÖBALKEN

Den 1 januari 2019 trädde ett stort antal nya bestämmelser i miljöbalken i kraft. Lagändringarna innebär också att ett antal paragrafer numreras om, utan att ges någon ny innebörd. Av övergångsreglerna till de nya bestämmelserna i miljöbalken följer bl.a. att för mål och ärenden som har kommit in till domstolen före 1 januari 2019, ska de äldre bestämmelserna gälla. Ansökan från Kilafors Kraftverk AB om lagligförklaring av Kilåns kraftverk och tillstånd för vattenverksamhet vid Kilåns kraftverket inkom till mark- och miljödomstolen i Östersund den 20 september 2017. Därför hänvisas i denna dom till bestämmelserna i miljöbalken med den lydelse och numrering de hade före den 1 januari 2019.

ANSÖKAN

Sökanden har sammanfattningsvis framfört följande i sin ansökan.

Sökandens slutliga yrkanden

Kilafors Kraftverk AB (nedan kallad sökande) som ägare av Kilåns vattenkraftverk med tillhörande anläggningsdelar i Kilån, Bollnäs kommun och Gävleborgs län, yrkar i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redovisas nedan och i teknisk beskrivning att lagligförklaring sker enligt 17 och 18 §§ i Lag om införande av miljöbalken (SFS 1998:811) och att tillstånd lämnas enligt 11 kap 9 § miljöbalken (MB) till

att Kilåns kraftverk med tillhörande anläggningsdelar (bl.a. regleringsdamm, kraftverksintag, tilloppstub, maskinstation och utloppskanal) lagligförklaras,

att få bibehålla befintlig maskinutrustning och genom turbinen få leda en vattenmängd om totalt 2,5 m³/s,

att med Kilåns kraftverk få dämna till +55,05 m eller den nivå som uppstår vid fullt öppna luckutskov och avsänka dammen för kraftverkets praktiska drift till +54,80 m,

att genomföra renoveringsarbeten i dammbyggnaden enligt närmare beskrivning i den tekniska beskrivningen,

att det föreskrivs ett latent villkor om byggande av fiskväg enligt villkorsförslag b,

- att** som minimivattenföring alltid släppa totalt 4001/s i fiskväg/huvudfåra/flyktväg,
- att** A ska utgöra strömfallsfastighet,
- att** arbetstiden, jämlikt 22 kap 25 § MB, för att utföra planerade arbeten med fiskväg/flyktväg och erforderliga reparationsåtgärder i regleringsdammen ska fastställas till sju år,
- att** tiden jämlikt 24 kap 13 § MB, för oförutsedd skada ska framställas senast inom fem år efter arbetstidens utgång.
- att** den förlust som sökanden enligt 31 kap 22 § MB är skyldig att underkasta sig utan ersättning, ska bestämmas till en tjugondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt tillståndet kan uttas vid kraftverket,
- att** mark- och miljödomstolen jämlikt 6 kap 9 § MB godkänner den i ärendet inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen samt
- att** arbetena, jämlikt 22 kap 28§ MB får påbörjas innan mark- och miljödomstolens dom vinner laga kraft.

Villkor

- a) Arbetena ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökande angett i ansökningshandlingarna och i övrigt uppgett och åtagit sig i målet.
- b) Kilafors Kraftverk AB yrkar att det ska föreskrivas om ett latent villkor om byggande av en fiskväg. Villkoret ska träda ikraft efter att det är klarlagt att ansvaret för en eventuell spridning av kräftpest med påföljande utslagning av flodkräftbeståndet i Kilån inte belastas ägaren till Kilåns vattenkraftverk med anläggningsdelar och/eller då risken för en utslagning av flodkräftbeståndet i Kilån är eliminerad.
- c) Arbetena med eventuell fiskväg ska så långt möjligt utföras i torrhet och i övrigt så att grumling minimeras.
- d) Anläggande av ett lutande fingaller med 45 graders lutning med fri öppning mellan gallerstaverna på 18 mm och att i anslutning till fingallret anlägga en flyktväg,
- e) För kontroll av vattenståndet uppströms dammen ska sökanden uppsätta en vattenståndsskala på vilken nivåerna +55,05 m (dämningsgräns) och +54,80 m (sänkningsgräns) är markerade.

- f) Alltid släppa fram ett minimiflöde på 400 l/s (50 l/s i flyktväg, 350 l/s i fiskväg alternativt i luckutskov).
- g) Grumlande arbeten utförs i huvudsak under perioden juli till och med augusti.
- h) Sökanden ska upprätta ett kontrollprogram som ska redovisas för tillsynsmyndigheten senast 3 månader efter laga kraftvunnen dom.

Orientering

Kilåns vattenkraftverk ligger i Kilån, Kilafors samhälle, ca 17 km söder om Bollnäs inom Bollnäs kommun, Gävleborgs län. Kilån rinner upp strax norr om Annefors, rinner därefter bl.a. genom Stor-Flugen och Flugan och vidare förbi Kilafors för att slutligen mynna i Bergviken och Ljusnan.

Kilån har nyttjats för vattenkraft under flera hundra år. Av äldre handlingar framgår att C.B.s (1664 - 1735) år 1723 ansökte om tillstånd att uppföra en masugn intill Kilån i närhet till Kilafors herrgård strax innan utloppet till Bergviken. Detta var det första steget till vad som senare skulle resultera i Kilafors Bruk. Kilafors växte fram till följd av järnbruket och sågverksindustrin, som till större delen idag är nedlagt. 1889 Försågs Kilafors järnvägsstation med elektrisk belysning genom Kilafors järnverks AB som använde vattenkraften i Kilån. Kilafors Järnverk hade innan dess låtit installera en elektrisk belysningsanläggning för eget bruk.

Under 1920-talet byggdes det nuvarande vattenkraftverket, som enligt Sveriges utbyggda vattenkraft från år 1930 var utbyggd för 0,8 m³/s med en effekt på 36 kW och 8 meters fallhöjd. Under 1930-talet installerades en större turbin som i början av 2000-talet, i samband med att den turbinen havererade, ersattes med en ny turbin, dimensionerad för samma drivvattenföring som den utbytta turbinen.

Alla höjder i ansökan är relaterade till rikets höjdsystem RH 00. Relationen mellan nyare höjdsystem RH 70 är 0,6 m och till RH 2000 är det 0,84 m.

Vattenmål och domar

Under rubriken Orientering framgår att vattenkraften vid Kilåns vattenkraftverk nyttjats sedan åtminstone i början av 1700-talet, eventuellt kan nyttjandet ha påbörjats ännu tidigare. Vattenkraften har därefter används för industriella ändamål i obruten följd till dags dato.

Redan på 1880-talet användes vattenkraften för elektrisk belysning i närområdet. Nuvarande vattenkraftverk byggdes under 1920-talet, men modifierades under 1930-talet. Det har dock inte varit möjligt att hitta några domstolsärenden rörande Kilåns vattenkraftverk.

I övergångsbestämmelserna till Vattenlagens (1983:291) införande den 5 maj 1983, framgår av 9 § 2 stycket att *Frågan om lagligheten av en vattenanläggning som har tillkommit före ikraftträdande av den nya vattenlagen utan tillstånd enligt vattenlagen (1918:523) eller motsvarande äldre bestämmelser bedöms enligt de bestämmelser som gällde vid anläggningens tillkomst.* Samma bestämmelser finns införda i 18 § i Lag om införande av miljöbalken (SFS 1998:811). Nuvarande vattenkraftverk byggdes under 1930-talet, enligt ovan relaterade övergångsbestämmelser skall lagligheten avseende Kilåns vattenkraftverk, således prövas enligt den äldre vattenlagen som trädde i kraft år 1918.

Totalt sett kan det konstateras, att under den tid som Kilåns kraftverk har funnits, har den opåtalat skötts. Då kraftverket inte tidigare har förnärmat annans rätt, i förekommande fall annat än genom medgivande, och inte allmänna intressen, bör nämnda damm med nyttjad uppdämning presumeras vara lagligt tillkommen.

Prövningsförfarande

Ansökan om lagligförklaring av Kilåns vattenkraftverk söks enligt bestämmelserna i 17 och 18 §§ i Lag om införande av miljöbalken (SFS 1998:811) och att tillstånd lämnas enligt 11 kap 9 § MB till avledning av vatten till kraftverket. Ansökan skall behandlas av Östersunds Tingsrätt, mark- och miljödomstolen.

Utbyggnadsvitsord

Sökande har som ägare av fastigheten A, ensam rätt till den fallrättighet som disponeras i pågående vattenföretag och har därmed rådighet enligt bestämmelserna i 2 kap i Lag med särskilda bestämmelser om vatten-verksamhet (SFS 1998:812).

Hydrologiska förhållanden

Nedanstående värden för hydrologi i Kilån är uppgivna av SMHI. Angivna värden avser oreglerade värden.

Högsta Högvattenföring (HHQ) 100 år	33 m ³ /s
Högsta Högvattenföring (HHQ) 50 år	29 m ³ /s
Medelhögvattenföring (MHQ)	12 m ³ /s
Medelvattenföring (MQ)	2,5 m ³ /s
Medellågvattenföring (MLQ)	0,4 m ³ /s
Lägsta lågvattenföring (LLQ)	0,09 m ³ /s
Avrinningsområde	230 km ²

I Kilån uppströms kraftverket finns fyra reglerdammar. Den översta dammen ligger mellan Stor-Flugen och Flugén i Flugbo. Vidare i nedströms riktning finns Gustavsforsdammen, Hällbodammen, Hallendammen och ytterligare en dammbyggnad strax nedströms Hallendammen.

Det bedrivs inte någon aktiv reglering av betydelse för kraftproduktion i dag. Tidigare har Stor-Flugen utgjort regleringsmagasin för nedströms belägna industriell verksamhet och flottning. För Storflugén finns en häradsdom från 1809 där man bestämde vattenhållningsbestämmelserna till att under perioden 1 januari - 23 juni fick dämning ske efter eget gottfinnande och under perioden 24 juni - 31 december upp till ett bestämt vattenmärke. I dom från den 2 maj 2014 i mål M 2439-13 har det fastlagts att Bergvik Skog Väst AB är ansvarig för Storflugens dämning och reglering efter 1809 års dom.

Vattenhushållning

Idag finns en hävdad vattennivå som inte bör överstiga nivån +55,05 m och en sänkingsgräns på +54,80 m. Sökanden avser inte att förändra den i dag nyttjade dämning- och sänkingsgränsen.

Idag förekommer nolltappningen genom utskovet. Dammluckorna är dock otäta därför sker det ett ständigt läckage av vatten genom utskoven, så huvudfåran är aldrig helt torrlagd.

Sökande planerar inte att ändra på kraftverkets nuvarande utbyggnadsvattenföring på 2,5 m³/s.

Storleken på det befintliga läckaget har inte klarlagts. Sökande föreslår nu att det bestäms en minimitappning på totalt 0,4 m³/s vilket motsvarar den av SMHI uppgivna medellågvattenföringen. Minimivattenföringen skall fördelas mellan frivattenfåran och eventuell fiskväg samt flyktväg. Om det av hänsyn till uppströms belägna flodkräftbeståndet beslutas om att det inte bör anläggas någon fiskväg skall hela minimitappningen, förutom det som släpps i flyktvägen, släppas i frivattenfåran. Om tillrinningen är mindre skall hela tillrinningen släppas fram.

Sökanden planerar inte för någon korttidsreglering, utan den sökta sänkningsgränsen är för kraftverkets praktiska drift, därför erfordras det rätt att avsänka vattennivån vid intaget till + 54,80 m.

Sökande avser att placera en pegelskala på lämplig plats i dammbyggnaden, med dämning- och sänkningsgräns tydligt markerad.

Beskrivning av befintliga anläggningsdelar

Allmänt vattendraget

Vattendraget rinner upp i området öster om Kilafors och ingår i Ljusnans avrinningsområde och Bottenhavets vattendistrikt. Vattendraget är indelat i en rad vattenförekoster och den sammanlagda längden har beräknats till cirka 30 km.

Kilåns avrinningsområde omfattar enligt SMHI cirka 230 km² varav 2,67 % utgörs av sjöar. Uppströms Bofarasjön omges vattendraget till cirka 88 % av skogsmark och mellan Bofarasjön och Bergviken huvudsakligen av skogs- och jordbruksmark.

Sträckan som benämns Kilån är fyra km lång och sträcker sig mellan Bofarasjön och Bergviken. Mellan Bergviken och Bottenhavet ingår vattendraget i Ljusnan.

Anläggningen består idag av en dammbyggnad, en tilloppstub, ett vattenkraftverk med sedvanlig utrustning för kraftgenerering och en utloppskanal. Det planeras inte för några förändringar av ovan nämnda anläggningsdelar med undantag för en eventuell fiskväg genom dammbyggnaden, samt en flyktväg.

Regleringsdamm med intag och tilloppstub

Dammen utgörs av en betongförstärkt murverksdamm på okänd grund. Avbördning sker med hjälp av fyra stycken manuellt manövrerade spetluckor och ett sättutskov med sättspel. Allt i acceptabelt skick. Det finns dock ett renoveringsbehov av regleringsdammen, som kommer att utföras så snart ett lagakraftvunnet tillstånd har erhållits.

Vid driftstopp måste luckorna alternativt sättarna öppnas inom kort tidsrymd på grund av liten vattenyta i förhållande till turbinflödet.

Intaget stängs av med två spetluckor. Grinden rensas manuellt.

Den gamla, 35 m långa, tilloppstuben i stål har inte bytts under senare tid utan är antagligen från det utbytet av maskinutrustning som skedde under 1930-talet.

Maskinstation med maskinutrustning

Stationsbyggnaden är från 1920-talet, det har dock skett ett visst underhåll under åren. I maskinstationen finns en vertikal fullkaplan som installerad under 2007, till vilken en direktdriven asynkrongenerator är kopplad. Fullkaplanturbinen ersatte den tidigare francisturbinen. I samband med byte av turbin förändrades inte kraftverkets drivvattenförling. Byte av turbin innebar inte något arbete i vatten och har därför bedömts att inte erfordra något särskilt tillstånd. Se mål nr M 8369-09 (Backa kraftverk) och M 6421-16 (Fridafors kraftverk). Om det skulle bedömas att

turbinbytet erfordrade miljötillstånd hemställs om tillstånd för utfört arbete i efterhand.

Kraftverket har en installerad effekt om 0,16 MW men en normal årsproduktion på 0,65 GWh. Turbinen har en slukförmåga på 2,5 m³/s vid fallhöjden 7,45 m vilket föreligger vid medelvattenföring i Kilån och Ljusnan. Fallhöjden kan variera rätt kraftigt beroende på vattenflödet i Ljusnan.

Utloppskanal

Kraftverkets drivvattenföring leds ut i Bergviken via en 50 m lång utloppskanal.

Planerade åtgärder

Några tillståndspliktiga arbeten planeras förutom sedvanligt underhåll av regleringsdammen. De underhållsarbeten som planeras för dammbyggnaden beskrivs närmare i den tekniska beskrivningen.

Sökanden är villig att inplacera en fiskväg om det anses vara lämpligt. Fiskväg på aktuell plats kan strida mot EU-förordningen mot invasiva arter och även ramvattendirektivet. Sökanden vill här särskilt trycka på att om det skall byggas en fiskväg att man inte kan ta något ansvar för om det befintliga flodkraftbeståndet uppströms dör ut.

Flyktväg planeras att byggas i anslutning till intaget och utlopp i kraftverkskanalen. Intagsgallret byts ut och ersätts med ett lutande fingaller (45 grader) med ett galleravstånd på 18 mm.

Mark för anläggningen, strömfallsfastighet m.m.

Kilåns kraftverk med anläggningsdelar får även i fortsättningen i sin helhet, sin placering på sökandens fastighet A. Sökande föreslår A till strömfallsfastighet.

Lagligförklaringen av Kilåns kraftverk kommer inte att erfordra någon avverkning eller röjning, på grund av att planerade arbeten inte kommer att innebära någon utvidgning av nuvarande kraftverksdrift. Mindre träd/buskar kan man behöva ta bort på sökandens fastighet i samband med byggande av eventuell fiskväg.

Miljöpåverkan

I bifogade beskrivning över förväntade miljökonsekvenser redogörs för den påverkan som följer av lagligförklaring av anläggningsdelar och tillstånd till driften i befintlig kraftanläggning i Kilån. Vid genomförd lagligförklaring och fortsatt drift av kraftverket, bedöms förändringarna inte vara av påtaglig betydelse för miljöintressena eller andra motstående intressen, snarare ett måste för att kunna bibehålla kultur- och boendemiljön samt det attraktiva rörliga friluftslivet i området.

Med hänsyn till att det i bilaga 1 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar anges i förteckningen att vattenkraftverk, inklusive minikraftverk, alltid skall medföra betydande miljöpåverkan, finns det ingen särskild grund för Länsstyrelsen att pröva frågan om betydande miljöpåverkan.

MKB-process och miljö kvalitetsnormer

I vad som närmare har redogjorts för i beskrivning av förväntade miljökonsekvenser, har sökande samrått med länsstyrelse, kommun, fiskevårdsområdesförening, i övrigt med berörda fastighetsägare och andra intresserade. Samrådshandlingar har tillställts kommun, Kammarkollegiet, Havs- och vattenmyndigheten, Älvräddare och SNF. I vad som är känt för sökande har regeringen inte meddelat några speciella föreskrifter om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt inom det område som berörs av vattenföretaget.

Fiske

Fiskenäring har inte förekommit i vattendraget, varför hinder inte kan mötas från denna synpunkt. Vattnet är sedan gammalt påverkat av vattenkraftutvinning i samband med all tidigare industriell verksamhet i området. Något fiske kommer inte att påverkas negativt av den sökta lagligförklaringen och begäran om fortsatt drift

av Kilåns vattenkraftverk. Ett eventuellt utförande av fiskväg/fauna-passage kommer sannolikt att förbättra förutsättningarna för fisket i området. Däremot kan det bestånd av den skyddade flodkräftan drabbas på ett mycket negativt sätt om det byggs fiskväg som gör att signalkräftan kan sprida sig uppströms i vattensystemet. Det finns äldre uppgifter om att man har hittat den invasiva arten puckellax i närområdet.

Kilafors Kraftverk AB har själva försökt att under hösten 2016 få genomföra elfisken i Kilån. Bollnäs FVOF har motsatt sig detta och det har därför inte heller varit möjligt att genomföra planerade fisken. Tidigare genomförda provfisken nedströms i Bergviken visar på att det inte finns öring i närområdet som har behov av uppvandring.

Med hänvisning till EU:s förordning om invasiva arter och ickeförsämringskravet i Ramvattendirektivet så föreslår sökanden ett latent villkor om fiskväg. Om det visar sig att det kan bortses från EU-förordningen och att möjliggöra fri vandring för invasiva arter inte strider mot ickeförsämringskravet, så skall det latent villkoret om fiskväg träda i kraft.

För att undvika skador på fisket bör arbeten i vatten utföras så att grumling i möjligaste mån undviks.

Byggande av eventuell fiskväg planeras att ske under lågvattenperiod.

Markskador

Lagligförklaring och fortsatt drift av Kilåns kraftverk kommer inte att innebära några markskador eller någon övrig påverkan på området utöver vad som sker på egen mark. Däri ingår det byggande av fiskväg. Skulle det ändå visa sig att det uppstår ytterligare skador som inte här har förutsetts och som inte kan anses ha reglerats tidigare, skall dessa skador hänskjutas till s.k. oförutsedd skada.

Tekniska skador

Några tekniska skador kommer inte att uppstå vid lagligförklaring av befintliga anläggningsdelar och den fortsatta driften i Kilåns kraftverk. Skulle det ändå visa sig att tekniska skador uppstår, föreslår sökande att de hänskjuts till s.k. oförutsedd skada.

Erosion

Sökanden bedömer att det inte föreligger någon risk för erosion utöver det som sker i dag och därför är det inte motiverat att bygga särskilda erosionsskydd. Om det mot förmodan ändå uppstår erosionsproblem föreslår sökanden att dessa eventuella skador hänskjuts till s.k. oförutsedd skada.

Förorenad mark

Det har på aktuell plats tidigare funnits industriell verksamhet, det finns inte något som visar på att det inom påverkansområdet skulle finnas förorenad mark.

Vattenkraftverk

Några vattenkraftverk finns inte som berörs av den sökta lagligförklaringen och fortsatt drift av Kilåns kraftverk. Uppströms, cirka 4 km, finns ett mindre vattenkraftverk vid Hallens kvarn. Mellan Kilåns kraftverk och Hallens kvarn finns en mindre dammbyggnad.

Kulturmiljö

Hela området har varit föremål för verksamheter till vilka man nyttjat vattnets kraft, bl.a. flera kvarnar, en hammarsmedja, järnbod, aktuell dammbyggnad samt ytterligare dammbyggnader. Inom området har det även funnits stångjärnshammare och vid samma damm även en tullkvarn och en såg samt spik- och knipphammare.

Miljöbalken 2 kap. Allmänna hänsynsregler m.m.

2 kap. 2 § Kunskapskravet

En av delägarna i Kilåns kraft har ca 40-årig erfarenhet av skötsel och drift av vattenkraftverk på entreprenad och i det delägda kraftverket, samt som ägare av ett

elföretag. Därigenom anser sig sökande ha den kunskap som erfordras enligt MB:s bestämmelser.

2 kap. 3 §; Försiktighetsprincipen

Planerat arbete med lagligförklaring och fortsatt drift av befintligt vattenkraftverk och eventuell byggnation av fiskväg torde inte kunna medföra några risker för människors hälsa eller några skador på miljön.

Vid utformning av eventuell fiskväg avser sökanden att använda sig av för platsen bästa möjliga teknik. För att undvika skador på fisket bör arbeten i vatten utföras så att grumling i möjligaste mån undviks. Byggande av eventuell fiskväg planeras att ske under lågvattenperiod. Eventuellt kan det erfordras fångdammar i samband med nämnda arbeten.

Bästa Möjliga Teknik (BMT) för att bearbeta vårt största miljöproblem är att använda sig av vattenkraften före alla andra energikällor. Varje kWh vattenkraft som tas bort ur produktionen och ersätts med en annan energikälla innebär en utökad miljöpåverkan. Fortsatt drift av Kilåns kraftverk är BMT.

2 kap. 4 § Produktvalsprincipen

Sökande avser att för kraftverkets drift använda miljövänliga oljor och ställa krav på blivande entreprenör för renoveringsarbeten i regleringsdammen och byggande av flyktväg, att de maskiner som denne skall använda likaså innehåller oljor som inte på något sätt kan skada miljön. I övrigt kommer det inte att användas några kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller för miljön vid byggande av fiskväg och den framtida driften av kraftanläggningen.

2 kap. 5 § Hushållnings- och kretsloppsprincipen

Lagligförklaringen och fortsatt drift av Kilåns kraftverk, innebär ett fortsatt nyttjande av en förnybar energiproduktionskälla, helt i enlighet med förnybarhets-

direktivet och FN:s klimatpanels rekommendationer, då det ersätter fossila bränslen. Härigenom hushållas med andra råvaror och kretsloppet tillämpas.

2 kap. 6 § Lokalisering

Val av plats är given på grund av den nuvarande dammanläggningens och det befintliga kraftverkets läge och här fullföljer man en månghundraårig tradition genom nyttjande av vattenkraften.

Miljöbalken 3 kap. 1 §

Vattenföretaget berör en i dag, av äldre anläggningar sedan lång tid tillbaka påverkad sträcka i Kilån där det tidigare funnits olika typer av kraftanläggningar. Sökande anser det uppenbart att hinder mot företaget inte kan mötas ur allmän planeringssynpunkt. Planerad åtgärd motverkar inte heller intentionerna i Bollnäs kommuns översiktsplan.

Miljöbalken 5 kap. Miljökvalitetsnormer

I vad det är känt för sökanden har regeringen inte meddelat några speciella föreskrifter om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt inom det område som berörs av vattenföretaget. De miljökvalitetsnormer för vatten som fastställts av Vattenmyndigheten i Bottenhavets vattendistrikt beskrivs utförligt.

Miljöbalken 11 kap. 6 §

Att lagligförklara Kilåns vattenkraftverk och trygga dess fortsatta drift kräver en beräknad investering på 1,7 miljoner kr (projektering, ansökan 300 000 kr och fiskefrämjande åtgärder med renovering av regleringsdammen 1,4 miljoner kr). Produktionen ett normalår kan beräknas till ca 650 000 kWh, vilket ger en bruttointäkt enligt närmare redogörelse i Tekniska Beskrivningen på 273 000 kr. Uttagskostnaden blir 20 öre/kWh, ersättningen per kWh är betydligt större.

Miljöbalken 16 kap. 7 §

Några följd företag uppkommer inte i samband med lagligförklaring och planerade åtgärder med Kilåns kraftverk.

Markintrång

Den vattenverksamhet som nu provas medför inte några skador som erfordrar särskild skadereglering.

Miljöbalken 22 kap. 25 §

Byggtiden för utförande av flyktväg och reparationsåtgärder vid Kilåns kraftverk har beräknats till ca 1,5 år, men för att ha möjlighet att avvakta lämplig konjunktur hemställs om en byggtid om 10 år. Det för att kunna dela upp reparationsarbetena i regleringsdammen under en längre period.

Miljöbalken 24 kap. 13 §

Sökande föreslår att tid för oförutsedd skada sätts till 5 år. Om fiskväg skall byggas anser sökanden att oförutsedd skada inte skall omfatta förstört bestånd av flodkräfta uppströms kraftverket. Sökanden är av den uppfattningen att uppöppnande av fri vandringsväg också kommer att sprida kräftpesten i vattendraget.

Miljöbalken 31 kap. 22 §

Sökande föreslår att den del som denne är skyldig att underkasta sig utan ersättning skall bestämmas till en tjugondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt givet tillstånd kan uttas i kraftverket.

Lag om särskilda bestämmelser om vattenverksamhet 6 kap. 2 och 7 §§

Bygdeavgift enligt bestämmelserna i 6 kap. 2 § (SFS 1998:812) skall inte utbetalas. Allmän fiskeavgift skall enligt bestämmelserna i 6 kap. 7§ (SFS 1998:812) inte heller utbetalas med tanke på att sökt vattenverksamhet enbart är för fiskefrämjande åtgärd.

Sakägarförteckning

I bifogade sakägarförteckning, bilaga C under flik 3 i ansökan, har berörda fastighetsägare förtecknats. Fastighetskarta som redovisar berörda fastigheter finns under samma flik.

Avgift för provning av vattenverksamheten

Beräknad kostnad för planerade åtgärder med Kilåns kraftverk har beräknats till ca 1,7 miljoner kr, grundavgiften föreslås därför att utgöra 15 000 kr det i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 4 § förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken.

KOMPLETTERING AV ANSÖKAN

Innan ansökan kungjordes gav mark- och miljödomstolen länsstyrelsen i Gävleborgs län möjlighet att lämna synpunkter på ansökan. Länsstyrelsen inkom till domstolen med ett yttrande daterat den 7 november 2017. I yttrandet framförde länsstyrelsen ett flertal synpunkter som sökanden bemött enligt nedan.

Tidplan för reparation av damm

Det är inte möjligt för sökanden att ge en mera detaljerad tidplan för ett genomförande av reparationsåtgärderna än att arbetena ska påbörjas och genomföras så snart det har erhållits en lagakraftvunnen miljödom som medger en fortsatt drift av Kilåns kraftverk och genomförande av föreslagna åtgärder. Sökande kan i dag inte se att det föreligger någon risk för dammbyggnadens säkerhet, som gör att man inte kan avvakta en lagakraftvunnen dom.

Minimitappning

Någon enhetlig metod för att bestämma minimitappningars storlek har inte utvecklats i Sverige (Svensson 2000). Det flöde som är bestämmande för fisk och annat akvatiskt liv, har ansetts ligga närmare den lägsta naturliga vattenföringen. Det är alltså den lägsta naturliga vattenföringen som i grunden avgör omfattningen av det akvatiska livet. Lägsta lågvattenföring (LLQ) i Kilåns utlopp under 50 år är enligt SMHI:s dimensioneringsunderlag 0,09 m³/s. Utbyggnadsvattenföringen (UQ) för Kilåns vattenkraftverk uppgår endast till 2,5 m³/s vilket motsvarar medelvattenföringen. (Vattenkraftverk är i allmänhet utbyggda för 1,5 x MQ). Vid flöden högre än 2,5 m³/s leds allt vatten utöver UQ genom utskovet till huvudfåran och flödet där varierar i takt med den naturliga vattenföringen som överstiger MQ vilket ger en varierad flödesdynamik på sträckan med naturliga säsongsfluktuationer, dock med

en något lägre vattenföring än om vatten inte hade avletts till kraftverket. Vid en vattenföring under kraftverkets drivförmåga leds hela den naturliga tillrinningen till huvudfåran. Det innebär i praktiken att vid flöden lägre än 700 l/s kommer allt vatten släppas bredvid kraftverket.

Medellågvattenföringen varierar i olika vattendrag i Sverige, inte alltid beroende på storleken, och en minimitappning på 400 l/s ger ett gott ekologiskt funktionellt flöde på platser där detta motsvarar MLQ.

Den föreslagna minimitappningen täcker hela bottenytan i huvudfåran där den smalnat av, cirka 20 - 25 meter nedströms dammbyggnaden och fram till Bergviken. Strax nedanför dammbyggnaden kommer vattnet vid minimitappning huvudsakligen att centreras till själva åfårans sträckning. Minimitappningen upprätthåller ett habitat för både bottenfauna och fisk.

Intagsgaller, flyktväg och nedströmsvandring

I MKBn föreslås, till skillnad från vad som föreslogs under samrådsprocessen, att intagsgallrets spaltavstånd blir 18 mm vilket enligt HaV:s rapport 2013:14 är bästa möjliga utprovade teknik. Intagsgallrets area är idag 9,6 m² och blir vid en lägre lutning större vilket ger en lägre vattenhastighet än idag. Helt avgörande för om fisken kan simma ifrån gallret är vattenhastigheten mot gallret. Hastigheten bör inte vara högre än 0,5 m/s. I och med att ett spaltavstånd om 18 mm kombineras med en flyktväg och en vattenhastighet som med råge understiger 0,5 m/s uppfylls bästa möjliga tillgängliga och utprovade teknik enligt HaV:s vägledning 2013:14. Enligt "Ålens nedströmspassage av vattenkraftverk, O.C.s och D.B., framgår följande: *Ju mer vi tippar gallret, desto mindre blir trycket på/genom gallret och desto högre blir trycket längs med gallret mot ytan/sidan där en flyktöppning ska finnas placerad. Tumregeln är att denna vinkel ska vara <45°, eftersom hastighetsvektorn längs med gallret då är större än vektorn mot gallret. De gränser som nämns i litteraturen för galler med svåråtkomliga flyktöppningar är <0,5 m/s för ål och för annan fisk är kroppslängden $\times$ 2/s en vanlig gräns (Anonym, 2005). Om flykt-*

öppningen är "lätt att hitta" eller om fisk som driver längs med gallret hamnar vid flyktöppningen, kan dessa gränsvärden vara högre och i vissa fall kan det t.o.m. vara fördelaktigt med en högre hastighet som transporterar en passiv fisk rätt väg.

Vid Kilåns kraftverk planeras en flyktväg direkt från gallret ned till huvudfåran. Fisken kan alltså ledas direkt nedströms alternativt välja att vända. Den behöver inte simma tillbaka långa sträckor genom någon intagskanal eller sump då en sådant inte finns.

Den låga gallerlutningen och den mycket låga vattenhastigheten motiverar inte ett tätare spaltavstånd och syftet med åtgärderna, nämligen att avleda fisk från gallret, uppnås. Se vidare 15.3.5 i MKB, s. 36, "Nedströmspassage" och Teknisk beskrivning s. 7.

Nollalternativet

Kilåns vattenkraftverk är en befintlig idriftvarande anläggning sedan 1920-talet. Givetvis rann vattnet fritt innan människan byggde dammbyggnader och började utnyttja vattenkraften. Historiken beträffande Kilån har redovisats i bilaga 3 till MKB, Kulturvärdesanalys, *Stigfinnaren*.

Svea Hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, har i ett flertal mål, bl.a. mål nr 4466-15, angående befintliga vattenkraftverk med tillhörande anläggningsdelar ansett att *"den vattenrättsliga rådigheten till det framrinnande vattnet och den civilrättsliga rätten till dämning torde i allmänhet inte kunna ifrågasättas med hänsyn till anläggningarnas ålder och att verksamheten inte tidigare har ifrågasatts"*. Innebörden i Mark- och miljööverdomstolens formulering tyder på en acceptans av befintliga anläggningars existens samt verksamhet. Enligt Mark- och miljööverdomstolen *"blir mark- och miljödomstolens uppgift främst att fastställa föreskrifter och villkor för driften vid vattenkraftverket"*.

Av Mark- och miljööverdomstolens domar i Gisslarboån, Västmanland, (MÖD 2012:26 - 28) framkommer att *"Förbud mot att bedriva vattenverksamhet i form av*

kraftproduktion som saknade tillstånd ansågs alltför ingripande". Domstolens ställningstagande måste tolkas som att ett nollalternativ utgörs av en befintlig idriftvarande anläggning men att tillstånd förenat med villkor skall sökas.

Vidare finns ytterligare avgöranden som bekräftar ovanstående uppfattning, t.ex. mark- och miljödomstolens domar i mål M 4531-15 (Axelfors) och 4263-15 (Hällinge). Domarna överklagades men prövningstillstånd erhöles inte i Mark- och miljööverdomstolen. Se även bilaga 2 till MKB, "Redogörelse Nollalternativet".

Sökanden har förelagts att ansöka om tillstånd vilket man efterföljer. Förutsättningarna för prövningen är desamma som i nämnda domar. Nollalternativet kan inte vara ett förhållande som inte existerar. Sökanden menar att man vid jämförelsen med nollalternativet ska utgå ifrån rådande/nuvarande situation.

Planerade försiktighetsåtgärder är i linje med de av Vattenmyndigheten föreslagna och avsikten är att dessa skall få framtida positiva miljöeffekter (Jmf. MB 7 kap. 28a §, 2:a st.).

Intäkt med inräknad minimitappning

Minimitappningen kommer medföra att normalårsproduktionen minskar till cirka 600 000 kWh/år. Normalårsintäkten vid försäljning av elen ut på nätet blir då cirka 252 000 kr, vid planerad egen förbrukning i intilliggande herrgården blir intäkten cirka 475 000 kr. Det ska jämföras med årskostnaden 128 000 kr. Det bör påpekas att sökanden i dag har elcertifikat och har det i ytterligare 7 år. Intäkten från certifikaten har inte inräknats i kalkylen.

Förekomst av flodkräfta

Personer som har fiskat kräftor ovanför kraftverket och kan intyga detta är: **P-O.J.**, tel: XX, **K.S.**, tel: XX, **P.N.**, tel: XX, **P.L.**, tel: XX

Bästa möjliga teknik för fiskvandring

I MKB har det redogjorts för två alternativa fiskvägslösningar varav ett, nämligen omlöpet, främst utesluts på grund av risken för flodkräftan men även av utrymmesskäl. En möjlig lösning är en denilränna. Att möjliggöra fiskvandring i uppströmsriktning bedöms på den aktuella platsen för närvarande inte motsvara bästa möjliga teknik bl.a. av följande skäl utöver dem som angivits i MKB:

”Utplantering av fisk innebär en risk för smittspridning. Om fisken som sätts ut kommer från ett område som hyser signalkräftor eller är drabbat av kräftpest finns det risk att sporer överförs på många olika sätt. Bland annat har kräftpestsporer påvisats kunna överleva i upp till ett par veckor i magtarmkanalen, i gälarna eller utanpå kroppen på flera fiskarter. Sporererna kan även överleva fritt i vattnet lika länge.” Källa: Flodkräftan, förvaltningsplan för Gävleborgs län, Rapport 2011:20 sidan 9.

Detta gäller för övrigt även vid motsatta förhållanden, d.v.s. om det finns/har funnits flodkräfta nedströms och signalkräfta uppströms:

”Om det finns signalkräftor i ett vattendrag är det stor risk att eventuella flodkräftpopulationer nedströms drabbas av pest då pestsvampsporererna kan transporteras med vattnet och på så sätt få kontakt med nya populationer.” Källa: Som ovan.

Utöver redogörelsen i MKB beträffande för- och nackdelar med en fiskväg i nuläget har Fisk- och Vattenvård i Norrland AB, Erik Sjölander, analyserat möjligheterna för fiskvandring varvid man kommit fram till att en denilränna under vissa förutsättningar kan vara möjlig, se bilaga 1 till MKB.

Att det förekommer öring uppströms Kilåns kraftverk har redovisats i MKB på sidan 29, 34 och 38.

Enligt ovan angivna rapport (Rapport 2011:20) har Länsstyrelsen kartlagt alla kända flodkräftlokaler i Gävleborgs län.

Höjdsystem RH 00

Sökanden har väldigt svårt att förstå varför höjdsystem RH 00 med omvandlingstal till modernare höjdsystem inte kan användas i ifrågavarande anläggning.

Höjdsystem RH 00 har använts i äldre handlingar och ritningar för Kilåns vattenkraftverk. Sökanden har därför sett det som mest praktiskt att ligga kvar i systemet.

INKOMNA YTTRANDE OMGÅNG 1

Myndigheten för beredskap och samhällsskydd har avstått från att yttra sig i målet. **Trafikverket** har inget att erinra. De som har yttrat sig i målet har sammanfattningsvis framfört följande.

Kammarkollegiet

Yrkanden

Kammarkollegiet yrkar att ansökan kompletteras i följande delar:

- Sökanden ska komplettera sin ansökan med en redogörelse för bästa möjliga teknik för ansökt vattenverksamhet.
- Sökanden ska komplettera sin ansökan med en tydlig och verifierbar redovisning av förekomst av signalkräfta och flodkräfta i Kilån uppströms kraftverket och i Bergviken.
- För det fall att det är utrett att det finns flodkräftor uppströms kraftverket och signalkräftor nedströms detsamma så bör Havs- och vattenmyndigheten beredas tillfälle att yttra sig i frågan om ett omlöp kan anläggas på platsen med hänsyn till arbetet med främmande invasiva arter.
- Sökanden ska komplettera sin ansökan med en redogörelse för skötseln av dammen vid oplanerade frånslag i turbinen enligt vad som framgår nedan.
- Sökanden ska komplettera sin ansökan med en redogörelse för verksamhetens inverkan på de riksintressen som utpekats i Bollnäs kommuns översiktsplan.
- Sökanden ska komplettera sin ansökan med en redogörelse över de kostnader verksamheten medför enligt vad som framgår nedan.

- Sökanden ska komplettera ansökan med de uppgifter som krävs för att eventuellt föreskriva en allmän fiskeavgift.
- Sökanden ska komplettera miljökonsekvensbeskrivningen i målet med ett nollalternativ som återspeglar ett scenario där tillstånd inte kan ges för varken den dämmande eller den avledande vattenverksamheten.
- Sökanden ska komplettera miljökonsekvensbeskrivningen med uppgifter om det finns risk för skador på fisk som passerar nedströms genom utskov och hur sådana skador i så fall kan förebyggas.

Ett eventuellt tillstånd ska förenas med ett villkor att ett galler med en spaltvidd på högst 15 mm och med högst 30 graders lutning ska installeras framför tubintaget. Kammarkollegiet har utformat sitt förslag till villkor med hänsyn till praxis i liknande mål.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Tillåtlighet

Länsstyrelsen anser att verksamheten kan tillåtas.

Synpunkter på bolagets yrkanden

Länsstyrelsen lämnar nedanstående synpunkter på bolagets yrkanden. Avseende fastställande av villkor återfinns synpunkterna under rubriken villkor.

Godkännande av miljökonsekvensbeskrivning

Länsstyrelsen anser att MKB:n trots en del brister kan godkännas.

Arbetstid

Länsstyrelsen anser att den yrkade arbetstiden är för lång. Med tanke på att kraftverket står på platsen idag och planerat arbete berör reparationsåtgärder, fiskväg och flyktväg gör länsstyrelsen bedömningen att en arbetstid på tre år är skälig och yrkar därför att arbetstiden ska fastställas till tre år.

Tid för förutsedd skada

Länsstyrelsen anser att tiden för oförutsedd skada kan godkännas.

Ersättningsrätt

Sökande har inte motiverat varför den framtida eventuella produktionsförlusten som ska tålas utan ersättning ska bestämmas till en tjugondel av produktionsvärdet. Länsstyrelsen kan därför idag inte ta ställning till rimligheten i sökandes yrkande. Sökande behöver därför senast vid huvudförhandling komplettera ansökan med en motivering till föreslagen nivå.

Vattenhushållningsbestämmelser

Länsstyrelsen godtar de av bolaget föreslagna vattenhushållningsbestämmelserna med dämningssgräns till +55,05 m eller den nivå som uppstår vid fullt öppna luckutskov och en sänkningssgräns till +54,80 m.

Minimivattenföring

Länsstyrelsen yrkar på att domstolen fastställer en minimitappning på 400 l/s. Tappningen ska fördelas i fisktrappan, 350 l/s, och flyktväg, 50 l/s.

Rättegångskostnader

Länsstyrelsen yrkar ersättning för rättegångskostnader med belopp som kommer att anges senast vid huvudförhandling när myndighetens nedlagda tid i detta mål kan bestämmas.

Villkor

Länsstyrelsen anser att bolagets förslag till villkor kan fastställas med nedan föreslagna förändringar och tillägg. Länsstyrelsen har inga synpunkter på villkor a, d, f och g. Angående övriga villkor lämnas här synpunkter på vart och ett av de villkor som bolaget föreslagit.

Villkor b

En fungerande fiskväg i form av slitsränna ska anläggas för att möjliggöra fiskpassage förbi kraftverket. Slitsrännan ska utformas så att kräftpassage förhindras. Den slutgiltiga utformningen av slitsrännan ska bestämmas i samråd

med tillsynsmyndigheten. Fiskvägen ska vara i drift senast vid arbetstidens utgång och för framtiden svarar bolaget för fiskvägens funktion och underhåll.

Villkor c

Anläggande av fiskvägen ska så långt som möjligt utföras i torrhet och i övrigt så att grumling minimeras.

Villkor c

Intaget till kraftverket ska förses med ett lutande fingaller med en lutning på högst 35° från horisontalplanet som förhindrar att fisk förs in i kraftverkets turbin. Gallrets spaltvidd får inte överstiga 15 mm.

Villkor e

En minimitappning på 400 l/s, eller om framrinningen är lägre, ska alltid släppas. Tappningen ska fördelas mellan fiskvägen, 350 l/s och flyktvägen 50 l/s. Sökande, tillsammans med tillsynsmyndigheten, får vid behov årstidanpassa tappningen i fiskvägen.

Länsstyrelsen yrkar på att följande ytterligare villkor föreskrivs:

- Sökande ska anlägga en förbipassage för nedströms vandrande fisk (flyktväg) vid intagsgallret till kraftstationen som utformas huvudsakligen överstämmande med vad som angivits i ansökningshandlingarna. Till flyktvägen ska alltid minst 50 l/s släppas. Flyktvägen ska vara i drift senast vid arbetstidens utgång och för framtiden svarar sökande för fiskvägens funktion och underhåll.

Länsstyrelsens bedömning

Kraftverket och dammen ingår i ett komplex med värdefull kulturmiljö. Kilån uppströms kraftverket går igenom ett äldre odlingslandskap där det i ån finns flera dammar av stort värde ur kulturmiljösynpunkt exempelvis en damm med en idag fungerande kvarndrift vid Hallens kvarn ca 2,5 km uppströms Kilåns kraftverk. Det finns inget naturreservat, Natura 2000-område eller riksintresse med bäring på vattenmiljön och limniska värden i Kilån. Länsstyrelsen anser därför att utpekade

kulturmiljövärden efter Kilån ska väga tungt vid bedömning av tillstånd till pågående vattenverksamhet samt olika skyddsåtgärder för fisk och naturmiljön.

Fortsatt drift och underhåll av Kilåns kraftverk bedömer länsstyrelsen främjar det långsiktiga bevarandet av områdets kulturhistoriska värden. Kraftverket medför en mycket kort torråra nedströms kraftverket innan ån mynnar i Bergviken och den uppdämning som sker vid kraftverket har en betydelse för kulturmiljön efter ån uppströms. Länsstyrelsen anser därför att det vid en sammantagen avvägning mellan kulturvärden, naturvärden och energinytta finns förutsättningar för att meddela tillstånd till drift av kraftverket trots den förhållandevis begränsade energinytta.

Det är vid kraftverket och herrgårdsmiljön svårt att anlägga ett omlöp eller inlöp för fiskpassage utan att skada kulturmiljövärden. Däremot finns ur kulturmiljösynpunkt förutsättningar för att anlägga en teknisk fiskväg för uppströmspassage förbi dammen. Denna fiskväg behöver anpassas för svagsimmade arter och utformas med hänsyn till kulturmiljön. Vid anläggande av en sådan fiskväg finns även möjlighet att försvåra för eventuell uppgång av signalkräftor till Kilån. Detta tillsammans med snedställt fingaller och flyktpassage kommer påtagligt förbättra kontinuiteten/vandringsmöjligheten förbi damm och kraftverk och därmed förutsättningarna att nå fastställd miljökvalitetsnorm god ekologisk status till 2027.

Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen inte presenterar ett godtagbart nollalternativ. Länsstyrelsen anser att nollalternativet inte ska förväxlas med nuläget utan beskriva en trolig framtida utveckling om tillstånd inte kommer till stånd. Länsstyrelsen anser därför att nollalternativet skulle presenterats som om kraftverket var utrivet, vilket är en förväntad kommande process om tillstånd inte kommer till stånd. Eftersom det för närvarande råder delade meningar, hos myndigheter, domstolar och verksamhetsutövare, om hur nollalternativet ska tolkas vid prövning av tillståndslösa kraftverk så anser länsstyrelsen att det är svårt att bedöma vilka krav som faktiskt är motiverat att ställa gällande nollalternativ. Syftet med miljökonsekvensbeskrivningen är framförallt att ge ett bättre underlag för ett

beslut. Länsstyrelsen anser trots brister att underlaget i detta fallet är tillräckligt för att MKB:n ska kunna godkännas.

Eftersom området ligger inom betydelsefull kulturmiljö är det viktigt att kultur- miljöaspekten får en väsentlig tyngd vid utformningen och den sammanvägda bedömningen av fiskväg. Med hänsyn till de kulturmiljö-intressen som finns på platsen förordar länsstyrelsen en timrad teknisk fiskväg.

Sökande föreslår att fiskväg ska anläggas i form av en denilränna. Länsstyrelsen anser att en fiskväg i form av en slitsränna, alternativt en kombination av slitsränna och denilränna, är mer anpassad för de lokala förhållandena på platsen. Syftet med fiskvägen är att möjliggöra fiskpassage för alla naturligt förekommande arter i vattendraget. Enligt Havs- och vattenmyndighetens rapport 2013:14 bör slitsrännor prioriteras vid val av teknisk fiskväg där det finns ett intresse att svagsimmande fiskar ska kunna passera. En slitsränna ökar möjligheten till uppströmsvandring även för svagsimmande arter som förekommer i vattendraget.

Den tekniska fiskvägen är tänkt att ansluta till kvarnrännans gamla intagslucka i regleringsdammen. På dammens nedströmssida har det långt in på 1900-talet funnits timrade konstruktioner i form av flotts- och överfallsränna till en kvarn. För att knyta an till Kilafors bruk och herrgårdsmiljön, är det viktigt att fiskvägen ges en utformning som påminner om de tidigare träkonstruktionerna. En gjuten fiskväg passar inte in i områdets kulturmiljö och skulle även innebära ett betydande ingrepp i fornlämning Hanebo RAÄ 163:1. För ingrepp i eller invid fornlämning krävs tillstånd enligt Kulturmiljölagen (1988:950) 2 kapitlet. Även ett omlöp skulle innebära ett stort ingrepp på kulturmiljön.

Länsstyrelsen anser att en teknisk fiskväg kan utformas så att passage av kräftor förhindras. Med anledning av detta anser länsstyrelsen frågan angående kräftor inte påverkas av anläggandet av fiskvägen.

Enligt Havs- och vattenmyndighetens rapport 2013:14 anses bästa möjliga teknik gällande galler vara en spaltvidd på 10 - 13 mm, om man inte kan visa att samma resultat kan uppnås med ett galler med spaltvidd upp till 18 mm. Mot bakgrund av denna redovisning gör länsstyrelsen bedömningen att en spaltvidd på 15 mm är ett rimligt krav.

Sannolikheten att flyktvägen fungerar optimalt ökar generellt med ökad mängd vatten som tappas till flyktvägen. Enligt Havs- och vattenmyndighetens rapport 2013:14 ligger internationellt rekommenderad vattenmängd som ska släppas till fiskväg mellan 2 - 10 % av kraftverkets slukförmåga. Länsstyrelsen anser med anledning av ovanstående att 2 % är rimligt att släppa till flyktvägen. Med en slukförmåga på 2,5 m³/s för kraftverket innebär det att minst 50 l/s ska släppas till flyktvägen.

Länsstyrelsen anser sammantaget att den aktuella ansökan från Kilafors Kraftverk AB gällande lagligförklaring och bortledande av vatten kan tillstyrkas med de av länsstyrelsen föreslagna justeringarna och tillägg till sökandes villkor.

Bollnäs kommun

Inställning m.m.

1. Bollnäs kommun bestrider att tillstånd lämnas till de ansökta åtgärderna.
2. Bollnäs kommun yrkar ersättning för rättegångskostnader med belopp som senare kommer att anges.

Bollnäs kommun bestrider tillåtlighet och yrkar att ansökan avvisas eller avslås.

Det föreligger stora brister i ingiven miljökonsekvensbeskrivning och den innehåller inte de uppgifter som erfordras för att den ska kunna ligga till grund för lagligförklaring, tillstånd och prövningen av villkor.

Om tillstånd enligt ansökan skulle medges yrkas att fungerande fiskvägar, uppströms och nedströms, anläggs på sådant sätt att dammen inte utgör ett tekniskt

vandringshinder för i vattendraget förekommande arter samt att det i fiskvägen tappas erforderlig minimitappning.

Kommunen gör gällande att miljökonsekvensbeskrivningen inte uppfyller de krav som ställs i 6 kap. miljöbalken.

Bollnäs kommun gör gällande att längre arbetstid än fem år inte ska medges. Kommunen yrkar att tiden för oförutsedd skada ska vara 10 år.

Kommunen bestrider yrkandet om verkställighetsförordnande.

Grunder m.m.

Ansökan avser dels lagligförklaring av anläggningsdelar, dels, som det får förstås, en ansökan om tillstånd i efterhand till den turbin som installerades år 2007, dels tillstånd till verksamheten. Inget underlag har presenterats avseende drivvattenföring och effektuttag för den turbin som utbyttes 2007. Detta torde sökanden redovisa för att en bedömning av verksamhetens inverkan på miljön ska kunna göras.

Enligt uppgift har relativt nyligen omfattande renoveringsåtgärder utförts på kraftverksanläggningen. Dessa åtgärders omfattning och kostnaden för åtgärderna har inte redovisats.

I redovisningen av kostnader och intäkter för verksamheten enligt 11 kap. 6 § MB har vidare kostnaderna redovisats mycket översiktligt. Det framstår som att kostnaderna underskattats och att åtgärder och hela verksamheten inte kostnadsberäknats, medan det framtida elpriset torde ha överskattats. Beräkningen utgår från ett framtida prognostiserat elpris år 2030 eller 2050, vilket framstår som osäkert. Beräkningen bör således kompletteras.

Om sökanden skulle få bifall till sin ansökan om lagligförklaring och tillstånd yrkar Bollnäs kommun, som tidigare angivits, att fungerande fiskpassager inrättas för

såväl uppströms- som nedströmsvandring. Kommunen yrkar i sådant fall att fiskpassage uppströms anläggs med bästa möjliga teknik, som ett omlöp. Kostnaderna för ett omlöp bör redovisas av sökanden. Den föreslagna lösningen avseende nedströmspassage måste redovisas mera detaljerat för att det ska vara möjligt att bedöma funktionen.

Kommunen gör gällande att det utifrån nu redovisade uppgifter synes framgå att verksamhetens fördelar från allmän och enskild synpunkt inte överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

Bollnäs kommun bestrider att urminnes hävd här grundar laglighet. Civilrättsliga förhållanden får vidare inte förväxlas med tillståndsprövningen och de frågor som denna omfattar.

Sökanden har inte redovisat nollalternativet. Nollalternativet avser förhållandena om verksamheten inte kommer till stånd. I förevarande fall finns inget tillstånd till verksamheten; d.v.s. det är i förevarande process som tillståndsprövning sker. Hela verksamhetens miljöpåverkan måste bedömas. Då måste sökanden redovisa förhållandena så långt möjligt utan anläggning. Kilån mynnar i Ljusnan. Den sökta verksamheten är lokaliserad helt nära Kilåns utlopp i Ljusnan. Nedan redovisas den stora betydelse Kilån har för Bergviken och Ljusnan. Området utmed Ljusnan, mellan Färila och Bergvik, är enligt 4 kap. 1 och 2 §§ MB i sin helhet av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området. I området ska turismens och - främst - det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas. Enligt 3 kap. 6 § MB föreligger skydd för naturvärden och friluftsliv i området. Inverkan och konsekvenserna för dessa intressen har inte redovisats.

Bollnäs kommuns översiktsplan från 2015 anger att målet är att vattenkraften i Voxnans och Ljusnans vattensystem med dess biflöden ska uppnå god ekologisk status. Det anges vidare att befintliga vattenkraftsanläggningar ska energioptimeras och miljöanpassas samt att vattenkraftsanläggningar som inte kan uppvisa en nationell energinytta eller motsvara moderna miljökrav bör tas bort.

Kilån är idag stängd för vandring. Kilåns kraftverk, som är beläget mycket nära utloppet i Ljusnan, hindrar vandring och reproduktion av de arter som finns i Bergviken och Ljusnan. Kilån, med Bofarasjön och systemet uppströms, är oerhört viktig för reproduktion av de arter som finns i Bergviken och Ljusnan, men även för att öka och förbättra förutsättningarna för samtliga där levande arter. Tillrinnande bäckar, som saknar vandringshinder, görs tillgängliga om Kilån öppnas upp för vandring. I Bergviken, Ljusnan, förekommer alla de arter som återfinns i Bollnäsströmmarna, Varpen och Galvån. Här finns således öring och harr, men även många andra arter som abborre, stensimpa, elritsa, lake m.fl. Sökandens MKB innehåller mycket få uppgifter avseende förekommande arter. I systemet förekommer flodpärlmussla, vilken är beroende av öringförekomst. Det bör dock klarläggas att öppna vandringsvägar inte endast behövs för öring och harr. Alla fiskarter vandrar, men av olika anledningar. Vissa vandrar för reproduktion, medan andra vandrar för födosök eller för att undgå predationstryck. Fria vandringsvägar har därför betydelse för hela systemet och där förekommande arter. För att Kilån ska uppnå god ekologisk status är öppna vandringsvägar och återskapande av strömvattenbiotoper en nödvändighet. Det förhåller sig även så att fri vandring och återskapade strömvattenbiotoper i Kilån är erforderliga för att Ljusnan, Bergviken, ska kunna uppnå god ekologisk status. Kilåns betydelse kan därför knappast överskattas.

Sökanden anför att förekomsten av flodkräfta i Kilån och signalkräfta i Bergviken medför att fria vandringsvägar uppströms inte bör föreskrivas som villkor.

Kommunen delar inte denna uppfattning. All biologisk mångfald kring vattendrag gynnas av fri fiskvandring. I de fall då invasiva arter utgör ett hot ska detta inte hanteras genom kraftverksbyggnationer och vattenreglering. De förutsättningar som föreligger i varje enskilt fall måste noga beaktas. Fria vandringsvägar är nödvändiga för att uppnå god ekologisk status och gynnar i sig samtliga arter. Om det i Kilåns fall skulle vara nödvändigt att hindra någon art att vandra uppströms får man, genom att arbeta med lutningar i vattendraget, försvåra för exempelvis signalkräfta att vandra uppströms, medan vandring möjliggörs för andra arter.

Vandringshinder är ingenting som förordas av Länsstyrelsen Gävleborg för det egna länet. Länsstyrelsen har tvärtom i sin rapport "Flodkräftan - Förvaltningsplan för Gävleborgs län", angivit att det inte ser ut att finnas något område i Gävleborgs län där vandringshinder skulle vara en lämplig åtgärd. Havs- och vattenmyndigheten anger i "Åtgärdsprogrammet för flodkräfta" att eventuella vandringshinder för signalkräfta ska utformas så att de inte utgör hinder för vandrande fiskarter.

Den åtgärd som främst förordas avseende minskad spridning av signalkräfta är information. En väsentlig omständighet är också att signalkräftan utgör ett större problem i södra Sverige. De kalla och strömmande vattnen i landets nordligare delar är ogynnsamma för signalkräftan.

Hanebo Framtid

Hanebo Framtid yrkar att Kilån bevaras helt i sitt nuvarande skick och att inga förändringar får ske. Hela Kilån bör K-märkas om så behövs.

Kilåns vattenkraftverk vid mynningen till sjön Bergviken har varit i drift sedan 250 - 300 år tillbaka. En fauna har sedan dess bildats i Kilån uppströms med öring och flodpärlmussla. Kilån har även flodkräfta, som vi idag är skyldiga att värna om. Att då inrätta en fisktrappa skulle ödelägga flodkräftans överlevnad. Även flodpärlmusslan och den unika öringen, som idag lever i Kilån, skulle även de snabbt dö ut.

En stor utredning har gjorts av arkeologer från Länsstyrelsen i Gävleborgs län. De har funnit stora värdefulla kulturvärden sedan många århundraden tillbaka, som vi är skyldiga att bevara och akta.

Utmed Kilåns stränder bor många människor i ett idylliskt, vackert landskap med vackra spegeldammar och vattenströmmar, där fiske av den unika öringen och av den skyddade flodkräftan kan åtnjutas. Sommartid har Kilåns spegeldammar, som underhålls och vårdas av de boende ideellt, många barn- och familjebesök för friluftsbad; de är omåttligt populära.

Kvarnen i Hallen (Hallens kvarn) har ett mycket stort och starkt värde för bygden och bönderna, även långväga ifrån. Människorna i bygden köper även nymalt mjöl där, som värderas som högkvalitativt.

I miljöhänseende är vattenkraften den mest miljövänliga med hänseende till koldioxidutsläpp. Utveckling av landsbygden måste ske av de boende längs Kilån och inte av intressen, som inte är boende där och som bara vill utnyttja den. Att förändra vattenflöden med fisktrappa och reglera vattnet på annat sätt är helt uteslutet med tanke på de stora värdena i ån.

R.E., K.S., J.S., B.K., S.K., R.L.

R.E. m.fl. har bl.a. framfört att de ställer sig positiva till fortsatt drift av Kilåns kraftverk samt att en fiskväg riskerar att slå ut flodkraften som finns uppströms kraftverket.

C.S. och P.S.

C.S. och P.S. har en kollektorslang till sin sjövärme i Kilån. Om vattennivån sänks kommer sjövärmearläggningen att påverkas negativt. De kan då behöva anlägga en annan värmekälla, en kostnad som de vill ha ersättning för. Sänkt vattennivå kommer även att påverka fastighetens marknadsvärde.

SÖKANDENS BEMÖTANDE OMGÅNG 1

Kammarkollegiet

Bästa möjliga teknik

Kammarkollegiet anser att Kilafors Kraftverk AB endast beskrivit bästa möjliga teknik (BMT) beträffande typ av elgenerering. Sökandes uppfattning är att detta inte stämmer. De åtgärder som föreslås har av HaV ansetts vara BMT. Beträffande vattenkraften i sig är denna dock BMT då denna genererar kretsloppsenergi och bidrar till vår strävan efter att begränsa klimatförändringen som är ett verkligt stort miljöproblem.

Bemötande

I MKB har en flyktväg enligt HaV:s rekommendationer föreslagits och beskrivits. Sökande föreslår också en minimitappning som motsvarar medellågvattenföringen. Man avser även att bygga en fiskväg enligt Länsstyrelsens rekommendation vid en tidpunkt då en sådan inte medför någon risk för det uppströms Kilafors befintliga flodkräftbeståndet. Ett omlöp utgör inte bästa möjliga teknik förbi Kilafors vattenkraftverk och dammbyggnad vilket motiverats i MKB punkten 7.2.2 samt 15.5 punkten 3. Se även Länsstyrelsens yttrande, akt bil 25.

Signalkräfta och flodkräfta

Sökande avsåg att utföra ett provfiske i Kilån innan ansökan lämnades in till domstolen. Detta har det lokala Fiskevårdsområdet motsatt sig. Sökande hade mot bakgrund därav inte någon möjlighet att utföra erforderligt provfiske. Sökande har dock ett gott förtroende för de boende intill vattendraget och har ingen anledning att ifrågasätta deras kunskap om vattendraget och förekomsten av flodkräfta. Ett starkt stöd har även visats av allmänheten vilket de cirka 150 namnteckningarna visar. Av informationstexten överst på namnlistan framgår att det finns flodkräfta i vattendraget. Detta har inte ifrågasatts.

Sammanfattningsvis bedöms det klarlagt att signalkräfta finns nedströms Kilafors kraftverk och flodkräfta uppströms kraftverket, även på sträckan mellan dammbyggnaderna, vilket kräver en återhållsam linje beträffande en fiskväg.

Kammarkollegiet anser vidare att HaV ska beredas möjlighet att yttra sig angående ett omlöp om det visar sig finnas flodkräfta uppströms Kilafors. HaV har fått ett samrådsunderlag med uppgift om tveksamheterna angående en fiskväg men inte inkommit med något samrådssvar. Sökande kan inte finna att ett yttrande från HaV skulle ändra förutsättningarna beträffande risken och anser vidare att det bör vara tillfyllest att Länsstyrelsen, som har lokalkännedom, avråder från ett omlöp på platsen.

Sökande vill påminna om att flodkräftan är akut hotad (CR) enligt ArtDatabankens rödlista. Som jämförelse kan nämnas att flodpärlmusslan enligt samma lista är starkt hotad (EN) vilket betyder att den är placerad i en lägre hotkategori än flodkräftan.

Intagsgaller och spaltavstånd

Kammarkollegiet för ett resonemang omkring gallerlutning, spaltavstånd och bästa möjliga teknik (BMT). Kollegiet refererar vidare till vissa domar och drar utifrån dessa slutsatsen att 15 mm och 30° motsvarar BMT. Senare kommer Kollegiet fram till en annan slutsats och menar att 10 mm skulle motsvara BMT. Som grund för ställningstagandet hänvisas till HaV:s rapport 2013:14, "Anordningar för upp- och nedströmspassage vid vattenanläggningar". Kammarkollegiet konstaterar dock också att det föreligger en osäkerhet kring olika gallers funktion samt att skillnaden mellan galler med 15 mm spaltavstånd och 18 mm inte är klarlagd.

Även i HaV:s rapport, s. 30, förs det ett resonemang omkring spaltbredd och lutning varvid författarna till rapporten resonerar sig fram till att fiskanpassade galler med ett spaltavstånd på 18 mm i kombination med ett låglutande galler medför att man uppnår samma resultat som med ett tätare spaltavstånd då den låga lutningen tycks göra att fisken kan undvika gallret. Det finns enligt sökande därför inget som motiverar att ett tätare spaltavstånd än 18 mm skulle motsvara bästa möjliga utprovade teknik.

Som framgår redan av förordet i HaV:s rapport (2013:14) presenterar den "viktigt vetenskapligt underlag, synteser och bedömningar". Det framgår även uttryckligen att de enskilda författarna ansvarar för rapportens innehåll samt att rapporten inte utgör något ställningstagande från Havs-och Vattenmyndighetens sida.

HaV:s rapport 2013:14 är enligt sökandens uppfattning en bra vägledning för aspekter att beakta vid miljöanpassning av vattenkraftverk. Som även framgår av rapporten finns dock utrymme för anpassning utifrån förhållandena i det specifika fallet, vilket också är det sätt på vilket tillståndsprövningen och avvägningen enligt 2 kap. 7 § miljöbalken ska ske.

Sökande finner, med hänvisning till ovanstående samt att ett intagsgaller med ett spaltavstånd på 18 mm, ett låglutande galler och en flyktväg väl tillgodoser de krav som kan ställas för att leda fisken från kraftverkets intag på ett godtagbart sätt. Vattenhastigheten genom gallret understiger av HaV rekommenderad högsta hastighet, 0,5 m/s, och spaltavståndet är därför av underordnad betydelse. Se vidare i MKB under avsnitt 15.3.5. Det kan även konstateras att avgjorda mål inte visar någon entydighet beträffande spaltavståndet (M 5578-13, M 3726-12, M 4263-15).

Dammsäkerhet

Dammens avbördningsanordningar sköts manuellt. Rutiner för hanteringen finns sedan lång tid tillbaka. Dammbyggnaden är försedd med ett sättutskov samt en lucka där överrinning kan ske vid ett frånslag. En nivågivare är placerad invid tubintaget och skickar ett larm till ansvarig personal som alltid finns tillgänglig. Vid ett frånslag tar det mellan 1 - 1,5 timme innan nivån höjs. Personal har högst 10 min körväg till anläggningen. Tilläggas kan att järnvägsbron utgör en trång sektion i vattendraget som hämmar tillflödet.

Bollnäs kommuns översiktsplan (ÖP)

Kammarkollegiet citerar delar ur kommunens ÖP. Kommunen har enligt denna som mål att god ekologisk status ska uppnås i Ljusnan och Voxnan samt skapa fria vandringsvägar inom ramen för samarbetsprojekt och att kraftanläggningarna ska effektiviseras och anpassas till EU:s ramvattendirektiv. Man anger också att anläggningar som inte kan uppvisa nationell energinytta eller motsvarar moderna miljökrav bör tas bort. Sökande vill påminna om att det i Ramvattendirektivet (2000/60/EG) inte finns något som antyder att skillnad ska göras mellan storleken på installerad effekt eller på den energinytta en anläggning genererar. Anläggningar som det nu är fråga om ska istället främjas enligt Förnybarhetsdirektivet (2009/28/EG).

Riksintresse för det rörliga friluftslivet, kust och turism

Det aktuella området omfattas, så som Kammarkollegiet även påpekar, av riksintresse för det rörliga friluftslivet, kust, friluftsliv, kultur och turism. Enligt 3

kap. 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Sökandens uppfattning är att området skyddats långt efter att den aktuella anläggningen i Kilån kommit till men att denna ändå inte motverkar avsikten med riksintresset. Det är i detta fall inte heller fråga om projektering av en ny anläggning.

Beträffande det rörliga friluftslivet utgör bron, som utskov och intag är infästa i, en betydligt säkrare passage för fotgängare över vattendraget än Rv 83. Bron är en del av en mindre väg som sträcker sig mellan Kilafors och Sibö. Anläggningen är inte instängslad och hindrar inte åtkomst till vattendraget eller sjön och är belägen 30 km från kusten. Mellan Kilafors och kusten ligger sjöarna Bergviken och Marmen. I den till kraftverket närliggande Kilafors herrgårdsbyggnad pågår hotell- och restaurangverksamhet vilket gynnar turismen. Den aktuella anläggningen ingår i en bevarandevärd kulturmiljö.

Miljöbalken 11 kap. 6 §

Enligt MB 11 kap. 6 § talas det enbart om kostnader. Sökanden vill med anledning därav särskilt poängtera att en kostnad är en utgift som uppstår och ska betalas. Allt eget arbete, (drift, tillsyn, egenkontroll) är således inte någon kostnad och ska därför inte belasta projektet. Sökandebolaget har inte någon personal anställd och har därmed inte några kostnader för dessa. Om kostnader skall tas med för gången tid så skall samtliga intäkter också räknas med. Intäkterna överskrider då kostnaderna i gången tid med marginal.

Skyddsvillkoren för miljöåtgärder finns med i kalkylen. Egentligen ska kostnaden för fisk- och flyktvägen inte belasta Kilås kraftverk. Det ska ses mot bakgrund av att vid byggande av fisk- och flyktväg förbi en dammbyggnad utan kraftverk finns

det inte någon produktionskälla som bär den kostnaden, ändå anses det vara tillåtligt enligt 11 kap. 6 §. Miljöbalkens 11 kap 6 § gör inte någon skillnad på om det finns ett kraftverk eller inte som bär kostnader vid utförande av miljöåtgärder.

Avskrivningar har redovisats i den Tekniska Beskrivningen.

Miljöbalken 22 kap. 25 §

Kammarkollegiet menar att fiskvägen förbi dammbyggnaden vid Kilåns vattenkraftverk är av ett starkt allmänintresse och därför ska vara i drift långt före miljökvalitetsnormen träder i kraft. Någon sådan bestämmelse kan inte återfinnas. Tilläggas bör att det inte finns något allmänintresse i en utslagning av ett befintligt och livskraftigt flodkräftbestånd.

Sökande planerar att utföra erforderliga reparationsåtgärder av dammbyggnaden och den effektiva arbetstiden har angivits till 1 ½ år. Sökande kan vitsorda en arbetstid på 7 år medan den arbetstid på 2 år som Kammarkollegiet föreslår är för kort.

Allmän fiskeavgift

Sökanden är av uppfattningen att det inte ska utgå någon fiskeavgift med hänvisning till vad som har anförts i ansökan, "Allmän fiskeavgift ska enligt bestämmelserna i 6 kap 7§ (SFS 1998:812) inte heller utbetalas med tanke på att sökt vattenverksamhet enbart är för fiskefrämjande åtgärd." Om domstolen gör bedömningen att det ändå ska utgå fiskeavgift så ska den sättas till 24 avgiftsenheter.

Miljökonsekvensbeskrivningen

De skyddsåtgärder som planeras bedöms under omständigheterna fylla avsedd funktion för förekommande fiskarter. Fisk har naturligt ett skyddande slemhinneskikt utvärtes. Vid nedströmspassage genom utskov är fisken dessutom omgiven av ett skyddande vattenskikt och de skador vid passage genom utskov som Kammarkollegiet befarar bedöms inte uppstå.

Nollalternativet

Kammarkollegiet har uppfattat beskrivningen av nollalternativet i miljökonsekvensbeskrivningen som att anläggningen ska bli kvar i sitt nuvarande skick och även att driften fortsätter. Detta kan inte återfinnas i texten i MKB där man utgått från nuvarande verkliga och rådande förhållanden och beskrivit nu relevanta fakta och nuvarande naturtillstånd. Kollegiet menar, som det får förstås, att tillkommande miljöpåverkan utifrån detta skall beskrivas jämfört med om verksamheten inte hade bedrivits och hänvisar i sammanhanget till MÖD 2004:17.

Såsom även Kammarkollegiet noterat under avsnittet beträffande arbetstiden rör det sig om en befintlig idriftvarande verksamhet och att de åtgärder som nu ska utföras bl.a. avser skydd för miljön. Vad gäller det av Kollegiet nämnda avgörandet i MÖD 2004:17 gällde detta en ny anläggning. MÖD:s ställningstagande får även anses vara överspelat genom det slutliga avgörandet, mål nr M 6581-05, meddelad 2006-10-23, beträffande det i dessa mål aktuella kraftverket. MÖD konstaterade där angående nollalternativet att: "Detta bör dock med de svårigheter som föreligger att rekonstruera de förhållanden som rådde innan anläggningen började byggas inte innebära att miljökonsekvensbeskrivningen nu skall underkännas."

Såsom beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen och konstaterats i den inventering av kulturmiljöer som utförts av Stigfinnaren Arkeologi och kulturhistoria AB har det pågått mängder av olika verksamheter i Kilån sedan lång tid tillbaka. Dammbyggnaden kom ursprungligen till för kvarn-, såg- och hammardrift och har inte uppförts för kraftverkets räkning. Vatten har avletts till alla tidigare verksamheter sedan 1600-talet. Den påverkan som skett och som sker, har medfört och medför att en viss mängd vatten avletts och avleds från huvudfåran men någon tillkommande negativ miljöpåverkan av den nu pågående verksamheten kan inte ses.

Kammarkollegiet för vidare ett resonemang om att nollalternativet omfattar en modifierad anläggning enligt dagens miljökrav avseende t.ex. konnektivitet. Nollalternativet ska med det resonemanget vara tillståndet efter att åtgärden är

utförd. Enligt sökandens uppfattning är nollalternativet, d.v.s. nuläget och de rådande miljöförhållandena på platsen, utgångspunkten för nollalternativet. Utifrån nuläget bedöms sedan konsekvenserna av de åtgärder som planeras.

Kammarkollegiet har inte något stöd för sin tolkning av 0-alternativet. Det finns i dag ett antal domar som gör att det har utkristalliserats en praxis i hur 0-alternativet ska tolkas. Bland domarna kan nämnas följande i Mark- och miljööverdomstolen, förutom mål M 6581-05 som nämns ovan, även målen M 7539-15, M 7542-15, M 2767-15 och M 4466-15. Dessutom finns det ett antal domar i mark- och miljödomstolen som t ex G-Hammarby (Mål nr M 307-15), Hällinge (mål M 4263-15), Matsbo (Mål nr M7047-15), Axelfors (mål nr M 4531-15), Tensberg (mål nr M 882-16) m.fl. avgöranden, som ger stöd för sökandens uppfattning av 0-alternativet. Slutligen delar Kammarkollegiet ändå Länsstyrelsens uppfattning beträffande oklarheten i vad ett nollalternativ de facto innebär.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen i Gävleborg har uttryckt önskemål om en arbetstid på 3 år istället för de av Kilafors Kraftverk AB föreslagna 10 åren. Sökande föreslår en arbetstid på 7 år istället för de 10 år som tidigare yrkats. Tre års arbetstid bedöms som för knapp. Länsstyrelsen föreslår en minimitappning om samma mängd som sökanden, dock med fördelningen 50 l/s genom flyktvägen och 350 l/s till huvudfåran. Sökande har inga synpunkter på den fördelningen.

Länsstyrelsens förslag villkor b

Länsstyrelsen är av meningen att det ska byggas en teknisk fiskväg som anpassas till omgivande kulturmiljö. Fiskvägen ska vidare få en utformning så att även svagsimmande arter har möjlighet att vandra genom denna. Samtidigt ska utformningen förhindra kräftpassage.

Sökande har inga invändningar emot av Länsstyrelsen föreslagen utformning av fiskvägen men finner i nuläget att det är högst olämpligt att anlägga en fiskväg då en sådan inte utesluter spridning av kräftpest. Enligt information från Länsstyrelsen

i Västernorrland kan spridning av kräftpest förutom av att signalkräftor etablerar sig också ske via fisk. "Kräftpest kan även spridas genom att sporer fäster i slemskiktet hos fisk eller genom att fisk som ätit smittade kräftor sprider sporer vidare via avföringen. Därför ska man tänka på om det föreligger risk att fisk som ska sättas ut varit i kontakt med smittan, oavsett om den tas från en odling eller inte."

Även av Naturvårdsverkets informationsbroschyr om flodkräftan framgår att smittan sprids genom att sporer följer med vatten, båtar, redskap och fisk vid förflyttning. Utanför kräftan lever sporen maximalt någon vecka i vatten.

Enligt EU:s förordning om invasiva främmande arter får det inte ens finnas en risk för att spridning underlättas. Se vidare i MKB under avsnitt 15.5, s. 39.

Ansvarsfrågan för en utslagning av flodkräftbeståndet är oklar och sökande finner att risken inte är oförutsedd. Fiskvägar som förhindrar kräftor att vandra i uppströmsriktning men tillåter t.ex. svagsimmande arter går inte att konstruera. Någon vederhäftig teknik har inte utprovats och finns inte tillgänglig på marknaden. Sökande ska ansvara för fiskvägens funktion. Den rödlistade flodkräftan är starkt utrotningshotad och ska skyddas enligt framtagna åtgärdsprogram. Sökande ska därför inte behöva ansvara för att befintligt flodkräftbestånd uppströms slås ut.

Länsstyrelsens förslag villkor c (1)

Sökanden har inga invändningar emot att en framtida fiskväg så långt möjligt anläggs i torrhet för att undvika grumlingar.

Länsstyrelsens förslag villkor c (2)

Länsstyrelsen föreslår att gallret får luta högst 35° och att spaltvidden ska vara 15 mm. Sökande planerar att installera ett låglutande intagsgaller. Detta kombineras med ett spaltavstånd på 18 mm, en flyktöppning och en flyktväg. Av HaV:s rapport 2013:14 framgår att ett galler med 18 mm spaltavstånd mycket väl kan fungera på ett tillfredsställande sätt med låglutande galler eftersom den låga lutningen tycks

göra att fisken kan undvika gallret. (Se även mål nr M 5578-13 meddelad den 23 november 2017) Det avgörande för fiskens beteende vid intagsgallret är vattenhastigheten som för Kilåns kraftverk med marginal kommer att understiga 0,5 m/s. Galleravståndet har då en underordnad betydelse.

Länsstyrelsens förslag villkor e

Sökanden årstidsanpassar minimitappningen i samråd med Länsstyrelsen. Vad Länsstyrelsen anför angående flyktvägen avser sökande att följa.

Kulturvärden

Sökanden har ett stort intresse i kulturmiljön och är medveten om de stora kulturvärdena i anslutning till vattenkraftverket. Man kommer därför att så långt som möjligt skydda och bevara dessa värden och anpassa en framtida fiskväg till dessa samt ta hänsyn i samband med övriga underhållsarbeten. Vid tidpunkten för anläggande av en fiskväg avser sökande att följa Länsstyrelsens råd om en timrad sådan.

För att ytterligare bidra till kulturmiljön, förutom att utforma den framtida fiskvägen såsom Länsstyrelsen föreslagit, planerar sökande att återskapa det trädäck som en gång funnits nedanför utskoven. Däcket kommer bl.a. att förankras på den stensamling som finns intill dammbyggnadens nedströmssida.

Nollalternativet

Länsstyrelsen konstaterar att det råder delade meningar om innebörden av det s.k. nollalternativet men menar att en beskrivning skall göras som om kraftverket var utrivet. Sökande instämmer i att det råder olika åsikter om vad nollalternativet avser men är av uppfattningen att nollalternativet inte är en trolig framtida utveckling, även om tillstånd inte ges, utan fortfarande är nuläget. En trolig framtida utveckling efter att en åtgärd vidtagits kan inte utgöra ett nollalternativ utan är just det som en MKB skall beskriva, d.v.s. en bedömning av utvecklingen i framtiden där man utgår ifrån nuläget om "projektet" kommer till stånd. I och med att det rör sig om en

befintlig anläggning har det i MKB utgått ifrån nuvarande verkliga förhållanden. Se vidare nedan under punkterna 1.11.11 samt 1.12.6.

Förlust vid omprövning

Länsstyrelsen delar sökandens uppfattning om en minimivattenföring, som motsvarar 400 l/s, (15 % av MQ), är tillräcklig. Ytterligare 5 % utgör ca 125 l/s i minimivattenföringen och motsvarande produktionsförlust. Den totala produktionsförlusten i kraftverket skulle efter en omprövning uppgå till 20 % eller en minimitappning på 525 l/s. Sökanden kan inte se att det skall uppstå sådana förändringar i vattendraget som skulle kräva högre minimitappning än ytterligare 5 % emot den i dag föreslagna.

Bollnäs kommun

Avvisning alternativt avslag

Kommunen bestrider att tillstånd lämnas till de sökta åtgärderna samt att ansökan ska avvisas eller avslås. Kommunen yrkar vidare ersättning för rättegångskostnader. Kommunen har uppfattningen att miljökonsekvensbeskrivningen har stora brister och gör gällande att de krav som ställs i 6 kap. MB inte uppfylls. Om tillstånd meddelas yrkar kommunen att fungerande fiskvägar anläggs. Vidare anges att tiden för att utföra arbetet skall vara 5 år och tiden för oförutsedd skada 10 år. Det hävdas även att kommunen inte skulle haft kännedom om att ansökan skulle inges inom den av mark- och miljödomstolen beslutade tiden.

Länsstyrelsen har i förslag till beslut 2014-08-07 förelagt Kilafors Kraftverk AB att senast den 31 augusti 2015 ansöka om tillstånd för Kilåns kraftverk. Samhällsbyggnadskontoret, Bollnäs kommun, erhöll enligt föreläggandet en kopia. Föreläggandet överklagades av sökande till mark-och miljödomstolen, Östersunds Tingsrätt, som i dom M 3137-14, meddelad 2016-01-28, endast ändrar tiden för när ansökan skall vara inlämnat till 18 månader efter det att ett lagakraftvunnet avgörande föreligger i saken. Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som i mål nr M 1241-16, meddelad den 23 mars 2016, inte meddelade prövningstillstånd vilket innebar att ansökan enligt Länsstyrelsens

föreläggande skulle vara mark- och miljödomstolen tillhanda enligt beslut i mål nr M 3137-14. Den 28 juni 2017 sändes en samrådshandling till Bollnäs kommun. I utsänt samrådsunderlag anhölls uttryckligen om svar senast den 7 augusti 2017. Sökanden tolkade uteblivet svar på så vis att kommunen inte hade några särskilda synpunkter i samrådsskedet. Den första responsen från kommunen kom till mark- och miljödomstolen insänd aktbilaga 26, daterad den 19 februari 2018. Sökande ställer sig frågande till att kommunen motsätter sig ansökta åtgärder som t.ex. innebär reparation av dammbyggnad, flyktväg och minimitappning.

Detaljutformning avledare

Sökande finner att den exakta utformningen och placeringen av avledaren från intagsgallret inte kan anges förrän dammbyggnaden åtgärdats. Riktlinjerna för utformningen har angivits med stöd av HaV:s rapport 2013:14. Den närmare placeringen och utformningen av avledningsanordningen måste beslutas i samråd med sakkunnig och länsstyrelsen i samband med dammreparationen.

Underhåll och reparation

Ett turbinbyte från en utsliten till en ny går under begreppet "reparation och underhåll" och utgör inget arbete i vatten M 8367-09. (Se även mål nr M 6421-16 där Mark- och miljööverdomstolen bedömde "att bytet från Francis- till Kaplanturbin kommer att utföras i torrhet. Vidare kommer avbördningsförmågan inte att påverkas genom turbinbytet och varken vattnets djup eller läge kommer att förändras.") Domstolen bedömde vidare att det varken krävdes tillstånd eller anmälan till tillsynsmyndigheten för åtgärden. Vattenvägarna och drivvattenföringen ändrades inte i samband med de renoverings- och underhållsarbeten som gjorts i Kilåns kraftverk vilket angivits i ansökan s. 6 och teknisk beskrivning s. 3. Effekten är i sammanhanget inte relevant men givetvis ger inte en utsliten turbin samma effekt som då denna var ny.

Beräkningar - Miljöbalken 11 kap. 6 §

Kommunen hävdar på oklara grunder att kostnaderna underskattats och intäkterna överskattats. Den hänvisning som sökanden har gjort till "Scenarier över Sveriges

energisystem 2016, utgiven av Statens Energimyndighet i mars 2017", torde vara den mest relevanta framtidsbedömning som går att uppbringa i dag och är den som även regeringen stödjer sig på. Den prisbild som förevarit på elen under det senaste året (40 - 50 öre/kWh) torde snarast peka på en alltför stor försiktighet i redovisad kalkyl än att den skulle vara för optimistisk.

Bästa möjliga teknik

Kommunen hävdar, om tillstånd medges, att en fiskväg i form av ett omlöp ska anläggas vilket enligt Kommunen anses vara bästa möjliga teknik. Sökande ställer sig tveksam till att en fiskväg, framförallt i form av ett omlöp, i detta fall verkligen utgör bästa möjliga teknik om detta sker på bekostnad av ett flodkraftbestånd. Uppfattningen är snarare att det förväntas ske en försämring av den ekologiska statusen i Kilån.

För att räknas som bästa möjliga teknik måste tekniken vara tillgänglig och inte bara förekomma på experimentstadiet. Den ska vara kommersiellt tillgänglig och användas på någon anläggning (Naturvårdsverket). Begreppet bästa möjliga teknik innefattar i detta sammanhang även styr- och reglerutrustning, turbiner, generatorer, utskovsluckor och liknande anordningar. I Sverige ska bästa möjliga teknik användas vid yrkesmässig verksamhet så långt det inte är orimligt (2 kap. 7 § miljöbalken).

Urminnes hävd

Enligt ansökan ansöks om lagligförklaring av befintlig anläggning enligt 17 och 18 §§ i Lag om införande av Miljöbalken (SFS 1998:811) och att tillstånd till verksamheten lämnas enligt 11 kap. 9 § Miljöbalken.

Nollalternativet

Bollnäs kommun påstår att nollalternativet avser förhållandet om verksamheten inte kommer till stånd. Det är oklart om hela anläggningen eller endast verksamheten avses. Oavsett om det pågår någon verksamhet eller inte så finns anläggningen. Då verksamhet pågått på platsen sedan 1600-talet och den nuvarande sedan början på

1900-talet bedöms att ett nytt naturtillstånd inträtt. Det är därför sökandens mening att nollalternativet bl.a. av den orsaken utgör nuvarande förhållanden vilka man skall utgå ifrån. Givetvis omfattar denna uppfattning inte att man har för avsikt att driva anläggningen vidare om tillstånd inte meddelas. F.ö. se vad som ovan anförts under rubrikerna Länsstyrelsen och Kammarkollegiet samt i MKB med bilagor beträffande nollalternativet.

Riksintressen m.m.

Enligt MB 4 kap. 2 § ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Enligt 3 kap. 6 § ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön.

Av bestämmelserna framgår det tydligt att dessa är framåtsyftande. Kilåns vattenkraftverk med anläggningsdelar fanns före både Naturresurslagen, Lag (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. samt Miljöbalken. Även verksamheten pågick vid införandet av bestämmelserna och har inte förändrats sedan dess.

Sökandens bedömning är att anläggningen i sig utgör en del i det kulturvärde som ska skyddas vilket stöds av Länsstyrelsen. Vidare hindras inte det rörliga friluftslivet från åtkomst till vattnet. Den närbelägna Kilafors Herrgård bedriver hotell- och konferensverksamhet vilket främjar turist- och besöksnäringen i kommunen. De åtgärder som planeras görs i avsikt att främja både natur- och kulturmiljön.

Fisk, fiskväg, flodkräfta

De arter som observerats i Ljusnan är elritsa, lake, öring, gädda och stensimpa. De arter som enligt i elfiskeregistret (1998 och 2013) finns i Bergviken är abborre,

björkna, braxen, gers, gädda, gös, lake, löja, mört, nors, sarv och stäm. Öring saknas. Antalet abborre och mört övervägde starkt under båda åren medan gös visade på en kraftig ökning år 2013 jämfört med 1998.

Mot bakgrund av de arter som finns i Bergviken och som på intet sätt är sällsynta, och vidare att det planteras ut gös i Bofarasjön samt den risk som uppstår beträffande flodkräftan framstår nyttan med en vandringsväg förbi dammbyggnaden vid Kilåns kraftverk under nu rådande förhållanden som obefintlig.

Kilåns vattenkraftverk är beläget 5 km från Ljusnans inlopp i Bergviken. Att uppvandring i Kilån inte har varit möjlig de senaste 400 åren är riktigt. Detta är samtidigt anledningen till att det livskraftiga beståndet av den inhemska flodkräftan i vattendraget överlevt. Öringstammen i den uppströms Bofarasjön befintliga Gällsån bedöms vara av en för det vattendraget specifik stationär art som inte heller hade funnits.

Bollnäs kommun nämner även generellt att det förekommer flodpärlmussla i systemet. I MKB:n har det refererats till "Regional åtgärdsplan för kalkning..." där det anges att flodpärlmussla förekommer i Gällsån. Provfisken visar även att det förekommer öring i det vattendraget vilket gynnar flodpärlmusslans fortplantning. Dammbyggnaden vid Kilåns kraftverk bedöms inte ha någon negativ påverkan på dessa bestånd.

Kommunen anser att all biologisk mångfald gynnas av fri fiskvandring. Detta är ett mycket svepande påstående. Den sedan länge existerande dammbyggnaden i Kilån har utgjort och utgör fortfarande ett skydd för den rödlistade arten flodkräfta. Enligt HaV, "Åtgärder och rekommendationer 2017-2022 (bilaga 1) - Åtgärdsprogrammet för flodkräfta" ska det vid behov byggas vandringshinder för att skydda flodkräftan.

Sökande vill påminna Bollnäs kommun om att flodkräftan är klassad som Akut hotad (CR) i Artdatabankens nationella rödlista 2015. Den är även listad i EU:s Art- och habitatdirektiv, vilket innebär att Sverige har ett nationellt ansvar att förvalta

beståndet. En förutsättning för ett långsiktigt bevarande av flodkräftan är att bevarandearbetet ges en hög prioritet på alla nivåer —på internationell, nationell, regional och lokal nivå (HaV). Signalkräfta omfattas av unionsförteckningen över invasiva främmande arter enligt EU:s förordning (1143/2014) om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

Den teknik som kommunen föreslår för att hindra signalkräftan från att vandra är inte känd och finns inte utprovad. Signalkräftan kan vandra sträckor på över en kilometer (uppströms) under ett år vilket har observerats i Finland och England. De kan även vandra på land (HaV) vilket gör att det i praktiken i det närmaste är omöjligt att bygga en fiskväg som medger vandring för alla arter förutom signalkräfta.

Kommunen hänvisar vidare till Gävleborgs läns förvaltningsplan för flodkräftan där Länsstyrelsen på sidan 15 konstaterar att det inte ser ut som att upprättande av vandringshinder skulle vara en lämplig åtgärd. På sidan 50 i "Plan för restaurering av sjöar & vattendrag i Gävleborgs län 2006–2010" konstateras att det förekommer flodkräfta i många av Ljusnans biflöden. Orsaken till att man inte anser att det behöver byggas nya vandringshinder för att hindra signalkräftan är med största sannolikhet att dessa biflöden, liksom Kilån, redan är avskärmade genom vandringshinder.

Vad kommunen avser med att kalla och strömmade vatten i Sveriges nordligare delar är ogynnsamma för flodkräftan är oklart. Kräftan finns de facto än så länge i Kilån.

INKOMNA YTTRANDE OMGÅNG 2

Kammarkollegiet

Bästa möjliga teknik

Bästa möjliga teknik är ett begrepp som föreskrivs i 2 kap. 3 § miljöbalken.

Åtgärder ska dock enbart föreskrivas i den utsträckning de inte är orimliga (2 kap. 7 § miljöbalken) vilket resulterar i att bästa tillgängliga teknik föreskrivs som villkor

för tillståndet. För att rimlighetsbedömningen enligt 2 kap. 7 § ska kunna genomföras bör sökanden redovisa vilken teknik som är möjlig på platsen. Sökanden redovisar idag enbart den teknik som man anser är rimlig att installera, d.v.s. den bästa tillgängliga.

För det fall det skulle visa sig vara nödvändigt att anpassa fiskvandringssvägen efter förekomst av signal- och flodkräfta måste det noggrant utredas hur en passage för fisk bäst ska konstrueras för att fungera så bra som möjligt för fisk samtidigt som signalkräfter hindras.

Signalkräfta och flodkräfta

Kammarkollegiets bedömning av osäkerheterna kring förekomst av såväl signalkräfta som flodkräfta kvarstår. Kammarkollegiet vidhåller tidigare önskemål om remiss till Havs- och vattenmyndigheten.

Intagsgaller och spaltavstånd

Det av Kammarkollegiet föreslagna villkoret motsvarar vad som idag föreskrivs som bästa tillgängliga teknik i praxis. Därtill kommer krav på flyktöppning och erforderlig tappning av vatten i denna att behöva ställas. 20 l/s är inte tillräckligt för skyddsåtgärdens funktion.

Dammsäkerhet

Automatisk reglering är idag tillgänglig på marknaden även för mindre vattenkraftsproducenter. Att bedriva produktionen utan sådana anordningar medför per se inte att anläggningen inte är tillåten men det bör noteras att den i detta avseende inte bedrivs med bästa möjliga teknik. Personalkostnaden för beredskapspersonalen ska redovisas i 11 kap. 6 § bedömningen.

Såvitt Kammarkollegiet bedömer ritningarna av anläggningen är sättutskovet det enda som inte bottentappas. Det bör redovisas vilken nivå utskovets överkant hålls på under olika driftförhållanden (vår- och höstflod t.ex.).

11 kap. 6 § miljöbalken

Kostnader för drift, tillsyn och egenkontroll ska belasta verksamheten. Sökanden har uppgett sig ha personal som står i ständig beredskap att rycka ut för att reglera dammen. Kostnader för avskrivning och underhåll avseende hela anläggningen ska anges, d.v.s. för samtliga anläggningsdelar.

En slitsränna i trä kan inte skrivas av på 60 år eftersom slitaget på en sådan konstruktion är så pass stor. Lösningen, för det fall en sådan väljs, kräver också daglig tillsyn så att inte skräp blockerar fiskens gång.

Något krav på matematisk exakthet i de ekonomiska beräkningarna bör dock inte uppställas (prop. 1997/98:45, del 2, s. 129).

Nollalternativet

Mark- och miljööverdomstolen har genom dom den 14 juni 2018 i mål M 5874-16 bedömt frågan om ett föreslaget nollalternativ att de i det målet aktuella vattenanläggningarna skulle kvarbli oförändrade kunde godtas. Mark- och miljööverdomstolen fann att "en utrivning är tillståndspliktig och det är oklart vad resultatet av en sådan tillståndsprövning skulle bli. Mark- och miljööverdomstolen anser därför att det mest rimliga är utgå från de faktiska förhållandena". Mark- och miljööverdomstolens bedömning har därefter vidhållits i dom den 29 juni 2018, mål nr M 11365-16. Kammarkollegiet medger därför ett nollalternativ som utgår från de faktiska förhållandena.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Länsstyrelsen vidhåller tidigare yrkande gällande arbetstid. Länsstyrelsen anser med tanke på att kraftverket redan finns på platsen och att åtgärderna gällande fiskväg och flyktväg bör kunna utföras under en betydligt kortare arbetsperiod än 7 år. Länsstyrelsen anser att uppförandet av fiskvägen och flyktvägen bör utföras så snart som möjligt och att tre år för dessa åtgärder kan anses vara en rimlig arbetstid. Länsstyrelsen ser ingen anledning till varför arbetet inte skulle kunna utföras inom den av länsstyrelsen yrkade arbetstid.

Länsstyrelsen kan godta att den produktionsförlust som sökande är skyldiga att tåla utan ersättning vid omprövning fastställs enligt sökandes yrkande. Länsstyrelsen godtar sökandes resonemang kring frågan.

Länsstyrelsen vidhåller tidigare yrkade villkor b och c2. Länsstyrelsen vill framföra följande synpunkter med anledning av sökandes bemötande.

Villkor b

Länsstyrelsen anser att sannolikheten att kräftpest ska spridas med vandrande fisk är så liten att länsstyrelsen gör bedömningen att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden är större. Genom att säkerställa att kräftvandring uppströms fiskvägen förhindras är risken acceptabel. EU:s förordning om invasiva främmande arter avser endast spridning av signalkräftor och detta möts genom att fiskvägen konstrueras så att signalkräftor inte kan passera.

Fiskvägen kan konstrueras på ett sådant sätt att utloppet av slitsrännan mynnar en bit från botten samt att slitsarna höjs upp och slitsrännans kanter utformas med kräftvandringshinder i likhet med hindret i Högsäferälven i Eda kommun. Med exempelvis denna typ av utformning anser länsstyrelsen att risken att kräftor tar sig upp till mynningen av fiskvägen och sedan genom hela slitsrännan som försumbar.

Villkor c2

Länsstyrelsen delar sökandes uppfattning om att 18 mm kan fungera lika bra. Länsstyrelsen anser dock att det på platsen måste bevisa att så är fallet, jämfört med 10 - 13 mm vilket är utpekad som bästa möjliga teknik. Länsstyrelsen vidhåller att 15 mm utifrån detta är ett rimligt krav att ställa.

Bollnäs kommun

Om sökanden skulle få bifall till sin ansökan om lagligförklaring samt tillstånd till verksamheten yrkar Bollnäs kommun, som tidigare angivits, att fungerande fiskpassager inrättas för såväl uppströms- som nedströmsvandring. Kommunen

yrkar i sådant fall att fiskpassagerna anläggs med bästa möjliga teknik, vilket innebär att passagen uppströms anläggs som ett omlöp eller ett inlöp.

Bollnäs kommuns översiktsplan från 2015 anger att vattenkraftanläggningar som inte kan uppvisa en nationell energinytta eller motsvara moderna miljökrav bör tas bort. Målet avser en liten anläggning, som inte kan anses uppfylla kravet på nationell energinytta. Kommunen har inte hänvisat till Ramvattendirektivet respektive Förnybarhetsdirektivet utan till kommunens översiktsplan.

Bollnäs kommun har tidigare redovisat den stora betydelse Kilån har för Bergviken och Ljusnan. Kilån mynnar i Ljusnan. Den sökta verksamheten är lokaliserad helt nära Kilåns utlopp i Ljusnan. Sökanden har dock inte redovisat verksamhetens inverkan på Bergviken och Ljusnan. Denna inverkan är, som tidigare redovisats, en mycket viktig del i bedömningen av Kilåns betydelse för det vattensystem som Kilån tillhör. Än kan inte ses isolerat, utan fri vandring och återskapade strömvattenbiotoper i Kilån är erforderliga för att Ljusnan, Bergviken, ska kunna uppnå god ekologisk status. Kilåns betydelse är således mycket stor. Detta innebär att miljönyttan ska optimeras där så kan ske. Kilån är ett av de vattendrag som kan kompensera en liten del av de miljönyttoförluster som hänsynen till den nationella energi nyttan innebär för Ljusnan. Utifrån detta perspektiv bör anmärkas att gällande översiktsplan antagits i stor politisk enighet och kommunen uttrycker därmed en stark vilja att nå avsett resultat.

Bollnäs kommun delar länsstyrelsens bedömning att det föreligger stora kulturvärden i anslutning till den sökta verksamheten. Kulturvärdena är delvis anknutna till befintlig damm, men inte till det upprustade kraftverket med avledningsrör. Kulturvärden, som föreligger på platsen, bör bevaras, men detta innebär inte ett hinder mot tillskapande av en fri vandringsväg. Förhållandet är snarare det motsatta. Bollnäs kommun anser att de värden som föreligger bäst bevaras om de av kommunen föreslagna åtgärderna genomförs. Fri vandring över hela åbrädden är det bästa alternativet och en naturtröskel, som håller vattenspegeln, borde främja de kulturvärden som finns på platsen. Den stora betydelsen av en möjlighet till fri

vandring uppströms i Kilån måste beaktas och vägas mot kulturmiljöintresset. Gamla bestämmelser om kungsådra förhindrade att hela vattendrag stängdes eller överbyggdes. Detta är en del av vår kultur, likväl som äldre industriell miljö. Ingen utredning har presenterats, som visar att det på platsen funnits ett absolut vandringshinder under 400 år.

I andra hand, för det fall att ansökan skulle bifallas, är omlöp eller inlöp bästa möjliga teknik. Även dessa lösningar går att förena med kulturintressena. Länsstyrelsens förslag; en teknisk fiskväg, i form av en slitsränna kan inte anses som bästa möjliga teknik.

Funktionen hos faunapassager, ofta benämnda fiskvägar, har varit föremål för uppföljning och utredning. Det har kunnat konstateras att det har varit svårt att få en god funktion för all limnisk fauna. En faunapassage är en kompromisslösning, som sällan eller aldrig ger samma funktion som en naturlig fri passage. Faunapassager är dock en lösning där energinyttan anses vara av stor nationell betydelse. En möjlighet till fri vandring gynnar all biologisk mångfald. Det gynnar givetvis arter såsom ål, harr, sik, nejonöga, öring, nors, stäm, flodkräfta m.m. — inte minst avseende det genetiska utbytet. Det bör påpekas att ål har ett mycket starkt skydd, vilket uppenbarligen glöms bort till förmån för flodkräftan. En naturtröskel eller en faunapassage kan vidare utformas så att det inte föreligger risk att signalkräftor vandrar uppåt i vattendraget.

En inventering av kräftbestånden har under september månad 2018 gjorts i Kilån. Det konstaterades att inga signalkräftor förekom vid Kilåns mynning i Bergviken. Det torde således inte finnas anledning att, i enlighet med vad sökanden vill göra gällande, avstå från att tillskapa fria vandringsvägar. Sökanden hänvisar till HaV:s åtgärdsprogram för hotade arter och gör gällande att detta innebär att vandringshinder ska kvarbli - eller t.o.m. uppföras. Det bör påpekas att HaV anger att vandringshinder inte får hindra fiskvandring.

Bollnäs kommun har inte anført att kalla och strömmande vatten är ogynnsamma för flodkräftan. Kommunen har däremot uppfattningen att detta gäller signalkräftan. Förhållandet bekräftas av flodkräftodlare, som konsulterat kräftexperter, vilka funnit tecken på att signalkräfta, liksom kräftpest, inte gynnas av kalla och strömmande vatten. Vidare är det högst osannolikt att signalkräftor väljer att vandra från en gynnsam miljö till en ogynnsam miljö i kalla, strömmande vatten. Den huvudsakliga anledningen till att signalkräftor återfinns i miljöer, som inte är gynnsamma för dem, är att de flyttas dit av människor, som vill fiska kräftor. Lösningen på detta problem är inte att bygga vandringshinder.

Ordföranden i Hanebo-Segersta fiskevårdsförening har kontaktats av kommunen avseende de limniska förutsättningarna i Kilån. Enligt ordföranden finns bestånd av öring och harr, liksom av övriga ovan redovisade arter. I flera år har föreningen haft en fälla för avelsfisk vid utloppet av Kilån. Där har könsmogen öring fångats och transporterats upp förbi vandringshindret. Fiskevårdsföreningarna genomför förtjänstfullt ett omfattande vattenmiljöarbete med hjälp av ideella insatser. Bollnäs kommuns uppfattning om faunan och behovet av fri vandring i Kilån får stöd av fiskevårdsföreningarna och länsfiskekonsulenter i länet. Kommunens uppfattning är således att i princip alla de fiskarter som finns i Kilåns avrinningsområde torde finnas även i Kilån.

Bollnäs kommun noterar att länsstyrelsen förordar en timrad teknisk fiskväg. Kommunen delar inte länsstyrelsens uppfattning. Om alternativet skulle bli en faunapassage kan denna utföras i betong. Det är möjligt att klä in passagen i huggen sten, vilket väl överensstämmer med omgivande miljö. Exempel på en sådan faunapassage finns i Uppsala.

Enligt berörda fiskevårdsområdesföreningar hörde sökanden aldrig av sig angående elfiske, förrän i efterhand. Det är svårt att förstå varför sökanden inte i ett tidigt skede kontaktat föreningarna för att inhämta information om vattendraget och för att diskutera provfiske. Föreningarna har den bästa kunskapen om de fiskevatten som föreningarna förvaltar. Föreningarna fick kännedom om ansökan om tillstånd

till elfiske först när länsstyrelsen utsänt denna för kännedom bland annat till kommunen.

Sökanden gör gällande att det rörliga friluftslivet inte påverkas negativt av den sökta verksamheten. Bollnäs kommun har inte samma uppfattning. Kraftverksanläggningar har en negativ inverkan på det rörliga friluftslivet inklusive fritidsfisket.

När det gäller tillämpningen av 11 kap. 6 § MB har Bollnäs kommun följande synpunkter. Vattenverksamhetens fördelar måste överväga kostnader, skador och olägenheter. Detta innebär att verksamhetens kostnader ska ingå i bedömningen - inte bara anläggningen. Kostnaden för en faunapassage ska ingå liksom avskrivningar och underhåll m.m.

Sökanden ifrågasätter behovet av fria vandringsvägar i Kilån och gör gällande att nyttan av en vandringsväg framstår "som obefintlig". Antagandet är ogrundat och sökanden har inte kunnat redovisa utredningar som ger stöd för påståendet. Det ställs höga krav på verksamheter i Ljusnans och Voxnans huvudfåra trots att de verksamheter som finns där anses mycket viktiga för landets energiförsörjning. Det är mot denna bakgrund märkligt att det görs gällande att Kilåns kraftverk ska meddelas tillstånd - dessutom utan villkor om fungerande faunapassager. Sökanden uppvisar även en påtaglig ovilja att tillmötesgå de yrkanden och förslag som framställs från myndigheternas sida avseende skyddsåtgärder.

Det kan konstateras att det föreligger delade uppfattningar i flera väsentliga avseenden. Detta gäller bland annat de biologiska värdena i Kilån och avrinningsområdet samt vilka åtgärder som erfordras för ett bifall till ansökan; d.v.s. vad erfordras för att god ekologisk status ska uppnås. Det föreligger oklara och ofullständiga uppgifter avseende de limniska förutsättningarna i Kilån och obestyrkta påståenden och farhågor avseende flodkräftan. Myndigheterna har i vissa delar olika uppfattning bland annat när det gäller ansökt verksamhet och lagligförklaringen.

Sökanden har inte klargjort vilka konsekvenser som uppkommer i vattendraget. Det måste vara möjligt att bedöma vad som erfordras för att uppnå god ekologisk status. För att kunna ta ställning till dessa frågor är det nödvändigt att inhämta ett sakkunnigutlåtande. Bollnäs kommun föreslår att utlåtandet inhämtas från länsstyrelsen Västernorrland, som enligt 22 kap. 12 MB och 4 § 3 p. länsstyrelseinstruktionen har erhållit uppgiften att avge utlåtanden avseende det allmänna fiskeintresset i ansökningsmål. Bollnäs kommun hemställer således att mark- och miljödomstolen förordnar länsstyrelsen Västernorrland att avge utlåtande i målet avseende de åtgärder som krävs för att vattendraget ska uppnå god ekologisk status, utformningen av eventuella skyddsåtgärder och frågor avseende det allmänna fiskeintresset. Om en fiskvägslösning anses kunna leda till god ekologisk status bör utlåtandet omfatta fiskpassagernas utformning för att säkerställa konnektiviteten upp- och nedströms för samtliga förekommande arter, jämte kontroll och uppföljning. Utredningen måste även omfatta erforderlig minimitappning för god ekologisk funktion.

Bollnäs kommun har för avsikt att komplettera sin inställning sedan kommunen fått del av sakkunnigutlåtandet.

Bollnäs kommun yrkar att domstolen förordnar om provotid för det fall att ansökan skulle bifallas med villkor om skyddsåtgärder.

SÖKANDENS BEMÖTANDE OMGÅNG 2

Kammarkollegiet

Bästa möjliga teknik

Kammarkollegiet framför att sökanden bör redovisa vilken teknik avseende vad som är möjligt att installera på platsen för att en rimlighetsbedömning enligt 2 kap. 7 § ska kunna genomföras.

Gallret framför tubintaget är idag beläget närmare dammbyggnadens bakkant än framkant och har en lutning på 54°. Det är därför fullt möjligt att installera ett intagsgaller med en lutning på 45°. Detta kommer då att sträcka sig fram mot

uppströmssidan i dammbyggnaden och få en större area utan att hindra luckmanövreringen. Intaget till själva tuben bibehålls på sin nuvarande plats. Flyktvägen från gallret dras genom bakkant på dammbyggnaden alternativt genom angränsande utskovsvägg. Flödet till rännan tappas vid ytan nära intaget vilket ger att en god passagefunktion uppnås.

Yttrande från HaV

Kammarkollegiet vidhåller att HaV bör beredas tillfälle att yttra sig huruvida ett omlöp kan byggas eller inte med hänsyn till de olika typerna av kräfta som förekommer på vardera sidan om dammbyggnaden.

Sökande vidhåller uppfattningen beträffande Kammarkollegiets önskemål enligt akt bil 34, det vill säga att HaV haft möjlighet att yttra sig i samrådsfasen samt att ett yttrande från HaV inte ändrar förutsättningarna beträffande risken för spridning av kräftpest, (akt bil 39, s. 9). Länsstyrelsen har föreslagit en teknisk fiskväg, bl.a. då hela området är känsligt ur kulturmiljösynpunkt men även med hänsyn flodkräftbeståndet.

Intagsgaller m.m.

Bästa möjliga teknik är synonymt med "den bästa tekniken som är beprövad och finns att tillgå". Det enda spaltavståndet som är utprovat är 18 mm. Ett spaltavstånd på 18 mm kombinerat med ett låglutande galler får därför anses vara bästa möjliga teknik. Se t.ex. Mark- och Miljööverdomstolens dom s. 18 i mål nr M 6454-17, meddelad 2018-10-08 samt aktbil 39 s. 10. Se vidare vad som ovan anförts under Akt bil 41, Länsstyrelsen. Med beaktande av att funktionen hos ett galler med 15 mm spaltavstånd inte är utprovad, att gallret blir betydligt tyngre samt att driftmässiga problem kan uppstå i form av t.ex. iskravning, utgör detta inte bästa möjliga teknik.

Dammsäkerhet

Det har inte uppstått några problem relaterade till dammsäkerheten vid den aktuella regleringsdammen. Huruvida en luckstyrning som manövreras manuellt eller per

automatik utgör bästa möjliga teknik i det enskilda fallet finns inte utvärderat. Kostnaderna för luckhanteringen ingår i den allmänna driften och tillsynen av anläggningen. Utformningen av luckorna är i detta fall också en estetisk fråga och de befintliga spettluckorna i trä bedöms passa bäst in i den omgivande kulturmiljön. Sättutskovets sättar hanteras utifrån de avbördningsbehov som uppstår.

11 kap. 6 § miljöbalken

Särskild driftspersonal finns inte anställd. Se vidare vad som anförts under punkten 1.11.4, s 10 i akt bil 39. Tilläggas kan att en av ägarna till Kilafors Kraftverk AB bor invid dammbyggnaden. Ägarna, som har mycket goda kunskaper och rutiner beträffande kraftverksskötsel, sköter och avser även fortsättningsvis att själva sköta drift och tillsyn. Kostnaderna för eget arbete tas inte upp i några andra sammanhang och kan enbart vara fiktiva kostnader.

Om alla kostnader ska räknas in från begynnelsen ska även alla intäkter räknas in, likaså nyttan av alla de många arbetstillfällen som under årens lopp tillskapats i närområdet med anledning av kraftutvinningen i kraftverket och tidigare kraftanläggningar.

22 kap. 2:a st. 25 § miljöbalken

Sökanden bestrider en arbetstid på 2 år och står fast vid en arbetstid på 7 år enligt vad som angivits i aktbilaga 39.

Allmän fiskeavgift

Den installerade generatoreffekten är 160 kW. Medelvattenföringen enligt erhållna uppgifter är 2,5 m³/s. Effekten vid medelvattenföringen blir 160 kW.

- 150 % av effekten vid medelvattenföringen blir $1,5 \times 160 = 240$ kW.
- Antalet avgiftsenheter blir därmed; $240/10 + ((160 - 240) / 20) = 24$.
- Bygdeavgiften ligger således under 500 enheter och ska därmed inte utgå.
- Allmän fiskeavgift ska utgå med 24 avgiftsenheter.

Sökanden föreslår avgiftsklass 1 (0,05 promille av basbeloppet 44 300) vilket motsvarar 53,16 kr/år kapitaliserat till engångsersättning blir det 1 329 kr.

Bygdeavgift enligt bestämmelserna i 6 kap. 2 § (SFS 1998:812) ska inte utbetalas. Sökande hänvisar till vad som anförts i aktbilaga 39, s. 12.

Länsstyrelsen

Arbets tid

Sökanden avser att utföra en renovering av regleringsdammen enligt vad som framgår av Tekniska beskrivningen. För detta fordras ett anbudsförfarande och en upphandlingsperiod. Arbetena med en flyktväg samt förberedelse för en fiskväg kan kombineras med renoveringen för att uppnå samordningsvinster. I det perspektivet bedömer sökanden att det behövs sju år för att undvika ett förlängningsförfarande och vidhåller därför sitt förslag på arbetstid till sju år då tre års arbetstid bedöms vara för knapp.

Fiskväg

Länsstyrelsen uttrycker medvetenhet om att det finns en viss risk att kräftpest kan sprida sig upp i Kilån, även med de av Länsstyrelsen förslagna fiskväglösningarna. Som tidigare anförts är flodkräftan klassad som akut hotad (CR) i Artdatabankens nationella rödlista 2015 och också listad i EU:s Art- och habitatdirektiv, vilket innebär att Sverige har ett nationellt ansvar att förvalta beståndet. En förutsättning för ett långsiktigt bevarande av flodkräftan är att bevarandearbetet ges en hög prioritet på alla nivåer — på internationell, nationell, regional och lokal nivå (HaV).

Signalkräftan finns upptagen i unionsförteckningen över invasiva främmande arter enligt EU:s förordning (1143/2014). Enligt EU:s förordning om invasiva främmande arter får det inte ens finnas en risk för att spridning underlättas.

Sökanden har inga invändningar emot den av Länsstyrelsen förslagna fiskväglösningen i sig men anser inte att man får riskera flodkräftbeståndet i Kilån och man ska inte behöva ta ansvar för en eventuell utslagning av flodkräftan. Det hinder som Länsstyrelsen refererar till i Eda har inte utvärderats då signalkräftan inte återkom

fram till detta hinder. Det hinder som byggdes förhindrar inte att kräftpest kan spridas med fisk. Flodkräftbeståndet som skulle räddas har nu dött ut.

För närvarande pågår forskning för att med DNA-teknik kunna avgöra huruvida det finns signalkräfta eller fisk med pestsporer eller sporer i vatten med hjälp av vattenprover. I och med att det inte ens får finnas någon risk för spridning av pestsmitta samt att det inte bör kunna påtvingas någon att ta ansvar för att en förutsedd skada uppstår föreslår sökande, i linje med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB, att man avvaktar med att anlägga en fiskväg förbi dammbyggnaden vid Kilåns kraftverk till tidpunkten då det finns utprovade och säkra metoder för att kontrollera om det förekommer kräftpest eller inte.

Intagsgaller

Länsstyrelsen delar sökandens uppfattning om att ett spaltavstånd på 18 mm fungerar lika bra som 15 mm. Sökande ställer sig därför frågande till varför Länsstyrelsen ändå föreslår 15 mm.

Sökanden har studerat Havs- och vattenmyndighetens rapport 2013:14 för att utröna vad som är bästa möjliga teknik. I rapporten ges inget entydigt svar på detta. Av rapporten framgår att det har skett litteraturstudier och egna försök att utröna vad som är bästa möjliga teknik men man har inte kommit fram till något entydigt svar. Det som dock tydligt framgår är att 18 mm spaltvidd i intagsgallret är bästa möjliga utprovade teknik.

En spaltvidd på 10 - 13 mm förekommer såvitt sökande känner till i princip aldrig eftersom tillräckligt hög skyddsnivå för fisken kan åstadkommas på annat sätt. Ett spaltavstånd på 15 mm medför ett onödigt tungt galler med större risker för bl.a. isbildning vintertid. Dessutom ökar risken för problem med igensättning av gallret vilket, förutom att orsaka fallförluster för kraftverket, i sin tur medför att vattenhastigheten genom gallret ökar ytterligare.

Som framgår av HaV:s rapport 2013:14 avser denna enbart att utgöra ett underlag för framtagande av vägledning för försiktighetsmått och bästa möjliga teknik för vattenkraftverk. Redan av förordet i rapporten framgår att den presenterar "viktigt vetenskapligt underlag, synteser och bedömningar". Det framgår även uttryckligen att de enskilda författarna ansvarar för rapportens innehåll samt att rapporten inte utgör något ställningstagande från Havs- och vattenmyndighetens sida. Det är således felaktigt att framställa innehållet i rapporten som utgörande baskrav för bästa möjliga teknik.

Vid beräkning av vattenhastigheten (eg. normalhastighet) över gallret, är praxis att man räknar på gallrets totala våta area. Anledningen är att den verkliga hastighetsökningen över gallret ökar precis vid gallret, och redan någon centimeter framför gallret blir vattenhastigheten densamma oavsett om man har 15 mm eller 18 mm spaltvidd. I detta avseende spelar således 15 mm eller 18 mm galler ingen roll men ett galler med ett mindre spaltavstånd blir tätare och tyngre vilket innebär större risker för problem i samband med t.ex. lövfällning på hösten och isbildning vintertid.

Det som är av avgörande betydelse för fisken är vattenhastigheten genom gallret. Vattenhastigheten kan regleras genom lutningen av intagsgallret som i sin tur avgör svephastigheten. Med låglutande galler avses en lutning som är 45 grader eller lägre i förhållande till botten, där hastighetsvektorn längs med gallret då blir större än mot gallret, d.v.s. att svephastigheten överstiger normalhastigheten.

Funktionen hos ett låglutande galler bygger på en beteendemässig effekt på fisken. Detta innebär att även om fisken har en storlek som fysiskt sett innebär att den kan passera genom gallret så undviker den att göra detta om det finns andra alternativ, t.ex. i form av flyktöppningar.

Sökande finner, med hänvisning till ovanstående samt att ett låglutande intagsgaller med ett spaltavstånd på 18 mm, en mycket låg vattenhastighet och en flyktväg väl

tillgodoser de krav som kan ställas för att leda fisken från kraftverkets intag på ett godtagbart sätt.

Bollnäs kommun

Kommunens översiktsplan

Kilafors Kraftverk AB bestrider yrkandet om avvisning alternativt avslag och ställer sig tveksam till om Kommunen överhuvudtaget kan yrka om avslag för en pågående verksamhet i en befintlig anläggning på grunder såsom nationell nytta, enbart med hänvisning till översiktsplanen. Denna omfattar endast ett avgränsat område, d.v.s. området inom Bollnäs kommuns gränser. Kraftverkets nytta får i ljuset av detta en helt annan dimension. Enligt kommande lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 2019 finns uttryckligen sagt att det vid bedömningen ska även hänsyn tas till den regionala och lokala nyttan samt kulturmiljön.

Det kan vidare konstateras att Kommunen helt bortser ifrån motiven i domen för Schwarze Sulm (mål nr C-346/14) där EU-rätten bl.a. understryker att ett litet kraftverk faktiskt kan omfattas av ett allmänintresse av större vikt (p. 71) och vidare att främjande av el producerad från förnybara energikällor dessutom utgör en viktig prioritering för unionen, bland annat eftersom användningen av förnybara energikällor bidrar till miljöskydd och hållbar utveckling och kan bidra till att trygga och diversifiera energiförsörjningen ... (p. 73). Vidare bortser Kommunen från anledningen till att Förnybarhetsdirektivet upprättats där klimatförändring har en framträdande roll.

Kommunens uppgift bör enligt sökandens mening istället vara att främja alla förnybara energislag, inklusive vattenkraften som utgör kretsloppsenergi och inte genererar skadliga utsläpp.

Kulturmiljö

Kommunens metod för att bevara kulturvärden uppfattas som mycket tveksam och det förefaller som om Kommunen själv inte heller är helt säker på det då man framför att endast en naturtröskel "borde" räcka för att främja kulturmiljön.

För att bevara historiken på ett begripligt sätt krävs att helhetsmiljön med uppställningsområdet, dammbyggnaden, dammluckorna (som är av ursprunglig konstruktionstyp), tuben som leder vattnet till kraftverket, maskinstationen samt den delvis stensatta utloppskanalen bevaras. Detta åskådliggör hur energin ur höjdskillnaden mellan övre och nere vattenytan omvandlades till mekanisk kraft och numera till elektrisk kraft. En sådan helhet skapar också en bättre förståelse för den stora betydelsen som vattenkraften har haft för hela Kilafors. Se även s. 62 (sidan 13 i bilaga 3 till MKB) och vidare "Inventering och värdering av kulturmiljöer 2016 i Hanebo socken i Hälsingland i kulturmiljöinventering" utförd av Stigfinnaren.

Flodkraftens fortlevnad i Kilån

Kommunens lättsamhet angående risken för att flodkraftbeståndet kan slås ut är påfallande och man förefaller även ställa sig över meningen med Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 1143/2014 liksom kommissionens genomförandeförordning (EU) 2016/1141 av den 13 juli 2016 vilken även avser att stödja habitatdirektivet, Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Sökande vill påminna Kommunen om att flodkraften också är klassad som sårbar i IUCN:s internationella rödlista sedan 1996 och är listad i Art- och Habitatdirektivets bilaga V samt upptagen på ArtDatabankens rödlista med kategorin akut hotad. Åtgärder som hotar flodkraftens existens får inte företas.

Kommunen anger att en inventering av krafter gjorts nedströms dammbyggnaden. Det framgår inte vid vilken tidpunkt och vilket flöde som förekom. Oavsett detta har signalkraft konstaterats i biflöden till Bergviken vilket inte utesluter att det kan förekomma signalkraft i Bergviken.

Enligt HaV:s åtgärdsprogram för flodkraft framgår att "En förutsättning för ett långsiktigt bevarande av flodkraften är att bevarandearbetet ges en hög prioritet på alla nivåer - på internationell, nationell, regional och lokal nivå." Enligt Länsstyrelsens Rapport 1994:8 förekommer flodkraft även i vissa delar av den uppströms Bofarsjön belägna Gällsån.

Det Kommunen framför angående signalkräftans habitat bedöms som felaktigt. Det är välkänt att signalkräftor tidigare har utplanterats som ersättning, vid förlust av flodkräftan, och etablerat sig väl i strömmande vatten, därav den pågående utslagningen av flodkräfta. Eftersom signalkräftan och med den kräftpesten överlever och etablerar sig, även om den flyttats eller inplanterats av människan, kan det knappast påstås att denna inte skulle trivas i Kilån.

Det kan med utgångspunkt ifrån ovan anförda inte hävdas att ett omlöp eller någon annan liknande typ av fiskväg i detta fall utgör bästa möjliga teknik, tvärtom. Sökande är medveten om riskerna och bidrar till flodkräftans bevarandearbete på både regional och lokal nivå genom att förhindra spridning av kräftpest. Utgående från försiktighetsprincipen är det idag inte motiverat att bygga en fiskväg genom den aktuella dammbyggnaden. Kommunen framför ju också att i princip alla i avrinningsområdet förekommande fiskarter redan finns i Kilån.

Kontakter med Fvo

Sökanden har genom Fisk- och Vattenvård i Norrland AB kontaktat fiskevårdsområdet (S-B.S.) 2016-09-07 med en förfrågan om att få utföra ett provfiske samt redogjorde för anledningen. Svar gavs att detta kunde Fvo utföra själv och inte fick göras av någon annan. De 4 juli 2017 skickades ett samråds-underlag till Hanebo-Segersta Fvo med anhållan om ett yttrande senast den 16 augusti 2017. Något samrådssvar har inte erhållits, varken av Fvo eller Bollnäs kommun. Fvo valde även att inte delta vid samrådsmötet för närmast berörda och allmänheten.

Fångst av avelsfisk

Sökande känner inte till att en fälla i Kilåns utlopp skulle ha funnits i många år. Sökande har, då det krävs tillstånd för att flytta avelsfisk samt att antalet flyttade fiskar ska registreras, därför kontaktat Länsstyrelsen för att få ta del av de uppgifter som skall anges och diarieföras. Då Länsstyrelsen inte återkommit med information om detta ber sökande att få komplettera detta yttrande då uppgifter erhållits.

Kungsådra

Vad kommunen framför om Kungsådra är irrelevant i förevarande ärende. Kungsådra utsågs på vissa ställen, angivna i ÄVL, där lågvattenföringen översteg 5 m³/s.

Sakkunnigutlåtande

En stor del av Kommunens yttrande föranleds av uppfattningen att det åligger sökanden i ett tillståndsmål att vidta de åtgärder som krävs för att uppnå miljö-kvalitetsnormen för vattenförekomsten som berörs samt angränsande vattenförekomster och motiverar därmed att ett sakkunnigutlåtande skall inhämtas. Sökande delar inte Kommunens uppfattning i detta avseende, och flera av de påståenden som framförs i yttrandet om krav som miljöbalken och ramvattendirektivet ställer är enligt bolagets uppfattning felaktiga eller missvisande.

Det framgår av miljöbalken och tillhörande förordningar samt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter att det är myndigheternas uppgift att klassificera vattenförekomster samt att tillse att de miljömål som uppställs enligt Ramvattendirektivet, d.v.s. miljö kvalitetsnormerna, uppnås. I det nu föreliggande ansökningsmålet är det emellertid fråga om att pröva tillåtligheten av ansökt verksamhet samt vilka skyddsåtgärder som kan krävas. Ramarna för prövningen framgår av miljöbalken samt väl etablerad praxis och i fråga om kraven enligt ramvattendirektivet har konstaterats att det är sökandens ansvar att visa att verksamheten inte riskerar att försämra status av en kvalitetsfaktor eller att äventyra uppnåendet av miljö-kvalitetsnormen (exempelvis MÖDs dom den 15 september 2016 i mål M 6574-15). Det ska också vara fråga om en reell påverkan på de biologiska kvalitetsfaktorerna för vattenförekomsten.

Som även Kommunen konstaterar avser ansökan åtgärder i ett redan påverkat vattendrag med en befintlig anläggning till vilken även beaktats i Vattenmyndighetens klassificering. Det är således inte fråga om att bolaget har ett ansvar för att restaurera eller återställa det aktuella vattendraget eller angränsande vattenförekomster. Däremot måste den ansökta verksamheten anpassas till rådande

förhållanden och utformas så att verksamheten medför minsta möjliga skada och att erforderliga skyddsåtgärder vidtas.

Sökande har redogjort för miljökvalitetsnormen samt de av Vattenmyndigheten klassificerade kvalitetsfaktorerna där det bl.a. visar sig att de biologiska kvalitetsfaktorerna har erhållit god status. Sökanden har föreslagit villkor för den ansökta verksamheten som, förutom fiskvägen, är i linje med de av Vattenmyndigheten föreslagna åtgärderna för att uppnå beslutad miljökvalitetsnorm och man är beredd att bygga en teknisk fiskväg vid en tidpunkt då risken för en utslagning av flodkraften är obefintlig. Det planeras inte för några åtgärder som medför att verksamheten äventyrar uppnåendet av miljökvalitetsnormen och föreslagna åtgärder leder till en förbättring av vattenmiljön.

I 2 kap. 3 § miljöbalken anges att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Kraven gäller enligt 2 kap. 7 § i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Den nu aktuella ansökan för Kilåns vattenkraftverk är utformad med villkor som till övervägande del är i linje med Vattenmyndighetens åtgärdsförslag. Dessa åtgärder kommer att vidtas med ledning av sakkunniga samt Länsstyrelsen/Tillsynsmyndigheten. Kilåns och även angränsande vattenförekomsters biologiska värden m.m. har redovisats i MKB. Vad som erfordras för att uppnå god ekologisk status i Kilån har bedömts av Vattenmyndigheten. Mot bakgrund av ovanstående är sökandens uppfattning att ett sakkunnigutlåtande från Länsstyrelsen i Västernorrland inte tillför ärendet något av avgörande vikt.

INKOMNA YTTRANDE OMGÅNG 3

Kammarkollegiet

Yrkanden

Kammarkollegiet yrkar i första hand att mark- och miljödomstolen ska förelägga Havs- och vattenmyndigheten (HaV) att yttra sig över möjligheten att anlägga omlöp/fiskväg på platsen med hänsyn till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Kollegiet anser att yttrandet även ska ange hur Havs- och vattenmyndigheten ser på en eventuell konflikt mellan miljöanpassning av det aktuella kraftverket, som krävs för att uppnå god ekologisk status enligt ramdirektivet för vatten (2000/60/EG), och tillämpningen av art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) enligt vilket flodkräftan är en skyddad art.

Kammarkollegiet yrkar även, såsom en del av sitt förstahandsyrkande, att mark- och miljödomstolen ska förelägga Länsstyrelsen Gävleborg att yttra sig över de biologiska förutsättningarna för att beståndet av flodkräfta som finns uppströms kraftverket ska fortbestå, oavsett vattenkraften samt vilken konkret risk som föreligger för flodkräftan vid uppvandring av signalkräfta via en eventuell fiskväg.

Kammarkollegiet yrkar i andra hand, för den händelse att mark- och miljödomstolen anser att målet kan prövas på befintligt underlag, att ansökan ska avslås.

Kammarkollegiet yrkar ersättning för rättegångskostnader i målet med belopp som senare kommer att anges.

Grunder m.m.

För Kammarkollegiet är utgångspunkten att kraftverket måste miljöanpassas för att kunna få tillstånd enligt miljöbalken. Miljöanpassning innebär att för att miljö-kvalitetsnormen god ekologisk status ska uppnås till 2027, måste vandringshindret åtgärdas. Åtgärden ska föreskrivas som ett villkor, utan förbehåll för omständigheter utanför bolagets rådighet eller latent, på initiativ av myndigheterna.

Bolaget har inte yrkat på något sådant villkor, utan åtar sig att bygga en fiskväg/omlöp, först om myndigheterna kommer fram till att artskyddet för flodkräftan medger detta (villkor b).

Kammarkollegiet anser således att miljöanpassningen av kraftverket är en tillåtlighetsfråga och att saken ska vara utredd för att ett eventuellt tillstånd ska kunna beviljas. Frågan om krav på fiskväg/omlöp kan mot den bakgrunden inte bli föremål för en provotid, eller ett villkor med den innebörden. Frågan om utformning av faunapassagen är inte av sådan mindre betydelse att den kan delegeras till tillsynsmyndigheten med stöd av 22 kap 25 § miljöbalken.

Kammarkollegiet har redovisat samma inställning inför och efter samrådet samt genom den fortsatta skriftväxlingen. Utan att tillstånd beviljas blir det primärt tillsynsmyndighetens sak att bedöma den fortsatta rättsliga hanteringen av verksamheten.

Huvudfrågan i målet handlar om huruvida den vattenverksamhet bolaget nu ansöker om tillstånd för att bedriva kan anses vara tillätlig, med eller utan att vandringshindret åtgärdas. Sett till bolagets yrkande (villkor b) måste verksamheten bedömas utan fiskväg. Länsstyrelsen har yrkat på ett villkor som innebär att fiskväg ska vara anlagd senast vid arbetstidens utgång. Fiskvägen ska vara försedd med anordningar för att förhindra uppvandring av signalkräfta. För att Kammarkollegiet ska kunna ställa sig bakom länsstyrelsens yrkande avseende fiskväg krävs att detta stöds av de yttranden som framgår av kollegiets nu framställda förstahandsyrkande.

För den händelse att domstolen slutgiltigt skulle göra bedömningen att det med hänsyn till skyddet för flodkräftan, som är nationellt rödlistad samt listad enligt EU:s art- och habitatdirektiv, inte är möjligt att bygga fiskväg alternativt ett omlöp, uppstår frågan om verksamheten kan anses tillätlig såsom den bedrivs idag, utan tillstånd. Kammarkollegiets grundinställning är att verksamheten då inte skulle vara tillätlig och att tillstånd enligt miljöbalken därmed inte kan beviljas.

Biologin och juridiken

Den invasiva arten signalkräfta (förordning EU 1143/2014) förekommer nedströms och den hotade arten flodkräfta förekommer uppströms kraftverket. Länsstyrelsen Gävleborg bekräftar detta.

I målet råder således en intressekonflikt mellan ramvattendirektivet och art- och habitatdirektivet samt EU:s förordning med övergripande syfte att förhindra spridning av invasiva arter inom unionen. Enligt Kammarkollegiet måste även livskraften hos beståndet av den skyddsvärda flodkräftan vägas in i bedömningen av vilken tyngd hotet från uppvandrande signalkräfta ska ges i målet.

Kammarkollegiet konstaterar att bolaget yrkar på ett villkor där man åtar sig att bygga en fiskväg eller ett omlöp, förutsatt att "det visar sig vara förenligt med EU:s förordning om invasiva arter och syftet med ramvattendirektivet" (villkor b).

Villkorsformuleringen innebär, som det får förstås, att bolagets skyldighet att miljöanpassa kraftverket förutsätter att intressekonflikten (ovan) har fått sin lösning, åtminstone kopplat till det specifika fallet. Kammarkollegiet kan inte acceptera villkoret såsom det är utformat enligt bolagets yrkande. Bolaget har inte styrkt att beståndet av flodkräfta uppströms kraftverket är av sådan omfattning och livskraft att en uppvandring av signalkräftor som är bärare av kräftpest, utgör ett hot mot gynnsam bevarandestatus hos arten flodkräfta, i dess utbredningsområde. Om populationen av flodkräfta skulle visa sig vara svag och arten på sikt ändå inte kommer att överleva uppströms kraftverket, vore det, enligt Kammarkollegiets uppfattning, inte rimligt att avstå fiskväg/omlöp med den arten som argument, även om arten är listad som akut hotad.

Av länsstyrelsens yttrande framgår att flodkräftan existerar uppströms kraftverket och att en teknisk fiskväg bör anpassas för att hindra signalkräftan att vandra upp. Däremot framgår inte hur livskraftigt beståndet av flodkräfta är. Kammarkollegiet anser att det är länsstyrelsen som har bäst lokalkännedom då det kommer till frågan

om livskraften hos beståndet av flodkräfta och kollegiet anser därför att mark- och miljödomstolen ska begära in ett yttrande avseende detta i målet.

När det kommer till biologiska förutsättningar för en arts överlevnad på en viss plats finns alltid anledning att vända och vrida på vetenskapliga argument i relation till juridiken. Det råder inte någon självklar subsidiaritet mellan de ovan nämnda direktiven samt EU:s förordning. Direktiven genomförs genom bestämmelser i miljöbalken och dess förordningar och förordningen gäller direkt. Inom samtliga regelverk föreligger ett tolkningsutrymme i det enskilda målet. Kammarkollegiet vidhåller därför sin inställning att mark- och miljödomstolen ska begära ett utlåtande från Havs- och vattenmyndigheten. Kammarkollegiet anser således, för närvarande, att det saknas förutsättningar att ta ställning till vare sig frågan om huruvida kraftverket, av artskyddsskäl, kan tillåtas utan anläggande av fiskväg/ omlöp eller om de tekniska åtgärder som länsstyrelsen föreslår för fiskvägen är lämpliga och tillräckliga för att uppnå gällande miljö kvalitetsnorm.

Övrigt

I målet har uppkommit fråga om spaltvidden på intagsgallret ska vara 15 mm eller om det är tillräckligt med 18 mm. Kammarkollegiet vidhåller sin uppfattning att spaltvidden ska vara 15 mm. Grunden för kollegiets uppfattning är följande.

Bolaget påpekar att de slutsatser som följer av HaV:s rapport 2013:14 inte ska uppfattas som ett ställningstagande kring vad som ska anses vara bästa möjliga teknik och att innehållet i rapporten utgör rapportförfattarnas egna åsikter.

Kammarkollegiets inställning är den att även om 18 mm skulle vara tillräckligt, så kan 15 mm motiveras eftersom försiktighetsprincipen ska tillämpas. Oavsett vilken tyngd som ska tillmätas slutsatserna i HaV:s rapport, så finns inte tillräckligt underlag från bolaget för att hävda 18 mm i detta mål. Rättspraxis är dessutom inte entydig.

Bolaget har yrkat att arbetstiden ska vara 10 år. Bolaget har sedermera efter skriftväxling i målet, justerat arbetstiden till sju år. Länsstyrelsen har yrkat att

arbetstiden ska vara tre år, beaktat det allmänna intresset av att få till stånd renoveringar och andra åtgärder vid kraftverket. Kammarkollegiet kvarstår i sin uppfattning att det saknas förutsättningar att besluta om arbetstid, eftersom frågan om vilka tekniska åtgärder som ska utföras, exempelvis avseende utformningen av en fiskväg. Kammarkollegiet vill samtidigt redan nu påpeka att myndigheten inte kommer att acceptera bolagets yrkande om 7 år.

Kammarkollegiet noterar att Länsstyrelsen anser att anläggningen bidrar till att bevara viktiga kulturhistoriska värden i omgivningen. Vid en sammantagen bedömning anser Länsstyrelsen därför att ett omlöp skulle förstöra kulturmiljön, men väl att en teknisk fiskväg skulle kunna anläggas, enligt länsstyrelsens yrkande. Länsstyrelsen anser att de kulturhistoriska värdena måste ges en tung betydelse vid den sammanvägda bedömningen av tillåtlighet.

Frågor avseende vad som ska anses vara bästa möjliga teknik vid anläggandet av en fiskväg/omlöp blir beroende av om åtgärder överhuvudtaget kan vidtas, av artskyddsskäl. Kammarkollegiet noterar Länsstyrelsens inställning men kvarstår i bedömningen att utformningen av fiskväg alternativt omlöp, främst måste avgöras med hänsyn till artskyddsintressena på platsen.

Kammarkollegiet förbehåller sig rätten att återkomma med sin slutgiltiga inställning då frågorna avseende kräftdjurens inverkan på målet fått bättre belysning.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Länsstyrelsen vidhåller tidigare yttranden i ärendet och vill framföra förtydliganden enligt följande. Länsstyrelsen anser inte generellt att en spaltvidd på 18 mm fungerar lika bra som 15 mm. Länsstyrelsen har tidigare uttalat sig att en spaltvidd på 18 mm kan fungera lika bra. Länsstyrelsen anser dock att det då på plats måste bevisas att så är fallet jämfört med 10 - 13 (15) mm, vilket är utpekad som bästa möjliga teknik enligt Havs- och vattenmyndighetens rapport 2013:14. Länsstyrelsen har gällande spaltvidd gjort bedömningen att 15 mm kan accepteras i detta fall.

Länsstyrelsen anser att nivån av försiktighet kring spridning av kräftpest kan anses som rimlig i och med att kräftpassage förhindras. Länsstyrelsen anser att det föreligger ytterst liten risk att flodkräftbeståndet uppströms kommer att slås ut till följd av att fisk passerar fiskvägen. Den sammantagna risksituationen för spridning av kräftpest bestående av fåglar, däggdjur eller framförallt människor som flyttar kräftor är likvärdig såväl med som utan fiskväg.

Bollnäs kommun

Bollnäs kommun vidhåller sin inställning till de sökta åtgärderna. Bollnäs kommun vidhåller även tidigare framställda yrkanden. Det har tidigare påpekats att det föreligger skilda uppfattningar i de flesta frågor. Sökanden ifrågasätter kommunens synpunkter och inställning. Sökanden synes t.o.m. göra gällande att kommunen lämnar direkt felaktiga uppgifter. Detta gäller exempelvis förekomsten av öring, liksom utsättningar av öring. Kommunen har inhämtat uppgifter från länsstyrelsen och Hanebo/Sejersta fiskevårdsförening. Det är känt för kommunen att öring redan för cirka 20 år sedan, flyttades från en bäck, Plågåsbäcken, till Kilån som stödutsättning till det bestånd som fanns i Kilån. I Kilån har konstaterats förekomst av öring. Såvitt kan utläsas av sökandens yttrande har länsstyrelsen inte gjort gällande att utsättningar inte har ägt rum.

Sökanden beskriver kommunens inställning till risker för flodkräftan som "lätsam". Detta är ett anmärkningsvärt påstående. Kommunen har en skyldighet att agera i enlighet med lagstiftning och direktiv. Kommunen, som har att agera ansvarsfullt avseende vattenmiljön i dess helhet, är fullt medveten om den akut hotade flodkräftans skyddsvärde. Kommunen har inte gjort gällande att det inte finns risker för flodkräftan, utan att det finns andra sätt att motverka att signalkräftor vandrar upp i Kilån än vandringshinder.

Kilån ska uppnå god ekologisk status. Detta mål måste uppnås och om det förhåller sig så att sökandens uppfattning är att fiskvandring inte kan eller bör anordnas vid Kilåns kraftverk torde detta vara grund för att inte bevilja sökt tillstånd. Om

tillstånd skulle medges och det blir fråga om en faunapassage måste denna ha sådan funktion att god ekologisk status kan uppnås.

Bollnäs kommuns översiktsplan från 2015 anger att målet är att Voxnans och Ljusnans vattensystem med dess biflöden ska uppnå god ekologisk status och att vattenkraftanläggningar som inte kan uppvisa en nationell energinytta eller motsvara moderna miljökrav bör tas bort. Det bör återigen anmärkas att gällande översiktsplan antagits i stor politisk enighet och kommunen uttrycker därmed en stark vilja att nå avsett resultat. Sökanden ifrågasätter uppenbarligen att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten inom kommunen. Den nya lagstiftningen, som sökanden tycks stödja sig mot, har ännu inte trätt i kraft. Denna lagstiftning är inte tillämplig för förevarande ansökan, som ska bedömas enligt gällande lag.

När det gäller Förnybarhetsdirektivet och klimatförändring torde beaktas att förlust av biologisk mångfald är ett minst lika stort hot som klimatförändring. Det är väsentligt att i varje enskilt fall noggrant överväga vilken förnybar energikälla som ska främjas. En viktig avvägning, utmynnande i att utfå högsta möjliga mängd energi med så liten förlust av biologisk mångfald som möjligt, måste göras.

Enligt kommunens uppfattning styrker innehållet i skriftväxlingen att det föreligger behov av yrkad sakkunnigutredning. Sökanden anser uppenbarligen kommunens och myndigheternas kompetens otillräcklig. Avsikten med en domstolssakkunnig är, enligt allmänna regler om sakkunnig, att tillföra utredningen i målet expertkunskap. Den domstolssakkunnige intar en opartisk ställning i rättegången. Det kan, enligt förarbetena, vara lämpligt att använda domstolssakkunnig när den utredning parterna redovisat ger olika resultat. I förevarande mål torde fortsatt skriftväxling inte leda till att parterna kommer att redovisa en samsyn i tvistiga frågor. Sökanden har inte kompletterat sin utredning i de avseenden kommunen efterfrågat. I förarbetena påpekas särskilt att sakkunnig kan behövas just när det gäller fiskefrågor. En opartisk sakkunnigutredning kan ge svar, utifrån den särskilda kompetens i fiskfrågor som finns hos den myndighet som fått uppgiften att avge utlåtanden i mål

av denna art. Detta borde sökanden rimligen välkomna mot bakgrund av sin inställning.

Kilåns stora betydelse har tidigare redovisats av kommunen. Kilån, med Bofarasjön och systemet uppströms, har mycket stor betydelse för reproduktion av de arter som finns i Bergviken och Ljusnan. Vandringsvägar i Kilån ökar och förbättrar även förutsättningarna för samtliga där levande arter. Det finns tillrinnande bäckar, som saknar vandringshinder och dessa bäckar görs tillgängliga om Kilån öppnas upp för vandring. Betydelsen av att i största möjliga utsträckning göra Kilån tillgänglig är uppenbar. Detta torde innebära att det är erforderligt att komplettera utredningen med yrkat sakkunnigutlåtande inför ett avgörande.

Bollnäs kommun vidhåller sin hemställan att få möjlighet att komplettera sina synpunkter efter delfående av ett sakkunnigutlåtande.

Hanebo-Segersta fvof

Hanebo-Segersta fiskevårdsområdesförening (fvof) har av olyckliga omständigheter blivit förbisedda i samband med starten av det som ledde till ovannämnda mål. Nu har dock föreningen getts tillfälle att inkomma med yttrande, vilket avges nedan: Hanebo-Segersta fvof har det juridiska ansvaret för fiskevården i området. Att genomföra fiskevården kan på olika sätt läggas ut på andra, men i sista hand är det alltid fiskevårdsområdet som har det juridiska ansvaret att det genomförs och är därmed en instans som ska ges inflytande då åtgärder som kan påverka fisken och fisket avses genomföras.

Av de handlingar Hanebo-Segersta fvof fått ta del av, samt vad i övrigt är känt, framgår att det för närvarande finns samma fiskarter på båda sidor om kraftverket, men det är olika kräftbestånd. Ovanför kraftverket finns flodkräfta, men nedanför finns signalkräfta som ofta är bärare av kräftpest.

När det gäller fiskväg konstateras att ett vanligt omlöp på grund av platsbrist inte är lämpligt på platsen. Ska en fiskväg göras så måste det bli en så kallad teknisk

fiskväg (liknande fisktrappa.) Ingen av de typerna ger 100 % skydd mot spridning av kräftpest.

Sökande inleder sitt ursprungliga yrkande av den 2017-09-20 med sex attsatser, varav en handlar om dämningsgränser. Hanebo-Segersta fvf ser det som viktigt att den angivna övre gränsen inte överskrids.

Kilafors Kraftverk AB påtar sig i ursprungsyrkandet att bygga fiskväg i form av omlöp, alternativt teknisk fiskväg, om det visar sig vara förenligt med EU:s förordning om invasiva arter och syftet med ramvattendirektivet.

Flodkräftan uppströms kraftverket är klassad som akut hotad i Artdatabankens nationella rödlista 2015 och också listad i EU:s Art- och habitatdirektivet, vilket innebär att Sverige har ett nationellt ansvar att förvalta beståndet.

Signalkräftan nedströms kraftverket finns upptagen i unionsförteckningen över invasiva främmande arter enligt EU:s förordning (1143/2014). Enligt EU:s förordning om invasiva främmande arter får det inte ens finnas en risk för att spridning underlättas.

För byggnationer (renovering av dammbyggnad och regleringsdamm, fiskväg samt flyktväg) ansöker bolaget om en byggtid på 10 år (en tid som länsstyrelsen i sitt yttrande vill sätta till tre år.)

Enligt Hanebo-Segersta fvf:s mening finns det för närvarande inte mycket att vinna på att öppna upp en vandringsväg förbi kraftverket eftersom det redan idag finns samma fiskarter på båda sidor om kraftverket. Det finns däremot mycket att förlora eftersom en fiskväg med nuvarande kända byggmetoder kommer att öka kräftpestens spridningsrisk. Hanebo-Segersta fvf anser därför att ingen fiskväg skall byggas nu. Hanebo-Segersta fvf anser vidare:

att bolagets åtagande att bygga fiskväg får kvarstå tills smittsäkra konstruktioner finns.

att byggtiden får utsträckas till 7 år (enl. bolagets senare önskemål).

att den i ursprungsyrkandet angivna övre gränsen +55,05 inte överskrids.

att övrigt i de handlingar som föreningen mottagit för närvarande inte ger anledning till några synpunkter.

SÖKANDENS BEMÖTANDE OMGÅNG 3

Tilläggsyrkande

Villkorsförslaget under punkten b i ansökan för Kilåns vattenkraftverk återkallas härmed. På sidan 9 i ansökan finns beskrivet att Bolaget föreslår ett latent villkor om en fiskväg. Då detta inte uttryckligen framförts som ett villkorsförslag görs härmed ett formellt tilläggsyrkande som ska ersätta villkor b.

Kilafors Kraftverk AB yrkar härmed att det föreskrivs ett latent villkor om byggande av en fiskväg. Villkoret ska träda ikraft efter att det är klarlagt att ansvaret för en eventuell spridning av kräftpest med påföljande utslagning av flodkräftbeståndet i Kilån inte belastas ägaren till Kilåns vattenkraftverk med anläggningsdelar och/eller då risken för en utslagning av flodkräftbeståndet i Kilån är eliminerad.

Kammarkollegiet

Bolaget vidhåller sin inställning beträffande ett yttrande från HaV då myndigheten har fått ett samrådsunderlag med uppgift om tveksamheterna angående en fiskväg på grund av flodkräftbeståndet i Kilån. HaV har inte inkommit med något svar i samrådsskedet och har inte heller lämnat någon information om möjliga lösningar. Bolaget kan inte finna att ett yttrande från HaV skulle ändra förutsättningarna beträffande risken för kräftbeståndet eftersom kräftpest även kan spridas med fisk genom att pestsporer fäster i slemskikt eller genom att fisk som ätit smittade kräftor sprider sporer vidare via avföringen. HaV har dock uttryckt sig klart och tydligt i den åtgärdsplan för flodkräftan som arbetats fram av vilken det framgår att en förutsättning för ett långsiktigt bevarande av flodkräftan är att bevarandearbetet

ges en hög prioritet på alla nivåer - på internationell, nationell, regional och lokal nivå.

Bolaget har inte motsatt sig att miljöanpassa Kilåns kraftverk men har en skyldighet att redovisa förekomsten av hotade arter och likaledes en skyldighet att redovisa de risker som är förknippade med, i det här fallet, en fiskväg.

Kammarkollegiet yrkar även att Länsstyrelsen ska uttala sig om vilken konkret risk som föreligger om signalkräfta vandrar upp. Bolaget finner yrkandet förvånansvärt mot bakgrund av att det är en väl känd kunskap att signalkräftan de facto sprider kräftpest som i sin tur slår ut flodkräftan. Detta är även anledningen till att signalkräftan betraktas som en invasiv främmande art.

Länsstyrelsen har dock yttrat sig i målet angående flodkräftan och tillämpar försiktighetsprincipen eftersom man uttrycker att det finns en risk för att kräftpest kan spridas. Länsstyrelsen har även givit förslag till utformning av kräfthinder men det har inte givits något tillfälle att utvärdera resultaten av de försök det refereras till.

För att kraftverket skall betraktas som miljöanpassat och för att tillstånd skall kunna ges anser Kammarkollegiet att vandringshindret måste åtgärdas.

I samband med att ett vattenkraftverk miljöanpassas ska förekomsten av direkta och indirekta miljöeffekter på bl.a. djur- eller växtarter som är skyddade enligt 8 kap. MB och biologisk mångfald i övrigt, analyseras. Vidare ska uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa negativa miljöeffekter presenteras. Av nuvarande lagstiftning, MB 6 kap. 37 §, framgår också att de uppgifter som ska finnas i en miljökonsekvensbeskrivning ska ha den omfattning och detaljeringsgrad som är rimlig med hänsyn till rådande kunskaper och bedömningsmetoder. Av 2 kap. 3 § MB framgår att "Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att

förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön."

Bolaget har tydligt redogjort för förekomsten av flodkräfta och utrett möjligheten att anlägga en fiskväg som inte medför någon risk för det befintliga flodkräftbeståndet. Utredningen visar att det idag inte föreligger några rådande kunskaper om hur en vandringsväg ska utformas för att på ett tillförlitligt och riskfritt sätt förhindra spridning av kräftpest. Utredningen visar också att kräftpest på olika sätt kan spridas med vandrande fisk.

En miljöanpassning av ett vattenkraftverk innebär således inte att åtgärder ska vidtas där uppenbara negativa miljöeffekter skapas. Bolagets uppfattning är, med hänsyn till rådande kunskaper, att Kammarkollegiets krav på en fiskväg för att kraftverket ska anses vara miljöanpassat, äventyrar det befintliga flodkräftbeståndet.

Sverige har ett nationellt åtgärdsprogram för bevarandet av flodkräfta som innehåller åtgärder för att undvika ytterligare spridning av signalkräftan. En fiskväg strider i detta fall mot den internationella konventionen om biologisk mångfald.

Av miljöbalkens 29 kap. MB 2 c § framgår: "För otillåten hantering av en invasiv främmande art döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet hanterar en invasiv främmande art på något sätt som beskrivs i artikel 7.1 a-h i förordning (EU) nr 1143/2014, och därigenom bryter mot förordningen eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 § första stycket 3 och andra stycket. Vid grov oaktsamhet ska det dömas till ansvar endast om gärningen har medfört skada på eller olägenhet för människors hälsa eller miljön eller risk för sådan skada eller olägenhet."

Bolaget avser inte att man ska tvingas att riskera spridning av kräftpest och har tydligt redovisat att det förekommer flodkräfta uppströms dammbyggnaden för Kilåns vattenkraftverk och signalkräfta nedströms. En utslagning av flodkräftan kan

inte heller betraktas som en oförutsedd skada och det bör därför avvaktas med att bygga en fiskväg.

Kammarkollegiets ifrågasätter även flodkraftens existensberättigande i Kilån utifrån beståndets eventuella storlek eller livskraft. Kammarkollegiets resonemang framstår som närmast obegripligt mot bakgrund av att flodkraften är klassad som Akut hotad (CR) i Artdatabankens nationella rödlista 2015 samt den internationella rödlistan. Den är även listad i EU:s Art- och habitatdirektiv, vilket innebär att Sverige har ett nationellt ansvar att förvalta beståndet. Det har tagits fram åtgärdsprogram för att förhindra en vidare utslagning, oavsett beståndens storlek. Det är här inte heller fråga om restaureringsåtgärder utan det handlar om ett befintligt bestånd som är avgränsat från områden med kraftpest.

Av Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) framgår bl.a. "Eftersom huvudsyftet med detta direktiv är att främja att den biologiska mångfalden bibehålls med beaktande av ekonomiska, sociala, kulturella och regionala behov, bidrar direktivet till det övergripande målet, som är en hållbar utveckling. För att upprätthålla den biologiska mångfalden kan det i vissa fall vara nödvändigt att upprätthålla eller till och med främja mänsklig verksamhet."

Sverige behöver arbeta för en hållbar utveckling som bygger på mål inom ramvattendirektivet, art-och habitatdirektivet samt klimatmål (Förnybarhetsdirektivet (2009/28/EG)). Detta innebär att man inte ensidigt kan driva ett direktiv på bekostnad av övriga EU-direktiv utan man behöver göra en allsidig bedömning av för- och nackdelar av både miljömål och verksamhet. Av Ramvattendirektivet framgår inte att man ska försämra förutsättningarna för ursprungliga och naturligt förekommande arter och det är inte ens tillåtet att frångå Art- och habitatdirektivet.

Någon intressekonflikt mellan Ramvattendirektivet och Art- och habitatdirektivet jämfört med EU:s förordning om invasiva arter föreligger överhuvudtaget inte.

Avsikten är, tvärtom mot vad Kammarkollegiet antyder, att dessa ska komplettera varandra och tillsammans med Sveriges miljömål främja en hållbar utveckling.

Att flodkräftan slås ut av kräftpest är faktum, likaså att invasiva främmande arter inte får tillåtas att sprida sig. Något tolkningsutrymme beträffande detta finns inte. Då det i doktrinen inte finns något uttalat tvång att till varje pris anlägga en fiskväg kommer ett latent villkor inte heller i konflikt med juridiken.

Kammarkollegiet ställer sig vidare frågan om verksamheten, på grund av att det finns flodkräfta i vattendraget, kan anses tillåtlig och bedrivas såsom idag, d.v.s. "utan tillstånd". Av ansökan framgår att Bolaget söker tillstånd till verksamheten enligt Miljöbalken. Det föreslås vidare en rad miljöåtgärder och man har på intet vis en avsikt att bedriva någon olaglig verksamhet.

I domskälen för mål nr M 8891-05, angående uppförande av Kättbo kraftverk nämns följande i Miljööverdomstolens domskäl: "Vid den avvägning som får göras mellan fiskvägens miljönytta och risken för kräftpest finner Miljööverdomstolen att försiktighetsskäl talar emot att möjliggöra fiskvandring till Kättbosjön. Sökanden bör därför inte förpliktigas att uppföra en fiskväg vid den lagligförklarade dammen för att åstadkomma en förbindelse mellan Kvarnboströmmen och Kättbosjön."

De försiktighetsmått som Bolaget föreslår görs bland annat med ledning av Miljöbalkens hänsynsregler och man finner inte att det föreligger något hinder mot att pröva verksamheten enkom för att man motverkar att denna, eller de åtgärder som planeras, medför en skada eller olägenhet för miljön.

Utformning av en eventuell fiskväg

Bolaget avser, när detta blir aktuellt, att i egen regi anlita erfarna och sakkunniga på området för att utforma fiskvägen. Att under planeringen samråda med Länsstyrelsen kan på många sätt undvika merarbete med påföljande "onödiga" kostnader och tidfördröjning.

Övrigt

Under övriga frågor resonerar Kammarkollegiet runt spaltavståndet. Samtidigt som man anser att 18 mm kan vara tillräckligt anser man att avståndet skall vara 15 mm och hänvisar nu till försiktighetsprincipen. Vidare anser man att det saknas förutsättningar för att besluta om en arbetstid och slutligen ställer man sig nu frågan om det av artskyddsskäl överhuvudtaget kan anläggas en vandringsväg. Bolagets synpunkt är att ett galleravstånd på 15 mm ger ett tätare och tyngre galler med stora risker för problem i samband med t.ex. isbildning vintertid. Med en lutning på 45 grader eller lägre mot horisontalplanet och en flyktväg genom gallret uppnås en fullgod funktion med ett galler där spaltavståndet är 18 mm.

Bolaget finner inget hinder mot att det beslutas om en arbetstid för reparation av dammbyggnaden och de miljöåtgärder man avser att utföra.

Kammarkollegiet ifrågasätter i ett sent skede i sitt yttrande om det av artskyddsskäl kan anläggas en vandringsväg. Detta bör, med hänsyn till vad Bolaget framfört angående flodkraften inte föranleda att verksamheten inte kan anses tillåtlig. Att flodkraftbeståndet överhuvudtaget finns bedöms bero just på att dammbyggnaden funnits sedan tiden innan signalkraften introducerades i Sverige.

Att man avvaktar med en vandringsväg innebär inte att man inte skall vidta några åtgärder överhuvudtaget eller att god ekologisk status inte skulle kunna uppnås inom ramen för Ramvattendirektivet (2000/60/EG). Kilafors Kraftverk AB avser att vidta miljöåtgärder som är i linje med de av Vattenmyndigheten föreslagna och bedömer att ett latent villkor om att bygga en fiskväg vid ett senare tillfälle inte äventyrar att kvalitetskravet god ekologisk status kan uppnås i framtiden. Av VISS framgår dessutom att föreslagna åtgärder som kan behöva genomföras för att uppnå bättre vattenkvalitet inte är juridiskt bindande, utan en del i den långsiktiga planeringen för bättre vatten.

Bolaget bedömer inte att en miljöanpassning av Kilåns vattenkraftverk och skyddet av flodkraften står i något motsatsförhållande. Det slutgiltiga målet med

Ramvattendirektivet (2000/60/EG) är i grunden att uppnå att all förorening av prioriterade farliga ämnen upphör fullständigt och att bidra till att uppnå koncentrationer i den marina miljön som ligger nära bakgrunds nivåer av naturligt förekommande ämnen (p. 27 i inledningen av direktivet). Vidare framgår det inte specifikt av varken Ramvattendirektivet eller svensk lagstiftning att det måste anläggas en fiskväg för att ett vattenkraftverk ska bli miljöanpassat på bekostnad av hotade arter.

Kvalitetskravet för Kilån är god ekologisk status till år 2027. Av bilaga V till Ramvattendirektivet framgår att god status för t.ex. fisk innebär att " Det finns sådana lätta förändringar i arternas sammansättning och förekomst i förhållande till de typspecifika samhällena som kan hänföras till av människor framkallad påverkan på de fysikalisk kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna.

Fisksamhällenas åldersstruktur uppvisar tecken på störningar som kan hänföras till av människor framkallad påverkan på de fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna och åldersstrukturen tyder i vissa fall på brister i en särskild arts fortplantning eller utveckling av en omfattning som gör att vissa åldersgrupper kan saknas."

Enligt Ramvattendirektivet är det således inte ett absolut krav att det ska anläggas en vandringsväg för att god status ska kunna uppnås. Istället har det nu gjorts en avvägning av de åtgärder som är rimliga att vidta. I denna avvägning har vikten lagts på att flodkraftbeståndet i Kilån kan bibehållas samtidigt som Kilåns vattenkraftverk miljöanpassas.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Bolagets synpunkter på spaltavståndet

Bästa möjliga teknik skall vara utprovad, finnas tillgänglig på marknaden och även avse verksamheten i sig. Kilafors Kraft AB vidhåller att ett spaltavstånd på 18 mm är det enda spaltavståndet som bevisligen är utprovat och därför bör anses motsvara kraven på bästa möjliga teknik. Stöd för detta finns i avgöranden i Mark- och

Miljööverdomstolen, t.ex. i mål nr M 6454–17, Åby kraftverk, och även i mål nr M 5578-13, Karlslunds kraftverk, där det på sidan 37 framgår att sökande deltagit i en utvärdering av fingaller vid t.ex. Övre Finsjö i Emån och erfarenheterna av spaltavståndet 18 mm avseende både funktion och driftpåverkan är mycket goda.

Det har vidare konstateras att det som är av avgörande betydelse för att fisken ska kunna undvika gallret är vattenhastigheten. Enligt HaV:s rekommendationer ska vattenhastigheten understiga 0,5 m/s för att fisk, inklusive den svagsimmande ålen, skall kunna undvika gallret.

Avsikten med en mindre brant lutning på ett intagsgaller är att genom en större yta få ned vattenhastigheten. Vid låg vattenhastighet genom gallret är därför gallerlutningen av sekundär betydelse.

Vattenhastigheten genom gallret vid tubintaget till Kilafors kraftverk understiger redan idag 0,3 m/s vilket i kombination med en flyktväg samt en lägre gallerlutning än idag minimerar eventuell risk för fisk. I och med att ett spaltavstånd om 18 mm kombineras med en flyktväg och en vattenhastighet som mer än väl understiger 0,5 m/s, får det anses att kravet på bästa möjliga tillgängliga och utprovade teknik är uppfyllt.

Beträffande HaV:s rapport 2013:14 i övrigt se vad som anförts på s. 4 i aktbilaga 54. Bolaget vill dock peka på att författarna till rapporten endast för ett allmänt resonemang omkring spaltavståndet i spannet 15 - 10 mm. Det har inte skett någon utprovning som visar att detta utgör bästa möjliga teknik. Till detta kan läggas att nyligen utförda studier i Frankrike har påvisat god avledningseffektivitet för laxsmolt också vid spaltavstånd 20 - 25 mm.

Bolagets synpunkter beträffande kräftpest

Bolaget instämmer i den sammantagna risksituationen för spridning av kräftpest som Länsstyrelsen nämner och beträffande människor som flyttar kräftor krävs tydlig och omfattande information.

Länsstyrelsen nämner också att risken för att fisk sprider kräftpest är ytterst liten. Detta tyder på att risken ändå existerar.

Flodkräftan är klassad som akut hotad i ArtDatabankens nationella rödlista 2015 och också listad i EU:s Art- och habitatdirektiv, vilket innebär att Sverige har ett nationellt ansvar att förvalta beståndet.

Bolaget är fullt införstådd med att det ska byggas en fiskväg förbi dammbyggnaden och den teknik som Länsstyrelsen föreslår i aktbilaga 41 i syfte att förhindra kräftvandring kan sannolikt utvecklas vidare. Risken som ändå är förknippad med att anlägga en fiskväg förbi Kilafors föranleder dock att Bolaget i detta skede föreslår att det föreskrivs ett latent villkor om att anlägga en fiskväg. Denna ska byggas vid det tillfället då det med säkerhet kan garanteras att Bolaget inte orsakar en utslagning av flodkräftbeståndet. Konsekvenserna av en utslagning kan inte överblickas men risker kan förutses och ansvarsfrågan är oklar.

Nyttobedömning fiskväg

Provfisken under 2017 i den uppströms Bofarasjön belägna Gällsån visar på god öringförekomst. Ett skattat antal på 100 m² uppges till 32,4 st. varav 9,6 st. årsungar och 22,8 st. äldre individer. Totalt gjordes 3 utfiskningar år 2017 varav det första gav 38 st. öringar, det andra 18 st. och det tredje 7 st. Provfisken i Bergviken visar ingen förekomst av öring.

Miljönyttan av en fiskväg är främst den möjlighet som ges öring att fritt vandra mellan Bergviken och Kilån. Utifrån de provfiskeresultat som visar på ett fint lokalt öringbestånd i Gällsån uppströms Bofarasjön, att det inte finns öring registrerad i Bergviken samt att det planteras ut rikligt med gös i Bofarasjön, som är en svår konkurrent till öring, bedöms att miljönyttan med en fiskväg genom den aktuella dammbyggnaden i detta skede är ringa i förhållande till den skada som kan uppstå på flodkräftbeståndet.

Bollnäs kommun

Bollnäs kommun vidhåller tidigare yrkanden, främst på grund av att det råder skilda uppfattningar i vissa sakfrågor. Vidare framförs nu en annan version angående fisk som satts ut i Kilån.

Bolaget anser generellt att de uppgifter som Bollnäs kommun efterhand framför efter att ansökan lämnats till domstolen rätteligen borde ha meddelats i ett svar på det samrådsunderlag som skickades till kommunen, men som man valde att inte besvara.

Fiskfälla

I Länsstyrelsens beslut den 2016-07-25 (Dnr 623-5384-16) om tillstånd att bedriva elfiske med elektrisk ström i Kilån framgår det uttryckligen att flyttning av fisk kräver tillstånd. Bolaget känner inte till den fällan som kommunen hävdar har funnits enligt akt bil 50, s. 3 och har därför, på grund av vetskapen om att tillstånd för att flytta avelsfisk krävs, vänt sig till Länsstyrelsen för att inhämta mera ingående information. Länsstyrelsen har i frågan om fångst och flytt av avelsfisk i Kilåns utlopp kontaktats per telefon två gånger och senare per mejl en gång den 15 december 2018 men Bolaget har ännu inte erhållit något besked.

Kommunen hävdar vidare att det finns öring i Kilån vilket mycket väl kan vara möjligt trots att det i Bofarasjön sker en omfattande utsättning av gös som är en stor predator på bl.a. öring. Några elfiskeresultat som bekräftar öringförekomst i Kilån mellan Bofarasjön och Bergviken finns dock inte registrerade i SLU:s elfiskeregister SERS.

Flodkräfta

Av HaV:s åtgärdsprogram för flodkräfta framgår att förutsättningen för ett långsiktigt bevarande av flodkräftan är att bevarandearbetet ges en hög prioritet på alla nivåer, inte bara på internationell och nationell nivå utan även på regional och lokal nivå.

I MKB och Bolagets tidigare yttranden har det tydligt redogjorts för flodkräftans status generellt, vilket innebär att den är akut hotad enligt den svenska rödlistan samt att den enligt Bernkonventionens bilaga 3 inte får utsättas för fara.

Bolaget tillämpar därför försiktighetsprincipen, MB 2 kap. 3 §. Av andra stycket framgår att "Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön".

Som en del i de åtgärder som behöver vidtas för att Kilån ska nå god ekologisk status år 2027 har Vattenmyndigheten föreslagit fiskväg för uppströmsvandring, nedströmspassage samt minimitappning. Vattenmyndigheten har inte föreslagit utrivning vid Kilafors.

Bollnäs kommun hävdar att det krävs fria vandringsvägar. Bolaget har inte motsatt sig att anlägga en teknisk fiskväg förbi dammbyggnaden för Kilåns vattenkraftverk men det kan i nuläget inte definitivt uteslutas att en sådan kan medföra att existensen av flodkräftbeståndet i Kilån (och eventuellt även uppströms Bofarasjön) utsätts för en otillåten risk. Bolagets uppfattning är att Bollnäs kommun bör prioritera bevarandearbetet av det lokala flodkräftbeståndet vilket i detta fall inte är förenligt med fria vandringsvägar.

Bollnäs kommuns Översiktsplan (ÖP)

Kommunen påpekar i fråga om tillåtligheten att ansökan ska bedömas enligt gällande lag där lydelsen fram t.o.m. 2018-12-31 var "En vattenverksamhet får bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den." Varken av lagtexten (MB 11 kap. 6 §), som väl får anses vara utformad för tillståndsprövning av nya anläggningar, eller dess förarbeten framgår att krav på nationell nytta skulle vara ett ultimatum.

I teknisk beskrivning har en ekonomisk kalkyl för den befintliga anläggningen presenterats. I övrigt hänvisas till Bolagets tidigare yttranden, aktbilaga 11 och aktbilaga 39, s.11 under rubriken "1.11.7 Miljöbalken 11 kap. 6 §" samt aktbilaga 54, s. 7, under rubriken "5.5 11 kap. 6 § Miljöbalken".

Förnybarhetsdirektivet (2009/28/EG)

Klimatförändringarna är det största hotet mot den biologiska mångfalden vilket bl.a. föranlett Förnybarhetsdirektivet. Syftet med direktivet är att öka användningen av energi från förnybara energikällor, och är tillsammans med energieffektivitet en nödvändighet för att minska växthusgasutsläppen samt uppfylla Kyotoprotokollet till Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar (inledningen p. 1). Enligt direktivet ingår alla förnybara energikällor, även vattenkraften, och diskriminering får uttryckligen inte förekomma. Någon grund för den selektering som kommunen hävdar beträffande vilken förnybar energikälla som skall främjas, finns inte i direktivet och särskilt inte beträffande en befintlig anläggning som genererar förnybar energi.

Se även vad som anförts i aktbilaga 54, s. 9 angående Europadomstolens dom för Schwarze Sulm (mål nr C-346/14) och vidare punkten 73 5 i domen.

Sakkunnigutlåtande

Verksamheten behöver anpassas till rådande förhållanden. Bolaget har åtagit sig att anlägga en fungerande nedströmspassage för fisk samt släppa en minimitappning genom flyktvägen och till huvudfäran, sammanlagt 400 l/s. Man avser vidare att anlägga en teknisk fiskväg genom dammbyggnaden när rådande förhållanden så medger. Även Länsstyrelsen anser att en teknisk fiskväg lämpar sig bäst utifrån de lokala förhållandena.

Bollnäs kommun menar, då det inte råder samsyn mellan Kommunen och Bolaget i frågan, att tvistiga frågor skall avgöras i ett sakkunnigutlåtande från Länsstyrelsen i Västernorrland. Bolagets uppfattning är att det är just sådana avvägningar som domstolen tar ställning till. Vad som erfordras för att uppnå god ekologisk status i

Kilån har bedömts av Vattenmyndigheten. Den nu aktuella ansökan för Kilåns vattenkraftverk är utformad med villkor som till övervägande del är i linje med Vattenmyndighetens åtgärdsförslag och kommer att vidtas med inom området sakkunniga och i samråd med tillsynsmyndigheten (Länsstyrelsen). Se även vad som anförts i aktbilaga 54, s. 11 - 12.

Hanebo-Segersta fvof

Hanebo-Segersta fvof uppger att man av en slump råkade på några dokument rörande aktuell ansökan för Kilåns kraftverk och hävdar samtidigt att man inte fått något samrådsunderlag. Samrådsunderlaget sändes den 4 juli 2017 till Hanebo-Segersta fvof till på hemsidan angiven ordförande Sten-Björn Sköld som enligt uppgift även kontaktats av Kommunen angående fiskförekomst i Kilån (akt bil 50).

Ansökan för Kilåns kraftverk kan dock inte ha passerat helt obemärkt. Enligt Kommunens yttrande akt bil 50 har berörda fiskevårdsområdesföreningar anmärkt att sökanden aldrig hört av sig angående elfiske förrän i efterhand. Bolaget tog kontakt redan år 2016 angående elfisket. Likaledes kungjordes samrådsmötet med närmast berörda och allmänheten den 18 juli 2017 i Ljusnan och Bollnäs Nytt. I annonsen fanns telefonnummer och e-postadress till Kilafors Kraft AB:s ombud. Kungörelse sker just för att fånga upp alla som är intresserade av att delta i ett samrådsmöte och Bolaget anser givetvis att det är olyckligt att informationen inte nått fram till Hanebo-Segersta fvof.

INKOMNA YTTRANDE OMGÅNG 4

Kammarkollegiet

Det saknas fortfarande tillräckligt med underlag i målet för att kollegiet ska kunna ta ställning till huruvida kraftverket, av artskyddsskäl, kan tillåtas om bolaget anlägger en fiskväg. Underlaget ska även visa om verksamheten skulle kunna tillåtas utan en fiskväg, utifrån vattenförvaltningens krav.

Det saknas också underlag för att avgöra om de tekniska åtgärder som länsstyrelsen föreslår för fiskvägen utgör bästa möjliga teknik enligt miljöbalken och är tillräckliga för att säkerställa miljö kvalitetsnormen.

Bolagets underlag är exempelvis alltfjämt inte tillräckligt för att beslut ska kunna fattas om vare sig spaltvidden på intagsgallret eller arbetstiden. Kollegiet bestrider bolagets yrkande om ett latent villkor. Utredningen i målet ska vara tillräcklig för att tillåtligheten ska kunna avgöras. Vid tillräcklig utredning behövs inget sådant villkor och behövliga försiktighetsmått kan föreskrivas efter avslutad prövning.

Bolaget är ansvarigt för att dess verksamhet inte medför spridning av kräftpest som medför utslagning av den skyddade arten flodkräfta. Bevisbördan åvilar bolaget och försiktighetsprincipen ska tillämpas i förhållande till den skyddade arten. Enligt Kammarkollegiet uppfattning är villkoret fortfarande utformat med innebörden att omständigheter utanför bolagets rådighet ska avgöra om vandringshindret kommer att åtgärdas eller inte. Som kollegiet redan framfört återstår då alternativet att bedöma verksamheten utan fiskväg/omlöp.

Ska verksamheten kunna bedömas med fiskväg/omlöp krävs att underlaget för tillståndsansökan är tillräckligt. I förevarande fall är det inte tillräckligt avseende frågan om fiskväg/omlöp och risken för beståndet av flodkräfta i Kilån.

Kammarkollegiet anser således att frågan måste klarläggas, därav yrkandena om yttranden från Havs- och vattenmyndigheten (HaV) respektive länsstyrelsen. En avvägning måste göras p.g.a. intressekonflikten som i detta fall råder mellan ramvattendirektivet och art- och habitatdirektivet samt EU:s förordning med övergripande syfte att förhindra spridning av invasiva arter inom unionen och som kollegiet tidigare beskrivit.

Till skillnad från kollegiets uppfattning beskriver bolaget det som att det inte finns någon intressekonflikt och att dess förslag på latent villkor inte kommer i konflikt med juridiken. Problemet är dock att bolagets förslag på åtgärder och villkor i praktiken inte löser problemet. Bolaget menar att det ska avvaktas med att byggas

fiskväg, men uppger inte vad ett avvaktande i slutänden ska leda till. Det är därför frågan måste utredas tillräckligt så att en avvägning kan göras av domstolen. Frågan om huruvida en fiskväg ska byggas, eller inte, är således en tillåtlighetsfråga enligt miljöbalken.

Bolaget uppger också att det motsätter sig ett yttrande från HaV eftersom kräftpest även kan spridas via fisk. Kollegiet har emellertid inte föreslagit ett yttrande begränsat till signalkräftorna, utan att HaV ska yttra sig över möjligheten att anlägga fiskväg/omlöp med hänsyn till förordningen med övergripande syfte att förhindra spridning av invasiva arter inom unionen.

Att bolaget konkluderar sin argumentation med att det generellt, vetenskapligt, saknas adekvat kunskap om hur en vandringsväg ska utföras för att förhindra spridning av kräftpest, fråntar inte bolaget ansvar för underlaget i målet. Mark- och miljödomstolen har således att pröva huruvida verksamheten kan tillåtas, med eller utan fiskväg varvid intressekonflikter mellan artskyddets- och vattenförvaltningens krav ska avvägas.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Länsstyrelsen vidhåller tidigare yttranden i målet och framför följande förtydliganden.

Länsstyrelsen anser att nyttan med ett fängaller i huvudsak är att hindra att fisk åker genom turbinen. Större fisk hindras rent mekaniskt medan mindre fisk (som fysiskt kan få plats mellan stängerna i gallret) i huvudsak avleds genom att de undviker passager som upplevs som alltför trånga och därför väljer en annan väg. Lägre spaltvidd avskiljer en ökad andel fisk mekaniskt och är även mer avskräckande för mindre fisk, avskiljningseffektiviteten ökar alltså totalt sett med en smalare spaltvidd. Galler medför samtidigt en risk att större fisk sugas fast på gallret och inte kan ta sig loss, denna risk ökar med tilltagande vattenhastighet genom gallret. Vattenhastigheten genom gallret kan minskas genom att tvärsnittsytan ökas, detta

kan ske genom ökad lutning så att ett längre galler används med bibehållen spaltvidd.

Länsstyrelsen har inget principiellt emot en spaltvidd på 18 mm om det fungerar lika bra som en spaltvidd på 15 mm. Länsstyrelsen anser däremot att det är sökandes skyldighet att visa att det i det här fallet fungerar lika bra på platsen.

I aktbilaga 60 framförs det att Kammarkollegiet har yrkat på att länsstyrelsen ska uttala sig om vilken konkret risk som föreligger om signalkräfta vandrar upp.

Länsstyrelsen anser att en uppvandring av signalkräfta i Kilån skulle riskera att slå ut det bestånd av flodkräfta som finns i ån. Länsstyrelsen vill dock påpeka att risken att signalkräftan tar sig upp med av länsstyrelsen föreslagen fiskväg är försumbar.

Bollnäs kommun

Bollnäs kommun vidhåller sin inställning till de sökta åtgärderna. Bollnäs kommun vidhåller även tidigare framställda yrkanden; d.v.s. yrkanden om att fungerande fiskpassager, upp- och nedströms, anläggs jämte villkor om erforderlig minimitappning för det fall att tillstånd skulle medges. Det är inte tillräckligt att ett latent villkor föreskrivs enligt sökandens nya yrkande. Sökanden har med detta yrkande klargjort att det inte föreligger någon avsikt att anlägga fiskpassager vid Kilåns kraftverk. Detta ger ytterligare stöd för kommunens inställning att det inte finns förutsättningar att medge tillstånd enligt ansökan.

God ekologisk status ska vara uppnådd år 2027. Ett latent villkor kommer med största sannolikhet att medföra att Kilån inte uppnår god ekologisk status inom angiven tid. Det framstår som närmast uppenbart i målet att sökanden, om tillstånd medges, ska åläggas att anordna fungerande fiskpassager — allt i avsikt att nå målet god ekologisk status. Sökanden gör gällande att vattendraget kommer att uppnå god ekologisk status utan att vandringsmöjligheter tillskapas. Detta påstående bestrids. Sökandens tolkning av Ramvattendirektivet delas inte av kommunen.

Sökanden anför med stor enfass risker för flodkräftbeståndet. Ingen allmän instans delar sökandens uppfattning att värnandet om flodkräftan motiverar att fiskvandring ska förhindras vid Kilåns kraftverk. Tvärtom föreligger stor enighet att fiskvandring här måste möjliggöras.

Sökanden vidhåller sin inställning och gör gällande att det dels inte finns behov av fiskpassage i dagens läge, dels att en sådan riskerar att skada flodkräftbeståndet. Enligt sökanden leder detta till slutsatsen att fiskvandring fortsatt ska omöjliggöras vid Kilåns kraftverk. Denna uppfattning delas inte av statliga myndigheter och inte heller av Bollnäs kommun. Det råder, som tidigare sagts, delade meningar i samtliga dessa frågor. Det är väsentligt att frågan utreds och belyses av en opartisk sakkunnig. Målet avser ett viktigt vattendrag, som måste öppnas upp för vandring från Bergviken och Ljusnan.

Ett förordnande av sakkunnig, enligt kommunens yrkande, är avsett att ge ledning för domstolens bedömning. Ett sakkunnigutlåtande kan dessutom ge ledning vad gäller utformningen av fiskpassager även i vad avser förhindrande av kräftpassage. I övrigt hänvisas till vad som tidigare anförts avseende behov av sakkunnigutredning. Behovet av sakkunnigutredning föreligger i förhållande till de risker sökanden gör gällande och de åtgärder som kan vidtas för att undgå negativa konsekvenser, men också vad gäller påståendet att det inte finns behov av en vandringsväg. En utredning kan ge underlag för bedömningen av Kilåns betydelse för Ljusnan och Bergviken, men även för systemet uppströms Kilåns kraftverk. Det är svårt att förstå varför sökanden motsätter sig inhämtande av en sakkunnigutredning. Om det förhåller sig så som sökanden gör gällande torde en sådan utredning ge stöd för sökandens inställning.

Bollnäs kommun anser det lämpligast att inte nu ytterligare bemöta argumentationen i sökandens inlägga och vidhåller sin hemställan att få möjlighet att komplettera sina synpunkter efter delfående av ett sakkunnigutlåtande.

Hanebo Framtid

Föreningen vidhåller sina tidigare framförda ståndpunkter, bl.a. att Kilån ska bevaras i sitt nuvarande skick. Den biologiska faunan som nu råder i Kilån är unik, den har funnits i flera hundra år. Om en fisktrappa byggs möjliggörs för signalkräftan i Bergviken att vandra uppströms i Kilån, följden blir då att flodkräftan uppströms dammen blir utrotad. Även de stora kulturvärdena längs Kilån kan påverkas negativt.

R.L. yrkar att Kilån ska vara kvar i oförändrat skick som i dagsläget, vilket den varit i decennier. Detta är gynnsamt för de arter som lever i ån, bl.a. fisk och flodkräfta. I en oreglerad å är tillrinningen mycket ojämn som det även har varit vid Kilån flertalet gånger då dammnivån minskat dramatiskt vid kraftverket.

Trafikverket har byggt en undergång nära kraftstationen, där pumpar använts för att leda bort vatten som visat sig komma från Kilån vilket är en katastrof som måste utredas i sig.

I fall där myndigheten tagit bort dammen och gjort överfall och vattnet har minskat över tröskeln, har detta lett till torrläggning av ån, vilket har medfört stora miljöproblem. Ett exempel och skräckscenario är Storsjön i Trönö i Hälsingland. Där har bl.a. flodkräftan och mycket övrig fauna utrotats. Vidare har det med facit i hand även visat sig oerhört sårbart när vädrets makter spelar in och sommaren blir torr och regnfattig.

Biverkningarna på orter i Sverige där man rivit dammar för att återskapa en s.k. naturlig miljö, där fisktrappor och förbipassager har byggts har varit att åar har torrlagts och ödelagts. P.g.a. detta har t.ex. den rödlistade flodpärlmusslan, även flodkräftan och öringsbeståndet dödats. T.o.m. dricksvattentillgång har varit starkt hotade.

En stilla undran när sådant inträffar är: Vem bär ansvaret? Och är det åtalbart?
Vidare anser han att det kulturella värdet definitivt skulle falla om torrläggning blir ett faktum. Vattentillgången en viktig faktor att ta hänsyn till och värna om i framtiden. Stora problem uppstår vid brist på vatten, därför är det av stor vikt att värna om dammar och även t.ex. myrar som depåer.

Vidare vill Roger trycka på att vi ska värna om den småskaliga vattenkraften för att klara brister i elförsörjningen. Elsystemen är mycket sårbara, vilket han vet av egen erfarenhet. Utan el står vårt samhälle inför långt mycket större problem, vilket han vill skona kommande generationer från.

Sammanfattningsvis är definitivt dessa områden positivt gynnade av oförändrad damm:

- Viktig för samhällsnyttan för Sverige
- Småskalig elproduktion
- Vattenförsörjning (grundvatten)
- Tillgång vid brandsläckning i samhället
- Bevarandet av flora och fauna
- Kulturellt värdefull

SÖKANDENS BEMÖTANDE OMGÅNG 4

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet ställer frågan om kraftverket kan tillåtas av artskyddsskäl om en fiskväg anläggs. Bolagets inställning är, vilket det även mycket tydligt har redogjorts för, att det just är av artskyddsskäl som man valt att inte bygga en fiskväg i nuläget. Själva kraftverket i sig eller driften av detta har ingen betydelse i sammanhanget. Frågan gäller det vandringshinder/skydd mot invasiva arter som dammbyggnaden utgör.

Bolagets uppfattning är även att fiskvägen inte är en rådighetsfråga i den bemärkelse som Kammarkollegiet uttrycker, utan en fråga som bör bedömas utifrån försiktighetsprincipen och följderna av om vattendraget öppnas upp för vandring

eller inte. Detta ska göras i förhållande till förekomsten av de arter som finns uppströms dammbyggnaden och vilket verkligt vandringsbehov som finns utifrån ett sådant perspektiv.

Vid den avvägning som Bolaget har gjort kan konstateras att flodkräftan är en rödlistad och skyddad art och att det finns livskraftiga bestånd av t.ex. både öring och flodpärlmussla uppströms Bofarasjön. Bottenfaunaundersökningar i Gällsån, som är ett biflöde till Flugån 1 och mynnar uppströms Bofarasjön, visar god status där ASPT och Di-index visar hög status. Fisk erhöll måttlig status vilket baserades på endast två provfisken utförda år 2003. Provfisken som utförts i Gällsån under år 2017 visar god ekologisk status (VIX 2).

Ekologisk status i Flugån uppströms Bofarasjön fram till Gällsåns inlopp har av Vattenmyndigheten bedömts ha god ekologisk status.

Vattenförekomsten uppströms, benämnd Flugån mellan Gällsåns inlopp och Skidtjärnen, har erhållit måttlig status.

Flugån mellan Stor-Flugen och Flugan har erhållit måttlig status.

Fisk och bottenfauna har inte klassificerats i någon av de tre vattenförekomsterna i Flugån. I klassificeringen har det endast utgått ifrån de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna.

Flodkräftan är till följd av den kraftiga tillbakagången de senaste hundra åren klassad som sårbar i IUCN:s internationella rödlista sedan 1996 och är även listad i Art- och Habitatdirektivets bilaga V. Flodkräftan är vidare upptagen på ArtDatabankens rödlista och har kategorin akut hotad.

Enligt HaV:s Åtgärder och rekommendationer 2017-2022 (bilaga 1) - Åtgärdsprogrammet för flodkräfta framgår: "En förutsättning för ett långsiktigt bevarande av flodkräftan är att bevarandearbetet ges en hög prioritet på alla nivåer — på internationell, nationell, regional och lokal nivå."

Enligt Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) framgår bl.a. "Eftersom huvudsyftet med detta direktiv är att främja att den biologiska mångfalden bibehålls med beaktande av ekonomiska, sociala, kulturella och regionala behov, bidrar direktivet till det övergripande målet, som är en hållbar utveckling. För att upprätthålla den biologiska mångfalden kan det i vissa fall vara nödvändigt att upprätthålla eller till och med främja mänsklig verksamhet."

Sverige behöver uppnå mål som ryms inom Ramvattendirektivet samt klimatmål genom t.ex. Förnybarhetsdirektivet (2009/28/EG) och följa Art- och habitatdirektivet. Detta innebär att man inte ensidigt kan driva ett enda direktiv på bekostnad av övriga EU-direktiv. Det behöver göras en allsidig och neutral bedömning av för- och nackdelar av verksamheter i förhållande till de miljömål man vill uppnå som t.ex. bibehållande av en hotad inhemsk art.

Bolaget ställer sig även tveksamt till att vattenförvaltningen ställer "krav" som medför att en rödlistad art slås ut. Något absolut krav att till varje pris skapa vandringsmöjligheter kan inte heller utläsas av vattenförvaltningsförordningen, miljöbalken eller dess förarbeten. Av VISS framgår att de åtgärder Vattenmyndigheten identifierat för att uppnå en bättre vattenkvalitet är förslag till möjliga åtgärder. Dessa är inte juridiskt bindande utan en del i den långsiktiga planeringen för bättre vatten.

Avseende bästa möjliga teknik ska denna utgöra utgångspunkten för att bedöma frågan om vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som kan krävas. Ekonomiska och miljömässiga avvägningar ska sedan ske med tillämpning av skälighetsregeln i 2 kap. 7 § miljöbalken.

Tekniken ska inte bara förekomma på experimentstadiet utan vara utprovad, kommersiellt tillgänglig och användas på någon anläggning. Det är med andra ord inte en verksamhetsutövare som inom ramen för ett ansökningsmål ska forska fram ny teknik.

Miljöbalken anger inte vad som är bästa möjliga teknik eller vilken teknik verksamhetsutövaren skall använda sig av. Däremot är det den miljömässigt bästa kombinationen av de krav som ställs i andra kapitlet som skall väljas. Som tidigare konstaterats ställer inte heller Ramvattendirektivet ett absolut krav på att det ska anläggas en vandringsväg för att god ekologisk status ska kunna uppnås (se bilaga V till Ramvattendirektivet).

Bolagets bedömning är att den miljömässiga avvägningen mellan för- och nackdelar som gjorts samt de särskilda omständigheterna i det aktuella fallet motiverar att man använder sig av försiktighetsprincipen eftersom det finns en uppenbar och förutsedd risk för skada och olägenhet för miljön. Någon intressekonflikt mellan Art- och habitatdirektivet, Ramvattendirektivet eller EU:s förordning om spridning av invasiva arter, gentemot den avvägning som Bolaget gjort enligt försiktighetsprincipen, råder således inte eftersom det strävas mot samma mål.

Men hänvisning till vad som ovan anförts och vad som anförts i MKB och i tidigare skriftväxling samt efter att ha tagit del av Hanebo-Segersta Fiskevårdsområdesförenings yttrande, akt bil 66, är det Bolagets mening att underlaget är tillräckligt för att mark- och miljödomstolen ska kunna bedöma huruvida verksamheten kan tillåtas samt om ett latent villkor om anläggande av en vandringsväg är motiverat eller inte.

Beträffande spaltavståndet se vad som anförts i bemötandet av länsstyrelsens yttrande.

Länsstyrelsen

Bolaget vidhåller vad som tidigare anförts om intagsgallret. Utöver detta kan tilläggas att även mark- och miljööverdomstolen i mål nr M 2149-18 uttrycker en tveksamhet över att det, t.ex. i HaV:s rapport 2013:14, finns ett entydigt svar på vad som är att anse som BMT när det gäller spaltvidd i intagsgaller. Mark- och miljööverdomstolen noterar också i det målet att försök pågår vid Vattenfalls laboratorium i Älvkarleby som framöver kan leda till nya riktlinjer i denna fråga.

Målet gällde ett skyddat vatten enligt MB 4 kap. 6 § vilket ledde till att Mark- och miljööverdomstolen ändrade Mark- och miljödomstolens villkor beträffande spaltvidden från 20 mm till 18 mm, ett spaltavstånd som ansågs rimligt att föreskriva.

Med hänvisning till ovanstående och vad Bolaget tidigare anfört, d.v.s. att gallret får en lutning om högst 45° mot horisontalplanet samt den låga vattenhastigheten som förekommer i kombination med en flyktväg bedöms ett spaltavstånd på 18 mm vara fullt godtagbart. (Se vidare vad som anförts i akt bil 67 s. 3.)

Vidare svarar Länsstyrelsen på Kammarkollegiets fråga, aktbilaga 60, angående vad som händer om signalkräfta kommer upp i Kilån. Länsstyrelsen bekräftar att flodkräftan i så fall slås ut men menar att risken med föreslagen fiskväg är försumbar. Bolaget ställer sig tveksamt till att en befintlig risk för en utslagning av flodkräftan kan bedömas som försumbar och vidhåller därför att det föreskrivs ett latent villkor om att bygga en fiskväg.

Bollnäs kommun

Kommunens tolkning beträffande bolagets avsikter avseende fiskvägen har ingen grund. Frågan man kan ställa sig är om kommunen anser att det är förenligt med god ekologisk status att riskera att en flodkräftpopulation slås ut. Enligt bolagets mening medför detta en försämring av nuvarande bottenfaunastatus. Enligt HaV ska man vidta skyddande åtgärder på alla nivåer för att bibehålla befintliga flodkräftbestånd. Enligt Art- och Habitatdirektivet kan det i vissa fall vara nödvändigt att upprätthålla eller till och med främja mänsklig verksamhet för att bibehålla vissa arter. Se vidare Bolagets bemötande akt bil 67 s. 11.

Bolaget är medvetet om risken för flodkräftan som en fiskväg kan medföra och anser sig inte med tvång behöva belastas med ansvaret för en eventuell utslagning av beståndet. Det framgår även av länsstyrelsens yttranden att risken inte kan uteslutas och vidare framgår det tydligt av länsstyrelsens svar till Kammarkollegiet på frågan om vilket resultatet blir om signalkräftan fysiskt får möjlighet att vandra

upp i Kilån. Även av Kammarkollegiets yttrande kan en viss osäkerhet skönjas då detta i sitt yttrande framför meningen att mark- och miljödomstolen har att ta ställning till huruvida verksamheten kan tillåtas, med eller utan fiskväg samt huruvida kraftverket, av artskyddsskäl, kan tillåtas om bolaget anlägger en fiskväg.

Att bolaget skulle anse att det inte föreligger något "behov" av en fiskväg är en felaktig tolkning av kommunen. Såsom framgår ovan samt av tidigare yttranden är bolagets avsikt att motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för miljön. Det är i detta syfte som bästa möjliga teknik ska värderas.

Beträffande vad kommunen anför om ett sakkunnigutlåtande se vad bolaget tidigare anfört i aktbilaga 54 sidan 11 — 12 och 67 sidan 12. Tilläggas bör att bolaget inte "motsatt" sig ett sakkunnigutlåtande utan bedömt att ett sådant inte tillför ärendet något av vikt. Se även Hanebo-Segersta Fiskevårdsområdesförenings yttrande, aktbilaga 66, beträffande tillgänglig teknik.

DOMSKÄL

Huvudförhandling och syn

Mark- och miljödomstolen har avgjort målet efter huvudförhandling och syn den 25 april 2019.

I samband med huvudförhandlingen redovisades följande kompletterande uppgifter.

- Det nuvarande läckaget via dammen har av sökanden bedömts till mellan 25 och 50 l/s.
- Hanebo-Segersta fiskevårdsområdesförening framförde att det i Kilån vid Hallen, uppström Kilafors, årligen fångas mellan 500 och 1000 flodkräftor.

Frågor om processhinder

Genom fastighetsinnehav har Kilafors Kraftverk AB erforderlig rådighet över vattnet inom berört område. Bolagets miljökonsekvensbeskrivning uppfyller kraven

i 6 kap. miljöbalken. Något rättegångshinder i övrigt förekommer inte. Mark- och miljödomstolen finner sig därför oförhindrad att uppta bolagets ansökan till prövning i sak.

Urminnes hävd och lagligförklaring

Den 1 januari 2019 trädde lagen (2018:1419) om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, MP, ikraft. Lagen saknar övergångsbestämmelser. Lagen innehåller en ny 5 a § enligt följande.

En verksamhet som bedrivs i enlighet med en urminnes hävd, ett privilegiebrev eller annan sådan särskild rättighet att förfoga över vatten som avses i 2 kap. 41 § vattenlagen (1918:523) ska anses bedrivas med stöd av en rättighet som har tillkommit enligt motsvarande bestämmelser i miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av miljöbalken, om det inte följer något annat av denna lag eller av föreskrifterna.

Bestämmelsen innebär att äldre rättigheter såsom urminnes hävd kan likställas med tillstånd enligt miljöbalken. Av handlingarna i målet framgår att vattnet i Kilån vid Kilafors samhälle varit dämt under minst närmare trehundra år och nyttjats i samband med att järnbruket och sågverksindustrin växte fram på orten. I Kilafors bruks räkenskaper anges att den första dammen byggdes år 1726. Eftersom dammens läge och funktion samt dess inverkan på vattenförhållandena i allt väsentligt förefaller ha varit desamma under flera hundra år anser mark- och miljödomstolen att urminnes hävd måste ha uppkommit, d.v.s. den vattenrättsliga rådigheten till det framrinnande vattnet och den civilrättsliga rätten till dämning bör inte kunna ifrågasättas med hänsyn till anläggningens ålder och att verksamheten inte tidigare ifrågasatts.

Kilåns kraftverk byggdes under 1920-talet samt modifierades under 1930-talet. Några tillstånd för kraftverket har inte påvisats. Möjligheten att lagligförklara vattenanläggningar som används för produktion av vattenkraftsel har upphört efter det att nya 17 a § MP trädde ikraft den 1 januari 2019. Mark- och miljööver-

domstolen har dock i mål M 2149-18 den 25 februari 2019 bedömt att laglig-förklaring fortfarande är möjlig även för anläggningar som används för produktion av vattenkraftsel, om det sker i mål som pågick när bestämmelsen trädde i kraft vid årsskiftet 2018/19 vilket är fallet i det nu aktuella målet.

Kilafors Kraftverk AB har ansökt om lagligförklaring av anläggningarna enligt 17 § första stycket lagen om införande av miljöbalken (MP). Av nämnda lagrum framgår att den som äger en vattenanläggning som tillkommit utan tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller motsvarande äldre lagstiftning eller om tillståndsfrågan beträffande en sådan anläggning är oklar får begära prövning av anläggningens laglighet hos mark- och miljödomstolen. Enligt 18 § MP ska lagligheten av anläggningen bedömas enligt de bestämmelser som gällde vid anläggningens tillkomst. Mark- och miljödomstolen anser såsom sökanden att anläggningarna i stort är desamma som när kraftverket anlades. De förändringar som utförts efter det att kraftverket anlades; bl.a. byte av turbin med tillhörande maskinutrustning, har inte utförts inom vattenområde och bedöms därför inte utgöra tillståndspliktiga förändringar. I målet har inte framkommit några uppgifter om att de befintliga anläggningarna på något sätt skulle ha förnärmat annans rätt eller allmänna intressen. Mot bakgrund härav finner mark- och miljödomstolen att det kan antas att de befintliga anläggningsdelarna uppförts och brukats i enlighet med vid varje tid gällande bestämmelser och med hänsynstagande till motstående intressen och omgivningens godtagande. Anläggningsdelarna kan därför förklaras vara lagliga.

Tillåtlighet

Ramvattendirektivet (2000/60/EG) och EU-förordning nr (1143/2014) om invasiva främmande arter

Ramdirektivet för vatten (Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG) trädde i kraft 22 december 2000. Direktivet fastslår att länderna ska arbeta för att åtgärda brister i vattenmiljö och vattenkvalitet. Enligt EU-domstolens förhandsavgörande C-461/13 får tillstånd inte ges om aktuell ytvattenstatus försämras eller om uppnåendet av god ytvattenstatus försämras.

Den 1 januari 2019 trädde en svensk förordning om invasiva främmande arter i kraft. Förordningen innehåller bestämmelser om invasiva främmande arter och kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

Med en fiskväg förbi dammen i Kilafors och en minimitappning i fiskvägen skulle enligt domstolens bedömning konnektiviteten förbättras och ytvattenstatusen skulle därigenom snarare förbättras än försämrats. Sökanden, Hanebo Segersta fiskevårdsområdesförening, Hanebo Framtid samt många närboende har motsatt sig att en fiskväg anläggas med hänvisning till risken för spridning av kräftpest förbi dammen. Länsstyrelsen har framfört att en fiskväg kan utformas så att risken för spridning av kräftpest minimeras men att risken inte helt kan elimineras.

Av handlingarna i målet framgår att det uppströms dammen i Kilafors bl.a. finns flodkräfta, flodpärlmussla och lokala öringsbestånd som av fiskevårdsområdesföreningen och närboende bedöms ha ett stort värde. Nedströms dammen i Bergviken finns bl.a. abborre, björkna, braxen, gers, gädda, gös lake, löja mört, nors sarv, stäm och signalkräfta. Öring saknas.

Vid en avvägning mellan den nytta i berörd vattenmiljö som en fiskväg kan alstra och den risk för spridning av kräftpest och annan påverkan på vattenmiljön som en fiskväg kan orsaka anser mark- och miljödomstolen att försiktighetsskäl talar emot att en fiskväg anläggs. Kilafors Kraftverk AB bör därför inte förpliktas att anlägga en fiskväg i Kilån förbi kraftverket i Kilafors. Detta innebär att MKN för den aktuella vattenförekomsten inte kan uppnås. Domstolen bedömer dock att detta sammantaget skapar goda förutsättningar för förbättrad vattenstatus i alla vattenförekomster uppströms i avrinningsområdet.

2 kap. miljöbalken

Enligt 2 kap 6 § första stycket miljöbalken ska för en verksamhet som tar i anspråk ett vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Av andra stycket framgår att bestämmelserna i 3 och 4 kap ska tillämpas vid prövningen. Mark- och miljödomstolen kan inte se annat än att den valda platsen innebär en från allmän synpunkt god hushållning med tanke på att det vid den valda platsen sedan mycket lång tid bedrivits vattenverksamhet och att anläggningarna för detta finns kvar och är intakta.

Det framgår av utredningen i målet att det är uppenbart att det inte finns några alternativa platser för sökanden som skulle vara bättre än den valda. Vidare konstaterar mark- och miljödomstolen att det inte finns någon fastställd detaljplan för området och att den sökta verksamheten inte heller strider mot några områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen, varför det inte föreligger något hinder mot verksamheten enligt 2 kap 6 § tredje stycket miljöbalken. Mark- och miljödomstolen kan inte heller se att verksamhet i övrigt strider mot hänsynsregler i 2 kap. miljöbalken.

11 kap. 6 § miljöbalken

Av 11 kap. 6 § miljöbalken, enligt den lydelse som gällde fram till den 31 december 2018, framgår att en vattenverksamhet får bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den. Mark- och miljödomstolen anser att fördelarna av verksamheten kommer att överstiga kostnaderna samt de eventuella skador och olägenheter som verksamheten kan komma att ge upphov till.

Samlad bedömning avseende tillåtlighet

Mark- och miljödomstolen finner vid en samlad bedömning att den ansökta verksamheten är tillåtlig.

Villkor

Åtgärder till skydd för fiskets bestånd

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att det både uppströms och nedströms dammen i Kilafors finns livskraftiga fiskebestånd. Nedströms dammen finns signalkräfta och uppströms dammen finns flodkräfta. I 11 kap. 8 § miljöbalken

stadgas en skyldighet för verksamhetsutövaren att utan ersättning vidta åtgärder för fiskens framkomst eller fiskets bestånd. Till uppfyllande av sina skyldigheter enligt 11 kap. 8 § miljöbalken har bolaget åtagit sig att minska lutningen på fingallret framför tubintaget och anlägga en fiskavledare för nedströmsvandring av fisk förbi regleringsdammen. Mark- och miljödomstolen anser att sökanden genom dessa åtgärder — och med beaktande av vad som anförs nedan om minimitappning genom kraftverket — tillgodoser kraven i nyss nämnda bestämmelse.

Sökanden har som minimivattenföring föreslagit 400 l/s varav 350 l/s föreslås tappas via utskov och 50 l/s tappas via fiskavledaren. Mark- och miljödomstolen finner föreslagen minivattenföring och dess uppdelning i utskov respektive fiskavledare vara lämplig, bl.a. utifrån att nuvarande läckage endast uppgår till uppskattningsvis 25-50 l/s.

Bolaget föreslår att nuvarande spaltvidd i intagsgallret ändras till 18 mm och att gallrets lutning ändras till 45 grader med hänvisning till Havs- och vattenmyndighetens rapport 2013:14 där det enligt bolaget inte ges något entydigt svar på vad som är Bästa Möjliga Teknik (BMT). I rapporten anges att BMT är en spaltvidd på 10 - 13 mm om man inte kan visa att samma resultat kan uppnås med ett galler med spaltvidd upp till 18 mm vilket skulle kunna vara fallet för fiskanpassade galler (mindre än 45 graders lutning), eftersom den låga lutningen tycks göra att fisken kan undvika gallret.

Sammanfattningsvis finner mark- och miljödomstolen att det för närvarande inte föreligger skäl att föreskriva villkor om lägre spaltvidd än 18 mm. Fingallrets lutning ska vara mindre än 45 grader.

Övriga frågor

31 kap. 22 § miljöbalken

Storleken av den förlust eller inskränkning som en verksamhetsutövare vid en omprövning har att tåla utan ersättning enligt 31 kap. 22 § miljöbalken är beroende

bl.a. av verksamhetens samhällsnytta och dess miljömässiga olägenheter. Mot denna bakgrund framstår bolagets förslag som godtagbart.

Tid för anmälan av oförutsedd skada och arbetstid

Tid för anmälan av oförutsedd skada samt arbetstid bör fastställas i enlighet med sökandens förslag.

Fiskeavgift

Enligt 11 kap. 8 § miljöbalken är den som vill bedriva vattenverksamhet som kan skada fisket skyldig att utan ersättning vidta och för framtiden underhålla behövliga anordningar för fiskens framkomst eller fiskets bestånd, släppa fram vatten för ändamålet samt iaktta de villkor eller förelägganden i övrigt som på grund av verksamheten kan behövas till skydd för fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten eller i angränsande vattenområde. Bestämmelser om särskilda fiskeavgifter som får bestämmas i stället för att det meddelas villkor eller förelägganden enligt ovan finns i 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. I 6 kap. 6 § samma lag anges att om vattenverksamhet eller anläggningar för denna kan antas skada fisket eller kommer att orsaka en inte obetydlig ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena, ska den som har tillstånd till verksamheten betala en årlig allmän fiskeavgift för främjandet av fisket inom landet.

Sökanden anser i första hand att någon allmän fiskeavgift enligt bestämmelserna i 6 kap. lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet inte ska utbetalas med hänvisning till att sökt verksamhet omfattar fiskefrämjande åtgärder. Om fiskeavgift ska utgå anser sökanden att en allmän fiskeavgift ska utgå med 24 avgiftsenheter (baserat på den installerade generatoreffekten på 160 kW och medelvattenföringen på 2,5 m³/s) i avgiftsklass 1 vilket motsvarar 53,16 kr per år, kapitaliserat till en engångsersättning om 1329 kr.

Mark- och miljödomstolen har under stycket **Urminnes hävd och lagligförklaring** bedömt att dammens läge och funktion samt dess inverkan på vattenförhållandena i

allt väsentligt förefaller ha varit desamma under flera hundra år och att urminnes hävd måste ha uppkommit avseende dammen och dess dämmande effekt. Urminnes hävd ska likställas med tillstånd enligt miljöbalken, dvs. någon fiskeavgift för dammens dämmande effekt ska inte utgå enligt mark- och miljödomstolens bedömning.

Då det gäller ansökan om lagligförklaring av kraftverket med tillhörande anläggningsdelar samt tillstånd för vattenverksamheten vid kraftverket har sökanden åtagit sig alltid släppa fram ett vattenflöde på minst 400 l/s förbi dammen, eller hela tillrinningen om den är lägre än 400 l/s. Sökanden har även åtagit sig att installera ett lutande fingaller framför intaget och i anslutning till fingallret installera en flyktväg för nedströmsvandring av fisk. Kostnaden för att släppa fram en minimivattenföring om 400 l/s och att installera ett lutande fingaller samt en flyktväg kommer vida att överstiga den beräknade fiskeavgiften om totalt 1329 kr.

Sammantaget ovanstående anser mark- och miljödomstolen att någon fiskeavgift inte ska fastställas.

Verkställighetsförordnande

Med tanke på den relativt långa arbetstiden i kombination med avsaknad av godtagbara skäl för att få påbörja tillståndsgivna arbeten innan denna dom vinner laga kraft lämnar mark- och miljödomstolen sökandens yrkande om verkställighetsförordnande utan bifall.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen bestämmer ansökningsavgift till 15 650 kr, 15 000 kr har sökanden redan betalat. Grundavgiften (15 000 kr) är baserad på den av sökanden angivna anläggningskostnaden på 1,7 Mkr och tilläggsavgiften (650 kr) är baserad på den angivna elproduktionen om 650 MWh per år.

Rättegångskostnader

Kammarkollegiet, Länsstyrelsen Gävleborg och Bollnäs kommun har enligt 21 kap. 6 § miljöbalken talerätt i detta mål och därmed även rätt till ersättning för rättegångskostnader enligt 25 kap. 2 § miljöbalken då ansökan avser vattenverksamhet.

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 4 800 kr. Bolaget har medgivit detta belopp. Då bolaget medgivet beloppet ska Kammarkollegiet tillerkännas beloppet.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 48 000 kr, avseende 60 timmar á 800 kr. Bolaget har medgivit 38 400 kr motsvarande 48 timmar á 800 kr. Länsstyrelsen har anfört sammanfattningsvis att man yrkat ersättning för bara två personer trots att tre personer deltog vid förhandlingen samt att länsstyrelsen upprättat fem yttrande till domstolen i målet.

Storleken av rättegångskostnad bestäms enligt reglerna i 18 kap. rättegångsbalken. Mark- och miljödomstolen finner att yrkat belopp om 48 000 kr, för motsvarade arbete i 60 timmar, kan anses som skäligt påkallat för tillvaratagande av länsstyrelsen intressen i detta mål. Länsstyrelsen ska alltså tillerkännas 48 000 kr i rättegångskostnad.

Bollnäs kommun

Bollnäs kommun yrkar ersättning för rättegångskostnader med totalt 282 831 kr, varav avser arvode för 86 timmar á 2 600 kr med tillägg om moms om 55 900 kr, reskostnader och logi om 3 331 kr. Bolaget har medgivit totalt 51 331 kr, varav avser arvode för 48 timmar á 800 kr, resor och utlägg 2 665 kr allt med tillägg av moms.

Bolaget har därvid anfört bl.a. följande. Nedlagt arbete står inte i rimlig proportion till ärendets storlek. Det ska ses mot bakgrund av att kommunen vägrade samråd

med sökanden. Stora delar av den diskussion som skett genom skriftliga yttranden till domstolen borde ha kunnat avhandlats i ett gensvar på det samrådsmaterial sökanden skickade till kommunen innan ansökan lämnades in. Om så hade skett hade en del problem kunnat rätas ut med mindre tidsåtgång som följd. Kommunen har inte lyssnat på lokala fiskevårdsområdesföreningen och på den folkliga opinionen i närområdet. Vidare bör man kunna förvänta sig att kommunen, där det finns fiskesakkunniga och sakkunniga inom limnologi och vattenmiljö, bör handlägga dessa frågor i egen regi. Erforderlig kompetens i ett ärende av Kilåns dignitet bör finnas inom kommunens väggar och därför ska det inte utgå högre ersättning än 800 kr/timmen. Kommunen är, till skillnad från bolaget i ärendet, en skattefinansierad myndighet utan vinstkrav och som har skyldighet att inom det kommunala området tillhandahålla viss service inom miljön och andra intressen, samt föra talan för kommunmedborgarnas intressen i allmänhet.

Bollnäs kommun har anfört bl.a. följande. Nedlagt arbete i målet är i allt väsentligt att hänföra till den skriftväxling som ägt rum. Bolaget har genom att inge omfattande och ibland svårtillgängliga inlagor förorsakat omfattande arbete. Bolaget har ifrågasatt kommunens synpunkter. Materialet har diskuterats med klienten innan svar upprättats. Kommunen har sökt begränsa skriftväxlingen genom begärt förordnande av sakkunnig. Ombudet har träffat företrädare för kommunen vid ett fåtal tillfällen. Kommunen har rätt att anlita ombud och rätt till ersättning för det arbete som erfordras i målet. Omfattningen framgår av kostnadsräkningen. Nedlagd tid är skälig. Vad avser timkostnaden överstiger den inte vad som brukar erkännas av domstolar och den är därför skälig. Kommunen har inte vägrat att delta i samråd. Under målets handläggning har visats att bolaget har en helt annan syn än kommunen. Ett samråd hade inte ändrat detta. Kommunen har inte vägt in andra intressen i målet som t.ex. kulturintresset.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. Bolaget ska svara för kommunens rättegångskostnader som varit skäligen påkallade för tillvaratagande av kommunens rätt i detta mål. Kommunen har haft en annan inställning till ansökan än bolaget avseende bl.a. fiskväg. De rättsliga frågor som behandlats i målet är i vart fall till del inte helt enkla. Det är därför rimligt att kommunen har anlitat ett ombud i målet.

Den begärda timtaxan motsvarar vad en advokat brukar få i ersättning i denna typ av mål. Aktuell ansökan avser dock ombyggnad av en liten etablerad verksamhet med små ekonomiska förutsättningar. Intäkterna kommer under ett normalår uppgå till ca 500 000 kr och kostnaderna ca 130 000 kr. Reglerna att ge ersättning för rättegångskostnad vid ansökan om vattenverksamhet har från början tillkommit för sakägare ska ges möjlighet att agera för att beakta sin rätt vid ansökan om vattenverksamhet. Motsvarande rätt finns inte vid prövning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. Den nu begärda ersättningen måste därför ställas i proportion till vad ansökan avser och det intresse kommunen har av ansökan. Kommunen vill att bolaget ska göra en fiskväg som tidigare inte har funnits vid kraftverket, som är etablerat sedan många år på platsen. Yrkad debiterad timtid om 86 timmar står sammantaget inte i proportion till omfattningen av ansökan och den rätt kommunen har att tillvarata. Mark- och miljödomstolen finner därför att kommunen ska tillerkännas ersättning med skäliga 60 timmar à 2 600 kr, 156 000 kr, med tillägg av moms med 39 000 kr samt av bolaget medgivna kostnader för resor och logi med 3 331 kr; totalt 198 331 kr.

Bolaget ska betala rättegångskostnader samt ränta på dessa kostnader på sätt som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (MMD-01)

Överklagande senast den 18 juli 2019. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Lars-Göran Bennmarker

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Lars-Göran Bennmarker, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund samt de särskilda ledamöterna Tommy Odelström och Bo Sundström.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se